

Stereotypifisering versus Nyansering

*En studie av samspillet mellom
stereotypifisering og nyansering i politisk
håndtering av annerledeshet*

Vegard van der Zalm Gjerløv

Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

© Forfatter: Vegard van der Zalm Gjerløv

År: 2013

Tittel: Stereotypifisering versus Nyansering

Forfatter: Vegard van der Zalm Gjerløv

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven handler om samspillet mellom stereotypifisering og nyansering som klassifikasjonsstrategier i kategoriseringsprosesser rundt amerikanske muslimer. Ved å bruke Goffmans konsept om inntrykkskontroll og perspektiver fra etnisitetslitteraturen ser jeg på hvordan to ulike “parter” kjemper om hva slags strategi som skal være gjeldene i en politisk håndtering av annerledeshet. Mine data skriver seg fra et feltarbeid i New York City, USA hvor jeg jobbet på et muslimsk kultursenter, deltok på en del ulike kurs, var med på debattmøter, forelesinger, utstillinger også videre, samt fulgte fire aviser fast. Gjennom disse aktivitetene ble jeg kjent med flere amerikanske muslimer som jeg var mye sammen med i feltet. Dette vil si at oppgaven baserer seg på ganske vid data fra mange ulike steder og situasjoner. For å svare på min problemstilling var dette den beste metoden for datainnsamling siden det har gitt meg en bredde i dataen som jeg ikke ville vært i nærheten av ellers. Gjennom tre case illustrerer jeg hvordan menneskene som utgjør kategorien “muslimer” blir fremstilt på en primordialistisk måte, hvor distinksjonene mellom “muslimske terrorister” og “vanlige muslimer” blir visket ut. Årsaksforklaringen på at noen av denne “grunne” kategoriens medlemmer er villige til å bruke eller oppføre til vold blir fremstilt som å ligge *innenfor* islam. Dette rettfærdiggjør igjen et bilde av at alle “muslimer” er farlige siden årsaken til voldsbruken og terrorismen til noen “muslimer” er at dette er et generisk trekk ved deres religion. De som fremstiller kategorien slik ser ut til å tolke kategorien fra et utenfra-ståsted og er lite villige til å tolke “muslimer” på deres egne premisser. På den andre siden står noen av denne “grunne” kategoriens medlemmer og forsøker å nyansere bildet. De forsøker å vise at kategorien “muslimer” er delt inn i uttallige undergrupper ved å for eksempel identifisere seg som “amerikanske muslimer”, “sunnimuslimer” eller “amerikanskpalestinske muslimer”. De forsøker å få igjennom en nyansert taksonomi der motparten forsøker å redusere klassifikasjonen til en inkluderende term: “muslimer”. I denne prosessen forsøker de også å gå imot ideen om at vold og terror er en generisk del av islam, ved å fremstille islam som likestilt med forståelse, kunnskap og toleranse. Årsaksforklaringer på terror og vold begått av muslimer blir hørende til en historisk eller politisk sfære, distansert og separert fra religionen islam. Alt dette gjør de gjennom en insistering på at kategorien “muslimer” må forstås på egne premisser og at man ikke kan tolke “muslimer” utifra det perspektivet deres kritikere gjør.

Forord

Det var en reise i verdens største muslimske land Indonesia som skulle bli spiren til denne oppgaven. I 2007 var det ikke så lenge siden en dansk karikaturtegner hadde tegnet karikaturer av Mohammed, og nordmenn ble fortsatt advart av Utenriksdepartementet mot å være for tydelig på at man var norsk når man reiste i muslimske land. Som ungdommen jeg var brydde jeg meg ikke noe særlig med advarslene, og fortalte alle som lurte at jeg var norsk. Responsen var enten “oh, I heard it’s beautiful there!” eller “ehm... Norway? What’s that?” Dette stemte ikke overens med bildet jeg hadde fått av muslimer i mediene hjemme i Norge. Interessen var fanget.

Seks år senere vil jeg takke mine informanter på Park51, mine meddeltagere på en masse kurs og min veileder for at jeg kan levere denne oppgaven om muslimer i New York City. Jeg ble tatt imot med åpne armer av Park51 til tross for stor mistenksomhet mot meg fra andre. Mine meddeltagere ga meg mye verdifull informasjon, samt at de også var en avveksling der det var mulig å snakke om ting helt urelatert til feltet. Min veileder Odd Are Berkaak har påpekt flere av mine mangler og ting som fremstår som ugjennomtenkt, og gitt meg god veiledning i å finne alternativer.

Vegard van der Zalm Gjerløv

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	11
Problemstilling	11
Teori og metode	11
Begreper og bakgrunnshistorie.....	19
Kategorisering i praksis.....	31
Case I: kontroversen rundt Park51	31
Symbolbruk i Lower Manhattan	31
Forhistorien	37
Kontroversen	38
Misforståelser og liten vilje til å forstå andres synspunkt.....	39
Den tredje veien	48
Case II: “Stupid people”.....	52
Persongalleriet.....	53
Diskusjonen.....	54
NYPD’s forhold til muslimer i New York	55
Grupper inntrykkskontroll og inntrykkskontroll av andre.....	58
Så hvorfor ble muslimer overvåket?	80
Case III: kategorisering på makro-nivå.....	82
Dagens kjernesporsmål	83
Historien.....	84
Ulike minner.....	87
Dagens situasjon.....	88
Konklusjon	91
Litteraturliste	95

Introduksjon

Problemstilling

Min problemstilling for denne oppgaven er; “Hvordan fungerer samspillet mellom stereotypifisering og nyansering som klassifikasjonsstrategier i kategoriseringsprosesser rundt amerikanske muslimer?” Det finnes ingen klar fasit på dette spørsmålet, men ved å ta utgangspunkt i min data på amerikanske muslimer i New York City vil jeg forsøke å gi et innblikk i hvordan dette samspillet kan fungere.

Teori og metode

Jeg deler denne delen opp i “Feltarbeidet” og “Skriveprosessen”. Denne oppdelingen vil være tilnærmet likt den vanlige oppdelingen i “Teori” og “Metode”, men er mer naturlig for meg da feltarbeidet og skriveprosessen har vært to ulike prosesser med bruk av ulike metoder og teori, som til sammen utgjør min masteroppgave.

Feltarbeidet

Kathinka Frøystad (2003) argumenterer for at det er en god ting å gjøre feltarbeid “hjemme”. Hun snakker spesifikt om norske antropologer i Norge, men noe av problematikken som møter “hjemlige antropologer” kjenner jeg meg igjen i. Hun snakker om et “feltarbeidshierarki” og hvordan denne ofte uuttalte oppdelingen av ulike feltarbeid i “aktverdhet” handler om prestisje (ibid.). På toppen henger feltarbeid begått fjernt fra antropologens hjemsted, en landsby i en jungel for eksempel er flott. På bunnen ligger feltarbeid i storbyer, i samfunn som enten ligner hjemme eller *er* hjemme (ibid.: 38). Frøystad skrev i 2003 og forhåpentligvis er det mye som er forandret. Det er langt fra spesielt i dag at antropologer jobber i urbane og hjemlige strøk. Og det er liten tvil om at det absolutt er diskuterbart hvilken av disse, landsbyantropologen i fjerne strøk eller den urbane antropologen som tar t-bane til feltet, som har det vanskeligst. De møter ulike utfordringer, landsbyantropologen har kanskje et hundretalls personer å forholde seg til. Den urbane kan ha millioner. Landsbyantropologen må som regel lære seg et nytt språk, og vil kanskje gå glipp av nyanser i språket og dermed gå glipp av viktig kunnskap. Den hjemlige vil forstå nyansene, men kan bli blind for data antropologen oppfatter som “selvfølgeligheter”.

Landsbyantropologen bor “midt i” feltet kanskje uten særlige muligheter for å komme seg vekk. Den urbane kan lettere få avstand fra feltet, men vil kanskje slite mer med å komme inn på informantene. Selv vil jeg argumentere med at vi virkelig trenger antropologene som gjør feltarbeid i urbane hjemlige strøk, om ikke annet enn for å holde vår fagdisiplin relevant for verden utenfor academia. Det var denne overbevisningen som styrte mitt valg av felt. Etter å ha vurdert flere steder (men ingen jungler), fant jeg at New York City måtte være det beste stedet for å se på det jeg var interessert i; muslimer i den “vestlige verden”¹.

Så jeg dro til New York City² i staten New York i USA. Jeg oppholdt meg i all hovedsak i bydelene Manhattan og Brooklyn. Jeg fikk jobb som praktikant ved et muslimsk kultursenter³ (community-center). Senteret lå i downtown Manhattan, mens kontoret jeg jobbet på lå i midtown. Jeg selv bodde i Brooklyn, og det gjorde også noen av mine informanter.

Jeg gikk inn bredt i utgangspunktet i et håp om å få feste flere steder. Jeg oppdaget ganske tidlig at tidspunktet jeg hadde valgt for å egle meg inn på muslimer i New York ikke var det beste. Det raste en stor kontrovers rundt forholdet mellom amerikanske muslimer og politiet i New York (NYPD). Det hadde akkurat blitt avdekket harde bevis på at politiet hadde vist en film kalt “The Third Jihad” til sine rekrutter. Filmen kommer med påstanden om at alle muslimer i USA egentlig er del av en større plan om å islamisifisere USA; en “hemmelig” Jihad (Powell 23.01.2012, Powell 24.01.2012, The New York Times 24.01.2012, Grynbaum 26.01.2012 blant annet). Dette ble også kombinert med fjorårets avsløringer om at NYPD hadde overvåket moskeer og samlingssteder for muslimer som ulike deli’s (en slags blanding mellom kiosk, butikk og café som er over alt i USA), cafeer og lignende. De hadde også gått utenfor New York, for eksempel hadde en politimann vært med på en raftingtur arrangert av en muslimsk studentgruppe som studerte ved City College of New York (Hawley 20.02.2012). Alt dette gjorde at klimaet for å få tilgang til muslimer i området var labert. Jeg satset på frivillige organisasjoner, men fikk også der en overraskelse. Det var langt fra så lett å

¹ “Den vestlige verden” er et konsept jeg ikke er særlig bekvem med, da det har en tendens til å fremstille Europa og neo-europeiske stater (USA, Australia, New Zealand) som om de handler og tenker likt, noe som ofte ikke er tilfelle. Alikevel har “den vestlige verden” mange likhetstrekk mellom de ulike landene. Dessuten er dette et begrep som hele tiden blir brukt av mine informanter, så jeg også velger å bruke det i denne oppgaven.

² Heretter kalt bare “New York” som alle andre kaller det. Om jeg snakker om staten vil det komme tydelig frem.

³ På amerikansk “community-center”. Men oversettelsen “samfunnshus” som mange har foreslått for meg passer ikke til hva de drev med på senteret. “Community-center” er et meget vidt ord, og har blitt brukt til å betegne mange svært ulike misjoner, noe som gjør det vanskelig å oversette til norsk. Etter min mening er begrepet “kultursenter” et bedre dekkende ord for å beskrive hva Park51 var og hva som var deres misjon. Jeg vil derfor bruke det begrepet i hele oppgaven.

få lov til å jobbe gratis som jeg hadde trodd. Etter mye prøving fikk jeg endelig en jobb på Park51⁴, et muslimsk kultursenter, i midten av februar. En jobb jeg begynte på i begynnelsen av mars. Jeg fortsatte å forsøke å få en eller to jobber til, men til ingen nytte. Når det nærmet seg april ga jeg opp, og valgte heller å fokusere på de informantene jeg til da hadde anskaffet meg gjennom å jobbe på kontoret og ved å delta på diverse kurs på kultursenteret. Jeg begynte også på dette tidspunktet å gå mye på museer, seminarer, debatter og lignende for å få et bilde på hvordan kategorien “muslimer” blir snakket om og hvordan det ser ut når muslimer og ikke-muslimer møter hverandre i observerbare settinger. Dette holdt jeg fast ved gjennom resten av feltarbeidet.

Jeg gjorde samtidig et feltarbeid på den offentlige debatten. Dette gjorde jeg ved å lese fire aviser på nett fast en gang i uken. Jeg fulgte; (I) The New York Times, som ofte blir omtalt som en av USAs mest liberale aviser, om ikke den mest liberale; (II) San Francisco Chronicle, som er mer på den liberale siden av sentrum; (III) Chicago Tribune, en avis som holder seg litt på den konservative siden av sentrum; og til slutt leste jeg (IV) The Washington Times, som i motsetning til The New York Times ofte blir omtalt som en av de mest konservative avisene i USA, om ikke den mest konservative. Årsaken til at jeg valgte disse fire avisene er at jeg da kunne få et spekter både geografisk og politisk, og jeg håpet jeg ville se noen forskjeller som kunne være interessante, samt få et videre spekter av data som gjør dataen mer “korrekt”. Jeg leste alt i disse avisene som på en eller annen måte omhandlet muslimer, også utenriksstoff og meningsartikler⁵. På denne måten fikk jeg et godt bilde av hvordan “muslimer” både blir omtalt og hvordan noen av kategoriens medlemmer fremstiller seg selv i mediene. “Den offentlige debatten” og “media” som jeg vil referere til en god del i min oppgave er altså hovedsakelig den dataen jeg har fått ut av disse fire avisene. Det må legges til at under skrivingen av oppgaven fant jeg flere aktuelle artikler, fra flere aviser, og både fra tiden før, under og etter feltarbeidet som jeg også har inkludert i datagrunnlaget, da de er svært relevante. Dette kan likevel være for lite, men på grunn av begrensninger i tid og kapasitet har jeg valgt å la disse artiklene være representative for den offentlige debatten og media i denne oppgaven.

⁴ “Park51” var opprinnelig kalt “Cordoba House”. Navnet var ment å symbolisere byen Cordoba i Spania, en by hvor muslimer, kristne og jøder levde side om side i fred (Rauf 07.09.2010). De skiftet navn til “Park51” etter at det ble tydelig at navnet kunne tolkes på en annen måte enn intensjonen, da for eksempel Newt Gingrich uttalte at navnet var et symbol på byen Cordoba, der de muslimske erobrerne transformerte om en kirke til verdens da tredje største moské-kompleks (www.procon.org). Jeg vil bruke utelukkende “Park51” i denne oppgaven.

⁵ Jeg har kalt artikler som ikke er nyheter, men som noen som ikke nødvendigvis er knyttet opp mot avisen har skrevet og som har en annen agenda enn bare ren nyhetsformidling “meningsartikler”. Dette samsvarer med hva avisene selv pleier å kalle de.

Skriveprosessen

Jeg er inspirert av flere teoretikere i min tekst. Jeg har funnet det svært vanskelig å finne et teoretisk system som all min data passer inn i. Jeg mente å se at å velge en spesifikk teori og kun bruke det perspektivet på all min data utsatte min empiri for å bli “tvunget” inn i en modell som ikke nødvendigvis var den mest fruktbare. Man blir fort for firkantet og sliter med å gå utenfor de fire veggene man før analysen har satt opp og kalt “begrensing”. Jeg er likevel inspirert av noen mer enn andre. Det er fire “perspektiver” jeg hovedsakelig bruker, på tre ulike aspekter av temaet mitt. I tillegg er det en forfatter som kan sies å være årsaken til hvorfor jeg i det hele tatt skriver om det jeg gjør. Utifra hva jeg skriver tenker mange på Edward Said. Det er en del likhetstrekk, og det kommer nok tydelig frem at jeg er inspirert av Said. Han skrev om orienten, et mer geografisk satt område, men i bunn og grunn skriver han om hvordan “Vi” tenker om “De Andre” (Said 1994 [1978]). Han tok utgangspunkt i et skille mellom “oksidenten” – de vestlige, og “orienten” – som i hans bok er “den muslimske verden” (Midtøsten). Av disse var oksidenten den dominerende og har over historien hatt en definerende makt. Som jeg vil påpeke nedenfor stemmer ikke dette over hele historien, men hans argument for dette er likevel gyldig da vestens definerende makt fortsatt er synlig i diverse perspektiver på situasjonen i Midtøsten. Istedenfor å ta for meg store enheter som Said gjør, bruker jeg hans perspektiv for å se om denne tankemåten har noe for seg når man ser på forhold mellom majoritet og minoritet innad i det samme samfunnet. En tanke om at man skaper og opprettholder et skille mellom “Oss” og “De Andre” ved å stereotypifisere “De Andre” og gjøre de til noe *essensielt* annet enn “Oss” er en interessant tanke.

Der jeg ser på samhandlingsdata og hvordan kategorisering fungerer i praksis har jeg funnet Goffmans ideer verdifulle. Noen av hans eksempler er utdaterte, men ideene er svært anvendelige selv i dag over 50 år etter han ga ut boken “The Presentation of Self in Everyday Life”. Boken beskriver hvordan man hele tiden forsøker å styre hva slags inntrykk andre har av deg og situasjonen gjennom inntrykkskontroll (impression management) (Goffman 1990 [1959]). Han er i all hovedsak fokusert på det han kaller inntrykk man “*gives off*” (ibid.: 16). Dette i kontrast til inntrykk man “*gives*”. Sistnevnte er kommunikasjon i en tradisjonell betydning; språk for eksempel. Han fokuserer derimot på inntrykk som blir “*given off*”, som da er et mye videre spekter av handlinger som har noe å si på den gitte situasjonen. Hvordan man ter seg, hvordan man kler seg, også videre. Hans argument er at alle mennesker til enhver tid forsøker å kontrollere hva slags inntrykk andre får av en. For eksempel vil en butikkansatt

oppføre seg på en måte som gjør at kunden forstår at han eller hun er ansatt, og med det hele tiden forsøke å gi fra seg et profesjonelt inntrykk. Om man ser for seg at kunden vil prøve for eksempel et par sko som er flere nummer for små, kan ikke den ansatte begynne å le eller oppføre seg på en måte som gjør at kunden ikke lenger tar den ansatte seriøst. Om så skjer, vil man kunne si at inntrykkskontrollen feilet. Det inntrykket den ansatte forsøkte å gi sammensvarte ikke med det inntrykket han eller hun *ga fra seg*. Det er i dette samspillet mye av min data befinner seg, selv om mine data på mange måter befinner seg på en “større” skala enn det Goffmans ideer tar utgangspunkt i. Goffman, inspirert som han er av dramaturgien, snakker om hvordan individer utfører *forestillinger* foran et *publikum* (ibid.). Det er denne forestillingen han mener utgjør inntrykket man *gir fra seg*, og om den blir utført riktig ut i fra de ulike forventningene i de ulike kontekstene vil aktøren kontrollere hva slags inntrykk publikummet får av han eller henne. Han skriver om “teams”, som utgjør relativt små grupper i en viss setting. Setting beskriver han som scenen, det er der samhandlingen, eller forestillingen tar plass. Han har hele tiden stort fokus på det observerbare, og snakker i all hovedsak om samhandlinger som er så små og lokale at man kan observere de.

En del ting har forandret seg siden Goffman førte pennen i boken. Nyhetsmediet har bredt om seg i en skala som nær var utenkelig i 1959. Vi kan sitte hjemme i stua i Norge og få servert nyheter fra Sør-Amerika noen minutter etter at det fant sted. Jeg har mange minner fra min barndom som er vesentlig senere enn 1959, da vi hadde noen diskusjoner som vi ikke ble enige om og en av oss gikk ut i biblioteket og fant frem leksikonet. Leksikonet var fra før jeg var født, men likevel tok vi det som sto i den for å være det endelige svaret på vår diskusjon. I dag plukker vi opp iPaden og etter noen minutters søk har vi funnet fire-fem mer eller mindre pålitelige kilder som gir det mest oppdaterte svaret på diskusjonen. Beeman diskuterer medias status i dagens verden, og spør om massemedier er kulturelle⁶ definerte institusjoner for det spesifikke samfunnet, eller om de tilhører en nøytral internasjonal sfære (2008: 165). Dette er et meget godt spørsmål. Et annet kanskje like viktig spørsmål er hvordan inntrykkskontroll fungerer i media. Og her er Goffman svært relevant. Jeg vil i denne oppgaven forsøke å ta Goffman “ett steg videre”, ved å se om det er mulig å gjenkjenne visse aspekter av hans ideer om inntrykkskontroll i den mer abstrakte settingen massemediene

⁶ “Kultur” er som kjent et svært vanskelig ord innenfor antropologien. Jeg velger å bruke det som mine informanter brukte det; som en betegnelse på den sosiale konteksten et individ er oppvokst med. Altså det som gjør at et samfunn fungerer på den måten det gjør. En konsekvens av denne “definisjonen” er at begrepet blir flytende og vanskelig, men jeg vil forsøke å tydeliggjøre hva jeg mener med begrepet i den spesifikke settingen om det ikke kommer klart frem utifra konteksten.

utgjør. Et annet spørsmål er også om en aktør (det være seg grupper eller individer) kan drive inntrykkskontroll på en *annens vegne*. Man ser hele tiden i mediene hvordan grupper og/eller kategorier av mennesker blir fremstilt på visse måter. Noen har en interesse av å gi en gruppe et visst bilde utad, mens andre kan ha interesse av å gi gruppen et annet bilde utad. Beeman lener vel til at massemediene får spesifikke kulturelle uttrykk avhengig av den konteksten den blir satt i, og den plassen de tar i et samfunn (ibid.). Selv er jeg av den oppfatning at massemediene kan få uttrykk som er spesifikke til den kulturelle konteksten de operer i, men den kan også være internasjonal på en måte få andre ting har mulighet for i dag. Se på BBC og Al-Jazeera som eksempler; de blir sendt over store deler av verden, selv om mange programmer er stedsspesifikke, Al-Jazeera på arabisk eller engelsk for eksempel kan ha ulik fremstilling av en sak for å møte målgruppene for de respektive versjonen. En del av disse massemediene tar en ny form som ikke nødvendigvis er spesielt preget av den kulturelle konteksten de en gang oppsto i. De skaper en ny kulturell kontekst, en som er internasjonal av natur. Noen kanaler møter begge definisjoner; CNN for eksempel ser helt annerledes ut i USA enn det gjør på den internasjonale versjonen. I en slik verden, hvor massemediene kan rapportere fra den ene siden av verden til den andre på bare noen minutter, bør man spørre seg hvordan den type inntrykkskontroll som Goffman snakker om fungerer på større og mer abstrakte grupper eller kategorier, på et mer abstrakt nivå.

I tillegg vil jeg også bruke noen perspektiver fra etnisitetslitteraturen i denne oppgaven. Marcus Banks skriver om hvordan etnisitetsbegrepet har utviklet seg i den antropologiske faghistorien og ser ut til å skille mellom to ulike måter å tenke rundt etnisitet (1996). Den første er noe han kaller primordialistisk eller essensialistisk tanke. Dette vil si at etnisitet er noe som er medfødt, noe som ligger i hjertet, noe du bare er (ibid.). Den andre er instrumentalistisk eller konstruktivistisk. Dette vil da si at etnisitet er noe man selv konstruerer for å oppnå noe i en gitt situasjon, noe som ligger i hodet (ibid.). Dette kan med visse modifikasjoner overføres til mitt tema. Jeg vil blant annet vise i denne oppgaven hvordan den ene "siden" fremstiller den islamske troen til muslimer som en primordialistisk identitetsmarkør. En identitet som fremstår som noe medfødt som får "muslimer" til å mene og handle som de gjør. Samtidig ser jeg på et eksempel der en gruppe muslimer bruker sin og de muslimene som ber i PrayeSpace sin muslimske identitet for å oppnå noe på vegne av kategorien "muslimer", noe som kan ligne svært på en instrumentalistisk måte å bruke sin religiøse identitet på.

På et mer generelt analytisk nivå er jeg inspirert av Pierre Bourdieu og hans prosess-teori. Dette vil si at jeg ikke bruker hans teorier i selve analysingen, men er inspirert av hans teori. Jeg antar i denne oppgaven at vi hele tiden blir utsatt for nye situasjoner, slik Latour skriver, men vi møter ikke enhver slik situasjon som om det er den første av sitt slag. Vi blir hele tiden påvirket av valg vi har gjort tidligere, og valg andre har tatt. Jeg antar dermed at vi hele tiden blir påvirket av store strukturer som både vi og mennesker før oss har skapt, samtidig som vi er kapable til å gjøre noe nytt i enhver situasjon.

Rent skrivemessig og i forhold til hvordan jeg praktisk har gått frem for å vise mine data, er jeg inspirert av Bruno Latour (2007). Det er spesielt to av Latours ideer jeg har adoptert inn i min oppgave. Han sier at man må adoptere *alt* han sier for å gjøre god ANT, men jeg forsøker ikke å skrive en ANT-oppgave og har dermed tatt meg friheten til å plukke. Det ene er at jeg har valgt å forhåndsdefinere så lite som mulig, og jeg bruker i all hovedsak de definisjonene mine informanter selv bruker i min empiri. Isteden for å forhåndsdefinere vil jeg diskutere begrepene og konseptene jeg jobber med i min oppgave slik at leseren kan få et klart inntrykk av hvordan jeg tenker rundt de.

Lakoff og Johnson (1980) snakker om metaforer vi lever etter. En av de metaforene er hvordan ord blir ansett som en slags enhet som bærer med seg en mening; *“The meaning is right there in the words.”* (*ibid.*: 11). Dette vil også si at det finnes metaforer i språket vårt som ser for seg at man putter feil mening inn i ordene. Det at man sier *putter* feil mening *inn* i ordene illustrerer hvordan man ser for seg at ord er meningsbærere. Hule bokser om man vil, som kan bli fylt med innhold av de som bruker de. Dette får Lakoffs bærende metaforer (*ibid.*) til å ligne veldig på Cohens definisjon av symboler som *“quite simply carriers of meaning”* (1993: 196). Og det er slik jeg anser de fleste begreper. Begreper som blir brukt mye på ulike måter blant mine informanter er det mer fruktbart å tenke på som symboler enn noe som har én definisjon. Selv begreper som har én betydning som “alle” er enige om kan skifte mening over tid, og kan bli brukt på uventede måter. Dette passer veldig godt også med Richard Jenkins definisjon av symboler som er litt mer spesifikk og viser tydelig hvor tvetydige symboler som regel er;

“By definition, symbols are abstract to a degree, imprecise to a degree, always multi-faceted and frequently implicit or taken for granted in their definition. As a consequence, people can to some degree bestow their own meanings on and in the

symbol; they can say and do the "same" things without saying or doing the same things at all" (Jenkins 2008: 136).

Om jeg skulle definere begrepene først, ville jeg gå glipp av alle de nyansene i hvordan folk bruker slike begreper og hvordan disse nyansene i seg selv kan være kimen til uenigheter eller enigheter. Latours argumenter for å holde seg til dette er overbevisende, og er noe jeg vil følge gjennom hele oppgaven.

Det andre momentet jeg vil adoptere av Latour er hans syn på *når* det kan være aktuelt å dra inn en kontekst. Latour er kritisk til å dra inn noen kontekst i det hele tatt, i det minste på den tradisjonelle måten⁷ (Latour 2007). Han mener man bør se på kontekst kun om det er gjort relevant av informantene, og det er et veldig godt poeng. Det å forhåndsdefinere hva som er viktig, eller i Latours begreper, hva som ligger *bak* det du observerer er ikke nødvendigvis så lurt. Nå drar Latour det kanskje litt langt, slik at det til slutt blir vanskelig å se for seg at noe som helst ligger bak. Man kan få et inntrykk av Latour at alt blir skapt i nuet. Jeg er som nevnt ikke av den oppfatning og vil fortsatt dra inn en videre kontekst der jeg mener det er relevant. Det jeg følger Latour på her, er *når* jeg drar inn denne konteksten. Istedet for å ha et kapittel i begynnelsen, der jeg tar for meg alle de grunnleggende kontekstene velger jeg å flette disse inn i teksten, *der de har blitt gjort relevante av informantene selv*. Når jeg snakker om Iran og USA senere i oppgaven ser jeg på historien, fordi informantene selv legger stor vekt på historien. Der jeg ser på Ground Zero og 11. september i forhold til opplevelsen av sted og det senteret jeg arbeidet på, er det fordi Ground Zero og 11. september hele tiden ble henvist til, både eksplisitt og implisitt av informantene selv.

Til tross for dette har jeg valgt å skrive en meget kort historiebakgrunn. Dette er for å påpeke en ting som mange ikke tenker over: nemlig det at historisk sett har ikke alltid den vestlige verden vært den sterkeste makten i verden. Det var en lang periode der deler av Europa var kolonisert av arabere og ottomanere. Noe av poenget er også å vise at hvordan vi snakker om hverandre; hvordan "vesten" ser på "muslimer" for eksempel er på ingen måte noe nytt under solen. Jeg anser det som viktig å være klar over at det jeg beskriver i min oppgave har en veldig gammel historie bak seg når vi nå kaster oss ut i forsøket for å forstå hvordan samspillet mellom nyansering og stereotypifisering foregår i forhold til en kategori av "muslimer".

⁷ Med "tradisjonell" her henviser jeg til det Latour kaller "The Sociology of the Social" og deres bruk av kontekst. Det er diskutert hvorvidt denne kritikken treffer antropologien like bra.

Begreper og bakgrunnshistorie

Det er visse begreper jeg vil komme til å bruke, som kan være ganske problematiske. Jeg vil som sagt ikke her liste opp begrepsdefinisjoner, men ta for meg visse konsepter som blir arbeidet mye med i min oppgave, og diskutere de standpunktene jeg har tatt til de.

Dette gjelder også en veldig kort og elementær oppsummering av noe av historien som ligger bak forholdet mellom islam og vesten. Dette vil bli en mer generell historiefortelling. Årsaken til at jeg har gjort det slik, er at jeg ikke vil forhåndsbestemme hva slags kontekst min data skal settes inn i, men heller la min empiri styre hvilke kontekster som er av betydning i ulike situasjoner. Jeg vil med andre ord komme mer inn på diverse historiske hendelser og utviklinger, som jeg med et utgangspunkt i empirien mener er avgjørende for det jeg har observert.

“Kategori”

Det er ikke mange som vil si imot påstanden om at mennesker ordner verden rundt seg slik at det passer inn i et system som gir mening for det aktuelle individet. Hele debatten om hvordan mennesker forholder seg til identitet handler om dette. Hva er det som gjør individet spesielt og som ordet betyr, udelelig? I tanken om individet er det en idé om at det er noe med deg som person som skiller seg fra alt annet. Du er noe i kraft av deg selv. Om man forsøker å se hvordan slike ting fungerer når det er snakk om grupper og kategorier blir det første spørsmålet “hva er en gruppe og hva er en kategori?”. Jenkins skriver at det finnes to ulike måter å se på interaksjon mellom individer i samhandling. Den ene er når mennesker selv identifiserer seg med en gruppe, de anerkjenner selv en idé om noe felles som de deler med de andre medlemmene av gruppen. Det andre er når medlemmene kan være uvitende om deres medlemskap og i visse tilfeller uvitende om gruppens eksistens (2008: 104). Det er disse to måtene å se på individer i samhandling som skaper skillet mellom en gruppe og en kategori. En gruppe er når medlemmene selv anerkjenner og vet om gruppen, en kategori er når medlemmene ikke nødvendigvis selv vet om eller anerkjenner det de har blitt innlemmet som medlemmer av. Det ligger da i dette at en gruppe er noe man selv står for, mens en kategori er noe andre mennesker putter en inn i. Jenkins drar frem en ordbokdefinisjon som skriver om kategori på denne måten:

A class whose nature and composition is decided by the person who defines the category; for example, persons earning wages in a certain range may be counted as a category for income tax purposes. A category is therefore to be contrasted with a group, defined by the nature of the relations between the members. (Mann 1983:34, i Jenkins 2008:104)

Seymour-Smith sier at begrepet “kategori” har to bruksområder innenfor antropologien; det første bruksområdet er nettopp å skille gruppe og kategori slik beskrevet ovenfor, mens det andre bruksområdet er å beskrive klassifikasjon. Innen klassifikasjon er det “*common to refer to ‘conceptual categories’ or ‘cultural categories’, which are sets of entities, events or phenomena classed together by informants within a given context*” (Seymour-Smith 1986: 34).

Skillet mellom en gruppe og en kategori blir fremhevet som et analytisk grep, en metode for å ordne sine data for samfunnsviteren. Jenkins skriver rett frem at

“this is a methodological distinction – expressed in social psychology, for example, in the contrast between sociological categories and psychological reference groups – which constitutes the human world as a manageable object for empirical inquiry and theoretical analysis.” (Jenkins 2008:104)

Han drar på Nadel og Bourdieu i det han fortsetter med å advare mot å ta dette metodologiske skillet for et reelt skille ute i den virkelige verden. Det er ikke alltid vitenskapens ønske om å være presise passer overens med det vi observerer, og at det til syvende og sist er et *bilde* av verden vi gjensker, ikke den virkelige verden (ibid.: 104-105). Til slutt påpeker han noe som er viktig i konteksten av denne oppgaven. Samfunnsforskere har ikke monopol på kategoriseringsprosesser. Det er ikke bare samfunnsforskere som kan avgjøre hvilken kategori som de og de, eller det og det fenomenet hører til. *Alle andre* driver også aktivt med kategorisering. Han peker på gruppe-identifikasjon som et tydelig eksempel på det, grupper hadde ikke eksistert om de som gruppen består av ikke hadde aktivt identifisert seg med gruppen og dens medlemmer (ibid.). Han sier at i bunn og grunn er forskjellen mellom gruppe og kategori forskjellen mellom *kollektiv intern definisjon* og *kollektiv ekstern definisjon* (ibid.: 105). Altså er det implisitt at det hele tiden er en prosess. Dette er noe også Latour påpeker i hans kritikk av “the sociology of the social”; det har vært en tradisjon ifølge ham innenfor sosiologien å tenke på grupper som om de er noe i kraft av seg selv. Men ifølge ham vil ikke en gruppe eksistere om ingen aktivt opprettholdt gruppen (Latour 2007). Om for eksempel

muslimer en dag sluttet å identifisere seg med islam, og alle kritikerne av islam sluttet å bry seg fordi det ikke fantes, rett og slett at alle sluttet helt og holdent å forholde seg til og handle som om de hadde noe felles i form av islam; ville gruppen muslimer da finnes? Selvfølgelig ville den ikke det. Man kan selvfølgelig spørre seg når man må dra eksempelet ut i slike ekstremer for å kunne eksemplifisere tanken, om den har mye verdi analytisk. Alikevel er det en god ting å være obs på. En gruppe eksisterer ikke av seg selv, ei heller gjør en kategori. Noen må aktivt opprettholde den.

Et spørsmål som jeg har stilt meg er hva som skjer med en kategori når den blir adoptert av de kategoriserte? Fortsetter det å være en kategori, eller blir kategorien omskapt til en gruppe i det øyeblikket? Mennesker som tror på islam blir kategorisert som “muslimer”. Men disse menneskene identifiserer seg også som medlemmer av en gruppe som heter muslimer. Er det da en intern definisjon eller en ekstern definisjon? Mitt svar må bli ja takk begge deler. Jeg ser ingen motsetning i at en gruppe kan ses på som kategori av de som står utenfor gruppen, og en gruppe for de som står innenfor. En så vid kategori eller gruppe som “muslimer”, som røft regnet teller mellom 1 og 1.5 milliarder mennesker kan man vanskelig se for seg som én gruppe når man står utenfor. De har noe felles ja, men de har også mange forskjeller. Kategorien blir grovt sett at de er “muslimer”; de er noen som tror på Allah og at Mohammed er hans profet. I motsetning til “oss andre” som ikke tror på Allah eller at Mohammed er hans profet. Gruppen blir en metagruppe, bestående av utallige undergrupper. Og det er i disse undergruppene de fleste muslimer finner sin gruppe-identitet. Innenfor islam finnes riktignok konseptet om *أمة* (ummah) som står for en idé om at alle muslimer i verden er ett folk. Dette konseptet hører folk som står utenfor som oftest gjennom media, og da blir det som oftest snakket om av islamister, og noen av disse virker ikke helt klare for å innlemme *alle* muslimer inn deres versjon av ummah. Mine informanter identifiserte seg som muslimer, men også amerikanere. De ga uttrykk for en større felleskapsfølelse med ikke-muslimske og muslimske amerikanere enn muslimer fra andre land. Dette peker på noe jeg vil snakke om i mer detalj under. Nettopp hva som skjer når en kategori blir adoptert, frivillig eller motvillig av de kategoriserte, og hva som blir konsekvensene av dette.

Så hva tenker jeg om kategori? Jeg tenker det er som flere jeg har nevnt her tenker, at det er en klassifikasjon som skjer utenfra. Kategorier blir ofte preget av stereotyper, siden de som klassifiserer står utenfor og ikke nødvendigvis vet så mye om de kategoriserte. De ser for

eksempel et hodeskjerf⁸ og tenker muslim, selv om ikke alle som bruker hodeskjerf er muslimer, ei heller alle kvinnelige muslimer bruker hodeskjerf. Mens de som står innenfor, de som er muslimer i dette tilfellet og identifiserer seg som sådan, tenker ikke på sin undergruppe i stereotyper. Men når man ser hvordan muslimer tenker om “metagruppen” muslimer, så ser man en interessant sammensmelting av kategori og gruppe. De identifiserer seg med gruppen, med ummah, men ser ofte på denne gruppen mer som en kategori.

Forsvarere og kritikere, tilhengere og motstandere

Det som gjør det vanskelig å skrive en slik oppgave er at både kategorien og gruppen blir hetende det samme. Når individer identifiserer seg som medlemmer av en gruppe, samtidig som gruppens medlemmer er gjenstand for kategorisering fra de som står utenfor gruppen kan dette fort bli rotete rent terminologisk. Som jeg viser over identifiserer de fleste av mine informanter seg til en viss grad med en abstrakt meta-gruppe med navn “muslimer”. Denne gruppen består av alle de ulike formene for muslimer som finnes. Det er mellom en og en og en halv milliard muslimer med i denne gruppen, så at det finnes store forskjeller innad i denne gruppen er ikke vanskelig å forestille seg. Denne meta-gruppen er igjen delt inn i utallige undergrupper. Mange av disse undergruppene har også sine egne undergrupper som igjen kan ha sine egne undergrupper. Dette gir seg til kjenne i betegnelser av seg selv som amerikanske muslimer, liberale muslimer, konservative muslimer, intellektuelle muslimer, arabiske muslimer, urdiske muslimer også videre. En muslim som uttaler seg i en amerikansk avis kan ofte bli tolket som representant for alle muslimer i USA, mens han egentlig bare mener å uttale seg på vegne av en spesifikk organisasjon. Muslimer som går ut i media eller blir skrevet om av media har en tendens til å bli ansett som representanter for hele sin religion. Istedet for å definere hvem som “egentlig” er godkjente muslimske representanter mener jeg dette er et interessant fenomen, som jeg vil se nærmere på blant annet i Case II.

Det som jeg finner i denne oppgaven viser at de som står utenfor alt dette i stor grad ser ut til å ha et stereotypisk bilde av en abstrakt kategori. Denne stereotypien er preget av et primordialistisk bilde av at muslimer har noe essensielt i seg, noe *islamsk* som gjør at de handler som de gjør. Det blir deres islamske tro som definerer hvem de er, ikke noe annet. Det er svært vanskelig å definere hvem de som har et slikt bilde er. Kritikkk mot islam kommer i

⁸ Et annet kjent begrep på dette plagget er “hijab”. Jeg vil bruke “hodeskjerf” fordi det var slik mine informanter konsekvent refererte til plagget, samt at dette også er det vanligste begrepet på plagget i amerikansk media.

mange former fra mange ulike mennesker og organisasjoner. Jeg vil forsøke å nevne toneangivende stemmer i forhold til de enkelte temaene i oppgaven, men mange faller inn i en anonym “masse” som varierer fra å være kritiske til et spesifikt muslimsk prosjekt, men som ikke deler noe stereotypisk bilde av “muslimer”, til de som støtter anti-islamske utsagn, men helst anonymt. I Case II for eksempel beskriver jeg David Yerushalmi som kan sies å ha vært toneangivende for den casens tema.

“Kritikerne” av islam utgjør den ene parten i en pågående debatt, mens “forsvarerne” av islam utgjør den andre parten. Nøyaktig hvilken demografisk gruppe som utgjør “kritikerne” og hvilken demografisk gruppe som utgjør “forsvarerne” er ikke alltid lett å påvise. Alikevel er dette konseptet som gjør stoffet vesentlig enklere å jobbe med. Men det blir da viktig å påpeke at “kritikere”, “motstandere”, “forsvarere”, “tilhengere”, samt formuleringer som “den ene siden”, “den ene parten” og lignende er etiske begreper og formuleringer. Det er mine kategorier, som hjelper meg å fremvise mine funn på en oversiktelig måte. Dette kan kanskje føre til at nyanser mellom disse forsvinner. Jeg vil si at oppgaven min preges av en fremstilling av to ytterpunkter. Dette er viktig å huske på, da svært mange befinner seg et sted i midten. Alikevel mener jeg denne fremgangsmåten er best for å svare på min problemstilling.

Det gjenstår fortsatt et svært problematisk skille i min oppgave. Å skille kategorien “muslimer” fra gruppen i den løpende teksten. Jeg vil forsøke å løse dette på den enkleste måten jeg kommer på; når jeg snakker om det konseptuelle, vil jeg skrive dette eksplisitt enten ved å bruke anførselstegn eller eksplisitt si at jeg snakker om kategorien. Jeg vil samtidig forsøke å klargjøre hvilken av de utallige undergruppene av muslimer jeg snakker om når jeg snakker om en demografisk gruppe muslimer.

Religion eller politikk?

I offentlige debatter om islam blir ofte «islam» og «islamisme» blandet, på den måten at islamister blir brukt som representative representanter for islam. Dette blir også tydelig da offentlige debatter om islam ofte handler om politikk⁹ og ikke religion. Dette er igjen med på å skape en forestilling av at ISLAM = ISLAMISME.

⁹ Som regel integreringspolitikk eller utenrikspolitikk.

Å trekke likhetstegn mellom islam og islamisme bringer med seg noen problemer, og jeg vil begynne med en liten begrepsutgreiing for å vise hvorfor dette er problematisk. Islamisme er ifølge fremmedordboken «islamsk fundamentalisme» (Gundersen 2009). Begrepet er relativt nytt i vanlig bruk, i en fremmedordbok fra slutten av syttitallet er det ikke noen oppføring for begrepet «islamisme» i det hele tatt (Berulfsen og Gundersen 1978). Forklaringen av islamisme som «islamsk fundamentalisme» er heller ikke uproblematisk, da begge begrepene det støtter seg på – fundamentalisme og islamsk – ikke er så rent lite problematiske selv. Å vise at «islamsk» er et problematisk ord er ikke vanskelig. “Islam” blir av fremmedordboken definert som “Mohammeds religion, muhammedanisme” (ibid., Gundersen 2009). Hittil har jeg ikke møtt en eneste muslim som godtar den definisjonen, tvert om tar de fleste betegnelsen “muhammedanisme” som en fornærmelse da de mener der impliserer at Mohammed var en form for gud som de følger. Et annet problem med en slik definisjon er at den får islam til å virke som noe uforanderlig i tiden som opptrer som en monolittisk enhet, og alltid har vært det samme. Å motbevise den «teorien» er ikke vanskeligere enn å se på de ulike formene for islam som opptrer i det verdenspolitiske bildet i dag. Vi har for eksempel sunni i store deler av midtøsten, wahhabisme i Saudi-Arabia¹⁰, og Shia i Iran og i økende grad Irak. Hvis islam hadde vært en monolittisk enhet hadde ikke alle disse ulike formene vært tidvis fiender eller i det hele tatt eksistert. Mange vil argumentere for at forskjellene mellom disse tre versjonene ikke er så store, men konsekvensene av at denne delingen finnes er på ingen måte små. Al-Qaeda for eksempel er sterkt imot wahhabismen og anser sin versjon – sunni – som overlegen alt annet. Denne overbevisningen gir i deres retorikk legitimitet til terrorhandlinger mot grupper av muslimer som tror på en annen retning av islam.

Det andre begrepet ordbokdefinisjonen av islamisme støtter seg på, «fundamentalisme», har fått en annen betydning i dag enn det hadde for noen tiår siden, og det er fortsatt omstridt hva betydningen egentlig er i dag. I 1978 skrev Kunnskapsforlaget at fundamentalisme var en «fanatisk reaksjonær bevegelse i presbyterianske og kalvinistiske kretser i USA, rettet mot den kritisk vitenskapelige teologi» (Berulfsen og Gundersen 1978), med andre ord rettet begrepet seg mot noe meget spesifikt som ikke passer inn i begrepsdefinisjonen av 2009 for «islamisme». Dette har ordboken tatt hensyn til og definerer nå fundamentalisme som «fanatisk reaksjonær retning innenfor en religion» (Gundersen 2009). En reaksjonær er definert som en «bakstrever» i begge ordbøkene (ibid., Berulfsen og Gundersen 1978), mens

¹⁰ Som ofte blir ansett som en “utbryter” av sunni-islam, men som er så stor på egen hånd, så det gir ikke mening å kalle sunni og wahhabisme det samme.

«fanatisk» er definert som «svermerisk, intolerant, som lidenskapelig forfekter et standpunkt» i begge bøkene med kun små ubetydelige forskjeller (ibid.). Skal man komplisere det ytterligere forklarer en antropologisk ordbok fra 1986 at «fundamentalisme» er religiøse sekter som er imot evolusjonsteorien med utgangspunkt i bibelen (Seymour-Smith 1986). Fundamentalisme har også blitt brukt om den økonomiske politikken til USA, der den blir kalt «markeds-fundamentalisme». Gardell argumenterer for eksempel for at markeds-fundamentalismen er noe av det historiske bakteppet til fremveksten av radikal islamisme (2007). Så når vi tenker på en islamist ifølge «ordbokdefinisjonen», har vi per definisjon å gjøre med en bakstreversk, svermerisk, intolerant person som lidenskapelig forfekter et standpunkt som gjerne kan ha politisk, økonomisk eller religiøs basis, og som setter dette i en kontekst av en eller annen versjon av islam.

Dette er ikke et spesielt godt bilde av islamisme, og for å bedre få et bilde av hva islamisme er, ville det gå langt å kutte relasjonen til begrepet “fundamentalisme”. Det eneste felles er at de vil ha en samfunnsorden basert på en eller annen tolkning av islamske skrifter. Dette innebærer at «islamisme» eller «politisk islam» ikke på noen måte er en enhetlig ideologi, men inneholder hele det politiske spekteret fra det ytterste høyre til det ytterste venstre (ibid.).

I 1994 beskrev Charles Taylor USAs modell for multikulturalisme som «*a politics of recognition*» (Taylor 1994). Dette vil kort beskrives si at USA har et syn på multikulturalisme som gjør at de må føre en politikk som inkluderer et stort antall grupper minoriteter uten å assimilere de inn i majoriteten. Dette fordi USA anerkjenner og aksepterer minoriteter og deres rett til å eksistere på egne vilkår (ibid.). Så om man da ser på USAs forhold til sine muslimer ser vi at USA i dag anerkjenner disse som en gruppe som i teorien har rett til å eksistere på egne vilkår. Dette bringer med seg noen konnotasjoner. Viktigst i denne sammenheng er at det har ført til at amerikanske muslimer ikke bare blir ansett som en religiøs gruppe, men også som en *kulturell* gruppe.

De første muslimene kom til USA på 1600-tallet da de kom med den spanske koloniseringen og senere slavehandelen (Carrol 2000: 102). Noen estimerer regner med at 15-20 prosent av afrikanerne som ble bragt til USA som slaver var muslimer (ibid.: 102). Rundt århundreskifte 1900 kom en bølge med innvandrere fra midtøsten-området, i all hovedsak folk med arabisk opphav, og de første mer stabile muslimske “samfunnene” i USA ble opprettet (ibid.). Etter andre verdenskrig var det enda en bølge med muslimske innvandrere til USA. Denne gruppen var mer variert, og innen 1980 utgjorde sør-asiaterne en betydelig andel av muslimene i USA

(ibid.). Kombinert med økt konvertering til islam blant hvite amerikanere og afro-amerikanere førte dette til at muslimer i USA i dag er en gruppe som består av mange ulike kulturelle komponenter (ibid.). Det er ikke lovlig å telle folk i forhold til blant annet religion i USA, så det finnes ikke noen sikre tall på hvor mange muslimer som lever i USA, men noen estimater finnes. Ifølge historisk atlas over religioner i USA er det estimert cirka 8 millioner muslimer i USA (ibid.: 103). Morey og Yaqin henviser til et estimert tall på ca. 7 millioner (2011: 7), mens Nacos og Torres-Reyna henviser til et større utvalg av estimater som peker på tall mellom 1 og 7 millioner «with the real number somewhere in the middle» (2007: 5). Dette vil si at ifølge disse estimatene utgjør muslimer mellom 0.32% og 2.55% av USAs totale befolkning. Morey og Yaqin peker på tre typiske kategorier av muslimer i USA: hvite konvertitter, etterkommere av slaver og den siste bestående av muslimske innvandrere (Morey og Yaqin 2011: 7). I en diskurs der alle amerikanske muslimer blir ansett for å tilhøre en felles kulturell kategori eller gruppe, overser man ikke bare forskjellene mellom de ulike typer muslimer innad i landet, men man overser også de tidvis store kulturelle forskjellene mellom muslimske innvandrere.

Siden muslimer har fått status som en egen kulturell gruppe i den offentlige debatten er ikke veien lang for å trekke inn politikk og de mer vidgående argumenter som i ytterste konsekvens fører til en tro på et «clash of civilizations». Et eksempel på hvordan dette blir gjort i dag er at som nevnt «islamisten» blir ensbetydende med «muslimen». “Alle muslimer vil *egentlig* bruke sin religion politisk, for *egentlig* er ikke islam en religion i det hele tatt, men et politisk system”. Grunnlaget for en samfunnsdebatt blir ofte basert på en forestilling om at islam bærer i seg mer politikk enn noen annen religion. Islam og islamisme blir behandlet som det samme. Dette igjen fører til at muslimer i USA også ser på seg selv som en gruppe med noe felles, til tross for de tidvis store kulturelle forskjellene. Dette gir seg til kjenne i argumentasjonen fra muslimers side som ofte kan se ut til å nettopp være basert på en forestilling om at amerikanske muslimer utgjør en slags enhetlig kulturell gruppe. Siden kulturelle minoriteter som regel blir antatt å ha politiske interesser på vegne av egen gruppe, ender ofte amerikanske muslimer opp med å bruke sin religiøse identitet for å snakke politikk.

Skillet mellom hvem som er islamist og hvem som bare er muslim kan derfor være vanskelig å se. Om man definerer en islamist som en som tenker eksplisitt politisk med basis i islam, hva skjer da med de andre som ikke nødvendigvis forsøker å få gjennom et politisk system,

men som likevel bruker politiske virkemidler og strategier for å oppnå noe som representant for den forestilte kulturelle gruppen “muslimer i USA”? Blir de islamister eller muslimer? Jeg vil si at de er muslimer, men at “muslimer”, som “kristne” og “jøder” også er politiske vesener, med sine strategier og politiske virkemidler. Forskjellen er hva som er det ultimate målet. Muslimer kan forsøke å få en forandring for *seg selv og sin gruppe* i det samfunnet de lever i, ved å blant annet bruke politiske virkemidler. En islamist forsøker å få en forandring for *alle* i det samfunnet de lever i, en forandring som har sitt utgangspunkt i å tenke på islam som politisk modell.

Det vi ser her er et utmerket felt for å se nærmere på forholdet mellom stereotypifisering og nyansering. Den ene “siden” – gruppen muslimer – skiller tydelig på hvem som er islamist og hvem som er muslim. Den andre “siden” – vesten – skiller ikke like tydelig og er ikke alltid like klar over at det i det hele tatt er et skille. I vestens forhold til islam kan vi få et innblikk i hvordan annerledeshet blir håndert klassifikatorisk og hvordan stereotypifisering ser ut til å være i en kamp med nyansering i disse kategoriseringsprosessene.

Historiens maktskifter

Vestlige ideer om hva islam var begynte ikke lenge etter at islam kom inn i eksistens på 600-tallet etter vår tidsregning. Tolan (i Morey og Yaqin 2011) sier at for de kristne teologene på den tiden var gud den kraften som alt på jorden spant ut fra, så fremveksten av islam ble tolket med det i bakhodet. Dermed prøvde man å forklare islam utifra de kristne skriftene, noe som førte til at islam fikk en apokalyptisk rolle (ibid.: 8). Mohammed fikk rollen som den falske profeten som bibelen forutså, eller som apokalypsens rytter, mens araberne ble ansett som antikrists budbringere (ibid.). Noen trodde at muslimer var hedenske og tilba idoler, mens andre trodde at islam bare var en kjetter-versjon av kristendommen (ibid.). Morey og Yaqin peker også på at det var et maktspill inne i bildet her. Det kristne Europa fikk plutselig se en imperiemakt reise seg i det ganske nære nabolag, og mange av de som skrev om islams fremvekst gjorde det av årsaker som i dag kanskje ville bli kalt antikonkoloniale eller som en motstand (ibid.). Dette er meget interessant fordi det ifølge Tolan (i Morey og Yaqin 2011: 8-9) antyder at mange av de aller tidligste oppfatningene om hva islam er, og som senere vil ligge til grunn for orientalismen og den koloniale oppfatningen av den islamske verden, i utgangspunktet var defensiv motstandslitteratur. Opp igjennom middelalderen forble Europa den svakere parten i maktreelasjonen og tekster om islam fortsatte å ha utgangspunkt i bibelske

tolkninger. Muslimer viste liten eller ingen vilje til å la seg omvende av kristne misjonærer, og dette la grunnlag for en idé om at orientaleren var irrasjonell, for hvorfor skulle de ellers nekte å se sannheten (ibid.)? Hele tiden mens dette foregikk vokste den muslimske verden og muslimer fikk fotfeste i Nord-Afrika, Øst-Europa og Sør-Europa. Men i senmiddelalderen er maktbalansen igjen i ferd med å forandres.

I 1492 ble Granada erobret, som da var det siste selvstendige fotfestet muslimer hadde på den iberiske halvøy (Gardell 2007: 17). Dette var starten på et forandret maktforhold mellom de muslimske samfunnene og de vestlige. Da det ottomanske riket tapte et slag ved Wien i 1683 markerte dette for alvor tilbakegangen for muslimsk makt i Europa (Morey og Yaqin 2011). I løpet av de neste 200 år ble nesten hele den arabiske verden erobret land for land, slik at det på begynnelsen av 1900 tallet bodde fire ganger så mange muslimer i europeiske kolonier som i selvstendige områder (Gardell 2007: 18). Etter første verdenskrig falt det ottomanske riket og de fleste av områdene ble delt av de vestlige imperiene. Med andre ord var nesten alle verdens muslimer undersåtter av et vestlig, kristent imperie. I de gjenværende områdene, som det sentrale Tyrkia, Iran, de afghanske fjellområdene og innlandet på den arabiske halvøy hadde imperiene så stor innflytelse så de kunne delvis diktere utviklingen til landene. Ikke bare i forhold til handel og utenrikspolitikk, men også innenriks (ibid.). Maktbalansen mellom den muslimske verden og den vestlige hadde blitt snudd på hodet.

I dag er det flere som argumenterer for at den unipolare verden med USA som eneste supermakt og vestens generelle hegemoni er i ferd med å forsvinne. Fareed Zakaria sier at tiden ikke engang er i ferd med å gå ut, det har allerede skjedd (2009). Han nevner BRIK(S)-landene¹¹ som land som har mye høyere økonomisk vekst enn noe vestlig land, samt at disse begynner å ta avgjørelser som tidvis går stikk i strid med Washingtons ønsker (ibid.). David S. Mason peker på USAs minskede støtte i verden, spesielt i Europa, i sin bok «The End of the American Century» (2009). Han argumenterer for at George W. Bush sin periode som president var så skadelig for USA at det ikke lenger er noen vei tilbake (ibid.). Alikevel sier han samtidig at de fleste problemene begynte mye tidligere, Bush var bare ansvarlig for å sette inn dødsstøtet. USAs forhold til «den muslimske verden» ble meget forverret etter USAs respons på 11. September, og Mason viser med flere landsomfattende undersøkelser hvordan USAs omdømme falt drastisk etter invasjonen av Irak (ibid.). Fawaz A. Gerges tar for seg hvordan Barack H. Obama har håndert midtøsten i sin bok «Obama and the Middle East», og

¹¹ Brasil, Russland, India, Kina (og Sør-Afrika).

beskriver hvordan innsvergelsen av Obama som president for USA førte til en høyere prosentandel av folk som var positivt innstilt til USA i verden, spesielt i Midtøsten (2012). Obama ga uttrykk for at han ville endre USAs forhold til «den muslimske verden», og startet med å holde den berømte talen i Kairo der han ga uttrykk for at de skulle starte på nytt og få et bedre forhold. Han ga blant annet uttrykk for at en tostatsløsning var den beste måten å takle konflikten mellom Israel og Palestina (Obama 04.06.2009). Han ga mange løfter og for en stund så ting ut til å skulle bli bedre. Men som Gerges viser fikk ikke Obamas «nye» politikk den betydningen mange håpet på. Obama prøvde å komme seg ut av kostbare kriger som Irak og Afghanistan, hovedsakelig fordi dette var kriger som tappet statsbudsjettet og ikke stemte overens med satsingsområdet til Obama (Gerges 2012). Israels statsminister Benjamin Netanyahu har gjenntatte ganger gått tvert imot det Obama ønsker, og siden Obama ikke har gjort noe med det har dette ført til at Netanyahu har fått sin vilje, noe flere muslimske land er kritiske til (ibid.). Alt dette, pluss høye arbeidsledighetstall, svak økonomi og et politisk system som mange mener er dysfunksjonelt (Mason 2009) har ført til at USA har tapt mye «myk makt» - evnen til å påvirke uten trusler eller makt. Samtidig har verden fått se via Afghanistan og Irak at USA's «harde makt» - militær makt, på langt nær er tilfredstillende for å løse dagens moderne konflikter. USA er tilsynelatende et svekket land, og vesten blir dratt ned med det. Mange argumenterer med at vi ser nok et maktskifte i verden. I dag er det ikke lenger så enkelt at man kan peke på to forestilte enheter for så å avgjøre hvem som er sterkest, men fremveksten av sterke økonomier, som EU, Kina, India, Brasil, Russland, Tyrkia og Tyskland viser at tidene kanskje igjen er i ferd med å forandres.

Kategorisering i praksis

Et kategoriseringsprosjekt er et enormt prosjekt som kan ta nesten alle mulige tenkelige utgangspunkt. Jeg har ikke kapasitet eller plass til å gjennomgå alle mulige måter kategorisering foregår, men vil bruke tre “case” som utgangspunkt for å gi et visst inntrykk av hvordan det kan foregå. Den første casen tar utgangspunkt i en kontrovers som raste rundt Park51 spesielt i 2010, men som fortsatt til en viss grad pågår. Casen viser at hvordan man opplever fysisk rom, hvordan man orienterer seg i landskapet eller “cityscape”, og hva man legger av betydning de ulike symbolene og markørene i landskapet man ser rundt seg kan ha mye å si for hvordan man forestiller seg kategorier av mennesker. I den andre casen tar jeg utgangspunkt i NYPDs overvåking av muslimer i New York-området og mine informanternes reaksjon på dette. Ved hjelp av media, lovtekster og menneskelig interaksjon viser jeg hvordan inntrykkskontroll fungerer som et middel i en kategoriseringsprosess. Den tredje casen tar for seg forholdet mellom USA og Iran, og med et blikk på historien kan vi se hvordan de to landene har ulike minner. Disse ulike minnene er igjen med på å skape et bilde av hverandre. Dette caset gir et bilde av hvordan temaet til Case I og II fungerer på makronivå og kan gi et innsyn i hva gjensidig stereotypifisering kan føre til.

Noe som er et tydelig gjennomgangstema er hvordan den ene parten spiller på stereotyper mens den andre parten forsøker å nyansere. Det er derimot ikke gitt at den ene siden utelukkende forsøker det ene eller det andre. Selv om det kan synes slik i min tekst er det viktig å være klar over at innenfor de ulike “sidene” finnes det mange nyanser av meninger. Alikevel kan man si at et mønster kommer til syne der kritikere av islam, muslimer, islamsk kultur eller lignende spiller på stereotyper, mens medlemmer av kategorien “muslimer” forsvarer seg ved å forsøke å nyansere bildet av kategorien de finner seg plassert i, samtidig som de også har en tendens til selv å stereotypifisere sine kritikere.

Case I: kontroversen rundt Park51

Symbolbruk i Lower Manhattan

Lower Manhattan er et område med for det meste diverse finansbygg. Den berømte Wall Street befinner seg i dette området, og et relativt stort område av Lower Manhattan blir kalt “The Financial District”. Senteret jeg arbeidet for befant seg i ytterkantene av finansdistriktet.

Finansdistriktet er preget av få boliger, selv om enkelte unntak finnes. Blant annet befinner den høyeste skyskraperen med boliger i hele New York seg i dette området, rett ved siden av den kjente Brooklyn Bridge. “The Twin Towers” eller “World Trade Center” befant seg også i dette området; minnesmerket og de nye tårnene er under bygging og området blir i dag fortsatt som regel kalt “Ground Zero”.

I dag er det Ground Zero og Wall Street som nok er de mest berømte navnene fra finansdistriktet i Lower Manhattan. Snakker man om Wall Street snakker man som oftest ikke om den faktiske fysiske gaten, som egentlig er en ganske liten gatesnutt uten nevneverdig betydning. Man snakker om finansverden, om aksjemarkedet, banker og forsikringsselskaper, samt andre finansinstitusjoner som har sine hovedkontor rundt om i finansdistriktet. Man sier Wall Street til steder som egentlig har en annen adresse, men som holder til i området. Man kan argumentere for at “Wall Street” ikke er mest brukt som en geografisk markør, men at det blir brukt som et symbol på finansmarkedet i USA. I 2008 da finansmarkedet i USA fikk en alvorlig knekk som fikk konsekvenser verden over var det “Wall Street” som fikk skylden. Wall Street ble i denne sammenhengen veldig tydelig ikke en henvisning til en gate, men et symbol på korrupte finansfolk som kjørte økonomien på et skjær fordi de var blinde for folkets beste og kun brydde seg om egen profitt. Om man ser nærmere på språkbruken rundt finanskrisen i 2008 ser man at det var en interessant sammensmelting mellom nivåene av problemet; Det var vanskelig å skille markedet fra de ulike institusjonene, de ulike institusjonene fra organisasjonene som utgjorde de, organisasjonene fra lederne som styrte de, og lederne fra de ansatte som gjorde som reglene deres tilsa at de skulle gjøre. Var det enkeltmenneskers feil, eller var det systemets? I begge tilfellene og i begge teoriene florerte begrepet “Wall Street” som synderen. En ting som er sikkert er at når “Wall Street” blir brukt, får man ikke assosiasjoner kun til den fysiske gaten. Man får assosiasjoner til finansverden, ulike finansinstitusjoner, finanskrisen i 2008, protestorganisasjoner som “Occupy Wall Street”, penger, overfladiskhet og diverse andre ting.

Mitt poeng med å snakke litt om Wall Street var å vise hvordan et vanlig gatenavn har endret symbolsk betydning fra å kun være et gatenavn for mange mange år siden, til i dag å symbolisere økonomien som “driver verden”. Hvis man ser på Ground Zero¹² og dets symbolske betydning kan man se en litt annen historie bak. Ground Zero fikk et navn etter at

¹² Der jeg bruker Ground Zero uten anførselstegn henviser jeg kun til det geografiske området. Der jeg bruker anførselstegn henviser jeg til Ground Zero som symbol. Der jeg bruker liten bokstav uten anførselstegn henviser jeg til dens opprinnelige betydning før det ble knyttet til New York og 11. september.

det det symboliserer fant sted. Ground Zero var på folkemunne kalt “Twin Towers” og litt mer formelt “World Trade Center” før 11. september 2001. Twin Towers var det vanligste navnet på tårnene i New York, og det var enkelte som ikke umiddelbart forsto at terrorangrepet hadde skjedd i New York da mediene som regel brukte “World Trade Center” når de rapporterte fra terrorangrepet. Etter at tårnene raste og opprydningsarbeidet tiltok begynte begrepet “Ground Zero” å erstatte “Twin Towers” og “World Trade Center” som betegnelse for området. Man kunne faktisk høre stedet bli omtalt som Ground Zero allerede samme dagen som terrorangrepene skjedde (FOX News 11.09.2001). Symbolverdien var enorm, men likevel er ikke assosiasjonene like for alle. For eksempel er heller ikke ground zero et nytt begrep unikt tilpasset området der World Trade Center sto. Det er et begrep som i utgangspunktet betegnet punktet på jordens overflate som var nærmest detonasjonen av en atombombe (Office of the Assistant Secretary of Defense for Nuclear 2013: 212). For eksempel har både Nagasaki og Hiroshima blitt betegnet med ground zero. Etter 11. September 2001 så er det blitt slik at de fleste i verden tenker på Ground Zero som det stedet der tvillingtårnene styrtet. Likevel er på ingen måte “Ground Zero” noe som kun er en geografisk markør. Det er riktigere å tenke seg at om man skal tenke “Ground Zero” som et symbol, gir det et vidt spekter av assosiasjoner, ofte urelatert til det fysiske stedet som utgjør Ground Zero. De fleste assosierer tragedie, men mange assosierer hat, urettferdighet, “muslimer”, vold, en total forandring av livet og lignende. Det er heller ikke et uproblematisk begrep for alle, for eksempel så vil mange av de som jobber med å reise det nye tårnet (One World Trade Center¹³) og området rundt at man skal slutte å kalle området for “Ground Zero” fordi det gir assosiasjoner til de ovennevnte tingene når det i dag ikke lenger er slik (www.dailymail.co.uk 30.07.2011). I dag preges ikke området av ødeleggelse, sorg og ruiner, men av storbyliv, byggevirksomhet og generelt et sted som ser fremover. Derfor er ikke et symbol som “Ground Zero” med alt som hører til passende lenger syntes noen, og mener at det nesten bare er folk utenfor Lower Manhattan som fortsatt omtaler området som “Ground Zero”. Jeg deler ikke denne oppfatningen basert på mitt feltarbeid, da jeg opplevde at de aller fleste fortsatt henviste til området som Ground Zero. Likevel, at det har mistet mye av sin potens som symbol er tydelig da folk nesten alltid går *tilbake i tid* når de bruker “Ground Zero” som et symbol for å markere en forferdelig tragedie, en livsforandring eller lignende.

¹³ Som det ble hetende etter mye debatter. Ifølge en informant byttet det navn omtrent hver måned en periode, og mange ville ha diverse navn som andre syntes var en fornærmelse mot noe. For eksempel ville noen kalle det Freedom Tower (som fortsatt til en viss grad blir brukt om bygget), mens andre spurte hva i all verden de mente med det, for hva var de frie fra? Etter mye debatt og mange ulike forslag så endte det opp med det meget nøytrale navnet “One World Trade Center”.

“Ground Zero” blir mer og mer lignende på det som “Wall Street” var før, bare en geografisk markør. Men det har på langt nær mistet all sin potens, og det vekker fortsatt mange ulike assosiasjoner om man bringer det opp i en samtale. Men i dag virker det som om symbolet har blitt mer konfliktfylt og politisert, istedetfor samlende slik det fungerte før. Med det mener jeg at før vekket “Ground Zero” blant annet en idé om en nasjons samhold i møte med en ekstern fiende, mens det i dag vekker til live diskusjoner om amerikanske muslimer og deres rettigheter vica versa amerikanere av andre trosretninger.

Anne Krogstad skiller i sin artikkel om pønkere mellom to ulike typer symboler. Regulative symboler blir brukt innad i en gruppe for å skape samhold og tilhørighet mens deklarativer symboler er ytre symboler som blir brukt for å skape avstand fra andre (Krogstad 1986). Krogstad snakker i all hovedsak om tydelig symbolbruk, altså synlige objekter eller handlinger, men dette skillet kan være fruktbart også for den typen symbolikk som jeg snakker om her. Om man ser på “Ground Zero” fungerte det i den nærmeste tiden etter 11. september 2001 som et samlende symbol som skapte samhold og tilhørighet. Dette gjenspeilet seg i berømte sitater som Jean-Marie Colombanis “we are all americans” som prydet forsiden til Le Monde den 12. september 2001 (Colombani 12.11.2001). Det var sorg og smerte tilknyttet symbolet, men det var en sorg og smerte som var delt av hele det amerikanske folket. En muslimsk informant fra Wisconsin fortalte meg at han aldri hadde følt seg så amerikansk som dagen etter 11. september. Naboer og venner gjorde ekstra innsats for å besøke hans familie og de ville ofte gjøre det tydelig at de ikke trodde hans familie eller andre amerikanske muslimer på noen som helst måte hadde noe med tragedien å gjøre. “Ground Zero” i symbiose med “11. september” ble et symbol også på dette samholdet. Derfor kan man si at det fungerte som et regulativt symbol, om enn på en litt annen måte enn Krogstads regulative symboler som utspilte seg i for eksempel å ikke spise kjøtt og lignende.

Med tiden kan man se at potensen til symbolet som sagt har avtatt. Men det har også forandret bruksområde. Det er ikke lenger et unisont samlende symbol, men har blitt brukt for å skape avstand og konflikt. I kontroversen rundt senteret som jeg skal ta for meg nedenfor ble “Ground Zero” brukt som et splittende symbol, et symbol som noen tok i bruk for å forsøke å utelukke muslimer fra tragedien og sorgen, og gjøre alle muslimer om til medskyldige i kraft av å tilhøre religionen islam. Symbolet ble forsøkt brukt som et deklarativt symbol. Anti-islamske amerikanere som Pamela Geller smykket seg med symbolet og brukte det for å skape en forestilling om at “muslimer” ikke kunne være amerikanere. Kategorien “muslimer”

ble utelukket fra tragedien. Et eksempel på hvordan de utelukket “muslimer” var at motstanderne av Park51 sjeldent, om noen gang, nevnte de muslimske ofrene¹⁴ for 11. september. Det er ikke like tydelig og velykket som i Krogstads eksempler med hundehalsbånd og lærjakker, men så er kanskje også symbolet “Ground Zero” spekket med en del fler assosiasjoner og mulige betydninger som gjør det vanskelig for en gruppe å effektivt gjøre symbolet til kun sitt eget.

“Ground Zero” passer inn som den ene parten av et symbolpar som sammen er enda kraftigere enn de er hver for seg. “Ground Zero” gir liten mening om man ikke også tenker seg “September the 11th 2001”, eller kort “9/11” på amerikansk – 11. september på norsk. Her har vi mer et tilfelle som “Wall Street”, der navnet fantes først, så ble navnet omgjort til et symbol med veldig mange flere assosiasjoner enn kun en dag. “11. September” er på den annen side ikke like rett frem som “Wall Street”, der man i det minste snakker om det samme området. Det er jo ikke som om ingenting har skjedd på 11. september før, derfor gir symbolet “11. september” mer mening utifra konteksten det blir ytret. Snakker man om bursdager og 11. september blir nevnt, er det rimelig å anta at terroren ikke er det som er tiltenkt “11. september”, men en som har bursdag. Men når 11. september blir brukt i en situasjon der det uten tvil er terroren mot World Trade Center man snakker om, kan “11. september” fungere som et slags abstrakt symbol som ikke bare omfatter angrepet mot World Trade Center, men også mot Pentagon og flyet man antar var på vei mot det hvite hus som styrtet i Pennsylvania etter at passasjerene hadde overmannet kaprerne. “11. september” er også et sterkt kontrasterende symbol, på det ene ekstreme står det for “muslimene (en kategori bestående av kvinneundertrykkende barbarer) som angrep amerikanerne (en kategori bestående av et frihetselskende folk)”, og på det andre ekstreme “endelig fikk USA smake sin egen medisin”.

“11. september” som symbol har fungert på en litt annen måte enn “Ground Zero”. Det er grunn til å si at “11. september” også har fungert som et regulativt symbol, men i mindre grad enn “Ground Zero”. Mens sistnevnte var et mer lokalt symbol, med uendelig mye mer kraft i USA enn noen andre steder, har “11. september” blitt et mer internasjonalt symbol. Det er av natur mer abstrakt, siden det referer til en hendelse som skjedde en dag, og ikke en hendelse

¹⁴ Det er vanskelig å finne et eksakt tall på hvor mange av ofrene som var muslimer. Jeg antar at dette har noe med at det er ulovlig for myndighetene å registrere trosretninger og derfor har vært avhengig av at familie og venner frivillig gir den type informasjon for å kunne registrere den. Estimatene varierer fra noen og tretti til drøye seksti. De fleste av mine informanter virket enige om at det var i overkant av 60 muslimske ofre.

som skjedde et spesifikt sted. Det er også blitt utvidet, vil mange argumentere for, til ikke bare å stå for selve terroraksjonen, men også som en årsaksforklaring til krigen mot terror¹⁵ og i siste instans hele den påfølgende krigen mot terror. Med det mener jeg at man ikke trenger å forklare hvorfor krigen mot terror raser annet enn å si “11. september”. Det ligger for noen i hva symbolet står for en rettfærdiggjøring for krigen mot terror.

Symbolet “11. september” bærer dessuten med seg vesentlig mer konflikt enn “Ground Zero” noen gang har gjort. Mye av årsaken er igjen at symbolet er internasjonalt. I den første talen George W. Bush holdt for landet etter terroren, kan man lese midt i talen at

“The search is underway for those who are behind these evil acts. I've directed the full resources for our intelligence and law enforcement communities to find those responsible and bring them to justice. We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them (Bush 11.09.2001).”

Ellers i hans tale kan vi lese at USA ble angrepet på grunn av at de var frie, at de var det sterkeste lyset som lyser for friheten og mulighetene, og at dette lyset kan ingen hindre å skinne. Man må selvfølgelig se hans tale i kontekst av årsaken til at han talte og at det er ganske forståelig at han fremstiller USA som et land av unik (god) karakter. Men dette er på langt nær den eneste oppfatningen der ute, og siden symbolet i stor grad er internasjonalt spriker assosiasjonene vesentlig kraftigere enn “Ground Zero” noen gang har gjort. Gardell skriver i forsøket på å beskrive en helt annen reaksjon:

“Etter tiår med nærmest uinnskrenket verdensmakt, da amerikanere hadde ødelagt byer, bombet landsbyer, brent ned avlinger, styrtet folkevalgte presidenter, støttet brutale diktaturer, drept hundretusener av mennesker, lagt millioner av andre liv i ruiner og knust menneskers fremtidsdrøm, hadde noen tatt igjen.” (2007: 244).

Han beskriver videre hvordan spontane fester startet rundt i Latin-Amerika, Afrika og Asia (ibid.). Gerges der han skriver om det samme påpeker at mange vestlige analytikere har feilaktig tatt noen muslimers empati med Al Qaeda's retorikk for støtte til terrorisme (2012: 65), og sier at det heller var den anti-amerikanske retorikken, ikke metodene som folk hadde sans for (ibid.). På den ene siden er altså “11. september” blitt et symbol som symboliserer et uprovosert angrep på sivile helt ut av det blå. Mens på den andre siden er det noen som mener USA endelig fikk smake litt av sin egen medisin. Det er viktig å understreke at dette ikke er

¹⁵ Det heter offisielt ikke “The War on Terror” i USA mer, Obama skiftet navnet til “Overseas Contingency Operation” (Wilson og Kamen 25.03.2009). Alikevel hørte jeg aldri dette navnet, bare “The War on Terror”, folk lo derimot da jeg spurte hvorfor ingen brukte dette nye navnet. Derfor vil jeg fortsette å bruke denne termen.

en enten/eller betydning, men et kontinuum. Det er en stor skala her, og disse punktene er de ekstreme ytterpunktene.

Om man "parrer" "11. september" med "Ground Zero" fungerer "Ground Zero" som en lokalisering av det abstrakte "11. september". Da snakker alle som regel om det samme, men assosiasjoner og meninger tilknyttet dette kan fortsatt være svært ulike som jeg har forsøkt å vise over. En gruppe mennesker, for eksempel mine informanter som arbeidet for Park51, kan sannsynligvis sies å ha en ganske annen assosiasjonsrekke og minner i forbindelse med "11. september" og "Ground Zero" enn det for eksempel konservative politikere som Newt Gingrich og Sarah Palin har.

Hvordan folk tenker på slike symboler kan få mye å si på historiens gang. Latour (2007) mener at objekter kan ha agens, i det at det kan være med på å gjøre at noe skjer. Hendelser, situasjoner og lignende ting kan ifølge denne logikken også ha en agens, og det er hevet over enhver tvil at det som skjedde i USA den 11. september 2001 definitivt har fått andre ting til å skje. "11. september" blir en aktant, eller en determinant om man skal følge Bourdieus terminologi. Man kan se "11. september" som symbol opptre som en aktant i mange situasjoner, som for eksempel som en determinerende faktor for å starte krigen mot terror, og for den økte kontrollen som preger flytrafikken verden over i dag.

Forhistorien

Hanadi trakk trådene til Park51 tilbake til da en moské i finansdistriktet av Lower Manhattan mistet sin leiekontrakt. Ca. 2000 muslimer som arbeidet eller bodde i området var uten et sted å be, og noen av disse ba en stund på gaten, eller andre steder som Masjid Manhattan, en moské ca. fire kvartaler nord for Ground Zero. En imam tilknyttet moskeen som mistet sin leiekontrakt ville ha et nytt sted og så for seg å kombinere en ny moské med et kultursenter som skulle tilby et spekter av tjenester til området. Det var da spiren til Park51 ble født. Soho Properties kjøpte opp bygget som har adressen 45-47 Park Place i 2009 og hadde i utgangspunktet tenkt å bygge det om til boliger. Bygget hadde blitt hardt skadet under terrorangrepet mot World Trade Center, flydeler hadde gått igjennom taket og ødelagt gulv og vegger, og det hadde stått tomt i åtte år etter 11. september (Blumenthal og Mowjood 08.12.2009). Imam Feisal Abdul Rauf overbeviste Sharif El-Gamal, som styrer Soho Properties, om å bygge et muslimsk kultursenter som skulle fokusere på interreligiøst samarbeid og å spre kunnskap om islam. El-Gamal sørget også for å få leid adressen 49-51

Park Place frem til 2071. Planen var å bygge et nytt 13-16¹⁶ etajers bygg som blant annet skulle kunne romme et bønnerom stort nok for 1000-2000 bedende, et 500-seters auditorium, teater, svømmebasseng, basketballbane, café, samt et minnesmerke over de som ble drept 11. september (Jackson og Hutchinson 06.05.2010). Slik det ser ut i dag er Park51, kultursenteret, i 45-47 og PrayerSpace, moskeen¹⁷, i 49-51.

Kontroversen

Planene om den store utbygningen ble fanget opp av media. I 2009 skrev The New York Times om senteret (Blumenthal og Mowjood 08.12.2009). I mai 2010 begynte blant annet Pamela Geller, lederen for organisasjonen Stop the Islamization of America, å blogge om planene i kritiske ordelag (www.procon.org) og begynte å skape et narrativ om at dette var et “slap in the face” til ofrene for 11. september og en fornærmelse mot de pårørende . Dette ble fanget opp av en skribent i New York Post som skrev en artikkel med navnet “Mosque Madness at Ground Zero” (ibid.). Dette bragte kontroversen inn i den offentlige debatten. Fokuset forsvant helt fra at det skulle være et kultursenter og senteret ble fort omdøpt til “Ground Zero Mosque”. Hvorvidt fokuset på hvor nærme senteret skulle ligge Ground Zero er overdrevet er et gyldig spørsmål. Mange av mine informanter, både muslimer og ikke-muslimer, samt diverse artikler i aviser og på nett påpeker at det er to kvartaler imellom, noe som i New Yorks terminologi ikke nødvendigvis innebærer så mye nærhet. I Brooklyn for eksempel kommer dette tydelig frem da det å krysse en gate kan være nok til å gå fra å se arabiske og urdiske skilter som reklamerer for Halal-kjøtt, til å se russiske og jødiske skilter reklamere for Kosher. Et argument som nok kan være gyldig for mange som kommer fra New York, men kanskje ikke like gyldig for mennesker som ikke er vant til den type kontraster i bybildet, og disse kontrastene er heller ikke like tydelige på Manhattan.

Narrativet om “the Ground Zero Mosque” ble fanget opp av republikanerne og da spesielt Tea-Party bevegelsen. De slang seg på og refererte hele tiden til senteret som “super-mosque”, “the huge mosque” og lignende, og påpekte ofte at det var “almost next to Ground Zero” eller

¹⁶ Kilder variere på dette.

¹⁷ PrayerSpace har ingen “imam in recidency”, noe som teknisk sett gjør at det ikke blir ansett som en moské i USA, men et bønesenter (www.procon.org). Alikevel er det i konteksten av denne oppgaven enklest å bruke begrepet “moské” for å betegne PrayerSpace, siden alle andre gjør det.

“on Ground Zero”. Høyresiden¹⁸ forsøkte å bruke Park51 som et symbol på den “fienden” som en stereotypifisert kategori av “muslimer” representerer ifølge Hanadi. De bygget på symbolet “Ground Zero” for å gjøre “Park51” om til et symbol på hvor utrolig frekke “muslimer” er som våger seg på å bygge noe islamsk rett ved Ground Zero som jo er et symbol på hvor fælt islam er. Dette vitner om en politisert holdning, og den overser det faktum at for det første var det mange muslimske ofre for 11. september som tidligere nevnt, samt at Park51 på langt nær er det eneste muslimske bygget i nærheten av Ground Zero. Med denne bruken av begreper og den måten man ser på 11. september ved å bruke begrepene og symbolene på denne måten ble “11. september” omskapt fra å være en “american tragedy” til å bli en “non-muslim american tragedy”. Muslimer ble i narrativet om super-moskeen rett ved siden av Ground Zero lempet sammen i en “grunn” kategori uten interne distinksjoner der alle ble ekskludert fra å være offer, til å bli en del av de som angrep. De ble “guilty by association” som mange informanter gjentatte ganger sa.

Park51 svarte på alt dette med å si at kritikken var urettferdig og feil. De understreket at Park51 ikke var en moské, og påpekte at det var PrayerSpace som sto for moskeen, en annen organisasjon. Når jeg spurte om kontroversen, var som regel svarene at kritikerne ikke visste hva de snakket om, at det fantes moskeer i nærheten allerede, at bygget allerede hadde blitt brukt som moské uten at noen hadde reagert, og at det bare var noen som var ute etter muslimer, og at kritikerne rett og slett var “stupid people”¹⁹.

Misforståelser og liten vilje til å forstå andres synspunkt

En politisk genistrek

Å lansere planer om et stort kultursenter to kvartaler unna Ground Zero var en politisk genistrek. Dette innebærer ikke at initiativtagerne nødvendigvis ville ha senteret der utelukkende av politiske grunner. Valget om å legge det der var en politisk genistrek, selv om det ikke nødvendigvis var politisk motivert. Intuitivt kan man se to mulige veier planene kunne ta, begge til fordel for bildet andre kan få av kategorien “muslimer” i USA. Vi begynner med den første muligheten som er at (I) de får lov. Det vil være positiv for

¹⁸ I amerikansk politikk er høyresiden, sentrum og tilogmed deler av venstresiden alle sammen på høyresiden i forhold til norsk politikk. Høyresiden i amerikansk politikk er altså tilsvarende det mest konservative Høyre og FRP og i visse tilfeller enda lenger høyre i sammenligning med norsk politikk.

¹⁹ Noe jeg vil komme tilbake til i case II.

kategorien “muslimer” av flere grunner. Intensjonen bak de opprinnelige planene var, ifølge Hanadi, et senter som jobbet opp mot intertro (interfaith), som går ut på å bygge broer mellom ulike religioner og sammen skape en bedre forståelse for hverandre på tvers av religiøse linjer, økt toleranse og i siste instans en fredeligere verden. De fokuserer på det positive i andres religioner og tar det som utgangspunkt for forståelse og samarbeid. Ideen om intertro er kanskje av mer betydning i USA enn mange andre land fordi som mange vil argumentere for, USA er meget religiøst land. Presidenten kan si “in God we trust” når han holder taler, og “God bless America” er en svært vanlig frase. En sak som mange republikanere for eksempel har prøvd å bruke mot president Obama er at de ikke mener han er religiøs nok, og at de tviler på at han i det hele tatt er kristen²⁰. Samtidig er landet grunnlagt av immigranter som mange var religiøse flyktninger fra Europa. Et grunnlag for religiøs frihet og fredelig sameksistens er blitt inkorporert i det amerikanske lovverket. I et slikt land sier det seg selv at mange mener det er viktig å opprettholde intertro relasjoner og snakke toleranse på tvers av religioner. Dermed blir det å kunne ha et muslimsk senter som fokuserer på toleranse og forståelse mellom religioner så nærme en tragedie mange forbinder med nettopp islam, noe som gir muligheten for initiativtagerne å vise deres oppfattelse av islam; ikke terror, undertrykking og vold, men toleranse, forståelse og kunnskap. Dette vil da i teorien kunne ha en positiv effekt for hvordan folk oppfatter kategorien “muslimer”. En annen positiv effekt er at kritikere kan oppsøke senteret og lære mer om islam og senterets misjon og kanskje slutte å være kritiske. Denne eventuelle effekten er nok mer en ønsketenking fra initiativtagerne enn en reell effekt, men likevel en som var uttrykt av et par informanter i forbindelse med en samtale om hvorfor det var så viktig å putte senteret akkurat der. En tredje effekt som mest har betydning for muslimer som utgjør den demografiske målgruppen for senteret, men også for arbeidsgivere i finansområdet, er at mange får et sted å gå for å be uten å gå veldig langt. De får da mulighet til å være med på صلاة الجمعة (ṣalāt al-jumu‘ah – fredagsbønnen) i nærheten, og kan bruke kun sin times lunsjpause for å be. Det var i all hovedsak folk som arbeidet i området som kom dit for å be, noe som ble veldig tydelig da det generelt ble svært dårlig stemning og mange uttrykte sin misnøye og utålmodighet om fredagsbønnen av en eller annen grunn ble forsinket. En fredag for eksempel ble imamen sittende fast i t-banesystemet, og sermoneien ble ti minutter forsinket før Hanadi fikk tak i en annen som hadde ledet bønn før og påtok seg ansvaret for dagens bønn. Det var mye sure og stressende miner da de bedende

²⁰ Noe som er ironisk, da de i begynnelsen av hans valgkampanje og første presidentperiode ofte anklaget Obama for å være *for* kristen og på nippet til fundamentalistisk.

løp tilbake til jobb etter sermonien. En siste mer generell effekt av å få lov til å bygge et slikt senter er at USA som nasjon får vise at de ikke forskjellsbehandler amerikanske muslimer til tross for det som skjedde 11. september 2001. De får muligheten til å vise at de har tro på at islam er en fredelig religion som er like frie i USA som alle andre. Dette sender ut en beskjed både til motstanderne av islam innelands og utenlands. Hvorvidt dette er en positiv effekt for kategorien “muslimer” eller ikke kommer sannsynligvis ann på øyet som ser.

Den andre muligheten er at (II) de får ikke lov. Dette vil selvfølgelig ikke være det beste alternativet for initiativtagerne, men den politiske verdien av et nei er heller ikke å forakte. Det ville bevist at det foregår diskriminering mot amerikanske muslimer, med bakgrunn i en forestilling om hva som kjennetegner kategorien “muslimer”. Om de hadde lagd planer som fulgte alle retningslinjer og lovverk, men likevel fikk avslag kunne initiativtagerne påta seg en offerrolle og bruke denne rollen til å sette fokus på forskjellsbehandling og diskriminering av amerikanske muslimer. Det hadde vært vanskelig å motsi dette, da det eneste argumentet mot senteret i realiteten ville vært at initiativtagerne ville bygge for nærme Ground Zero og at dette ville støte noen. Påstanden om at avslaget hadde sin begrunnelse i en stereotypifisering av “muslimer” som kategori via en “guilty by association”-tankegang ville vært nærliggende. Det kunne også svekket USAs omdømme internasjonalt, da USA, “the land of the free” tilsynelatende diskriminerte på bakgrunn av religion. Dette siste punktet har jeg ingen forestilling om at var ønskelig fra noen av mine informanter, ei heller initiativtagerne til Park51 og PrayerSpace. Tvert om kunne det blitt brukt som et poeng for islamistiske terrorister, som lett kunne inkorporere avslaget inn i sin retorikk om at USA er onde og hater alle muslimer, noe som snarere ville hatt en negativ effekt på oppfattelsen av kategorien “muslimer”.

De fikk et ja. De etterkom alle kravene for å bygge senteret, og religion ble ikke tatt med i vurderingen av om senteret skulle bli godkjent eller ikke. Det viste seg likevel at det fantes en tredje vei planene kunne ta veien, noe jeg vil komme inn på senere.

“Ground Zero Mosque”

Som jeg tidligere har nevnt er to kvartaler på Manhattan langt nok unna til at det ikke nødvendigvis innebærer for lokalbefolkningen en oppfattelse av være rett ved siden av. Dette er en ting som lett blir oversett om man er fra land som Norge, der den største byen Oslo bare er røft regnet en trettendedel av New York. Bare bydelen Manhattan har et befolkningstall

som er drøye to og en halv ganger så mye som Oslo. Den er ikke bare større i geografisk område og folketall, men byggene er høyere, gatene har flere filer, og fortauene er videre. Bygningene er store, noen kvartaler er bare ett bygg. De er høye, du står nede på gateplan og ser ikke toppen av huset. Det er større enn man egentlig har noe grunnlag for å forestille seg om man ikke har sett mange skyskraperne før. New York er nummer to på listen av byer med flest skyskraperne i hele verden, kun slått av Hong Kong (www.emporis.com) og er den største byen i USA. Selv om den ikke er blant de aller største byene i verden er det en helt enorm by. Det er rett og slett vanskelig å forestille seg hvor stor den er om du ikke har vært der en stund. Da har du sittet en times tid på t-banen og oppdaget at du bare har beveget deg fra en bydel til nabobydelen. Du har kanskje også forsøkt å gått litt og oppdaget at det kan ta et par timer å gå fra sør til nord bare i Central Park.

Man ser ikke gjennom skyskraperne. Man ser ikke over de. Synsfeltet slutter der skyskraperen begynner. Når du går ut ved t-banestoppet nærmest Park51 ser man ikke Ground Zero. Om man ikke hadde visst det fra før er det absolutt ikke noe hint om at det skjedde en tragedie bare to kvartaler unna for 11-12 år siden. Gatebildet er akkurat likt som så utrolig mange andre steder på Manhattan. Man er fokusert på den gaten man er på, på gateselgerne som selger diverse mat fra sine mattraller. Kanskje er det noen som danser eller fremfører noe annet på gaten. Kanskje er det noen som protesterer mot noe, eller prøver å få din underskrift for å støtte noe. Man blir litt i villråde når man prøver å finne ut hvor man er. Nøkkelen er vite hvilket hjørne du befinner deg på. Er du på det nordøstre hjørnet, eller det sørvestre? Før man lærer seg å være oppmerksom på den slags ender man ofte opp med å gå feil vei i det minste en street eller avenue²¹ før man innser at man går i feil retning. Dette er forvirrende overalt, fordi områdene er så like hverandre. Er man i midtown eller finansområdet, der de aller fleste skyskraperne befinner seg, er alt du ser høye bygninger, relativt brede enveiskjørtede gater og betongkledde fortau. Landskapet gir ingen indikasjon på hvor du er hen, du ser ingen kjente landemerker. Jeg trodde i begynnelsen at man kunne se toppen av Empire State Building fra overalt i byen siden det på det tidspunktet var det høyeste bygget i New York. Jeg tok feil. Empire State Building forsvant allerede ett kvartal unna, og dukket ikke opp igjen før jeg var på brua over fra Manhattan til Brooklyn. I dag er One World Trade Center som blir bygd på

²¹ Generelt er avstanden mellom streets cirka halvparten av avstanden mellom avenues. Nede i Lower Manhattan er ikke gatebildet preget av nummererte streets og avenues, men i dette området gjelder prinsippet fortsatt. Enda dypere inn i finansområdet kommer man inn i de eldste delene av New York og det ordnede gatebildet viker vei for et mer uryddig gatebilde som vi er mer vant til fra Europa.

Ground Zero høyere enn Empire State Building, men du ser ikke snurten av det når du står utenfor Park51.

Ingold skriver “*to perceive the landscape is (...) to carry out an act of remembrance*” (Ingold 2000: 189). Landskapet er en historie, det forteller historien til de som har gått der før, og hendelser som en gang fant sted der (ibid.: 189). Christopher Tilley skrev seks år tidligere i sin bok “*A Phenomenology of Landscape*” at “*locales are places created and known through common experiences, symbols and meanings*” (1994: 18) og at “*place is about situatedness in relation to identity and action. In this sense place is context.*” (ibid: 18). Landskapet understreket Ingold er hva du opplever at du ser rundt deg (Ingold 2000: 190-191). Ground Zero som et “locale” i Tilleys begrepsbruk er det tidligere World Trade Center gjort om til “Ground Zero”, gjennom hendelsene 11. september 2001. Det er en felles erfaring, som skapte felles symboler som gir visse felles meninger. Noen argumenterer for at det er den felles erfaringen av 11. september man fortsatt ser når man oppfatter landskapet rundt seg ved Ground Zero. Andre mener som tidligere nevnt at man har gått videre, og at stedet ikke lenger bare er en tragedie, men et levende område igjen (www.dailymail.co.uk 30.07.2011).

Men hva skjer når debatten ikke bare raser blant folk som kjenner til *lokalet*? Hva skjer når nasjonale medier begynner å diskutere, folk fra California blander seg inn i debatten og til slutt presidenten i Washington kommer inn? *Lokalet* blir abstrakt. Det blir en *idé* om et lokale. De aller fleste amerikanere husker bildene av ruiner ved Ground Zero 11. september 2001. Ikke alle amerikanere vet hvordan det ser ut i dag. Ikke alle vet hvor langt unna deler av tårnene eller flyene falt. Ikke alle vet at man ikke ser Ground Zero om man går ett kvartal unna²². Hele området rundt²³ Ground Zero som av lokale folk ikke blir tiltenkt å høre til Ground Zero blir inkludert i både stedet og symbolet “Ground Zero”, noe som blant annet plasserer Park51 inne på Ground Zero. Folk husker 11. september og tårnene som raste, men ikke alle har en klar idé om det fysiske landskapet. Ground Zero inngår ikke i ditt synsfelt når du står utenfor Park51. Park51 ligger midt mellom to avenuer, og dermed ser man bare over på et ganske så anonymt bygg uten noen spesielle kjennetegn, uten en berømt historie. Om man går opp til tverrgata og ser mot Ground Zero ser man det store posthuset, men ikke Ground Zero. Om man går ned mot den andre tverrgata og ser mot Ground Zero ser man

²² Dette er riktignok avhengig av i hvilken retning man går. Om man for eksempel går mot Broadway ser man fortsatt Ground Zero et kvartal unna. Poenget er at i mange retninger så vil ikke Ground Zero synes bare ett kvartal unna.

²³ Noen mener hele området som det falt deler av flyene eller byggene rettmessig hører til innenfor Ground Zero. Dette er et ganske vidt område, og lokalt har ikke den stedsdefinisjonen av Ground Zero fått gjennomslag.

PATH station, men ikke Ground Zero. Om man derimot er klar over hvor Ground Zero er og hva man skal se etter, altså hvordan det ser ut i dag, ser man det begge veier. Men da må du være kjent. Da må du ha minner til stedet som sier deg hva du skal se etter og hvor du skal se, ellers forsvinner stedet i bygningenes anonymitet. *Lokalet* synes ikke. Derfor er det ikke så rart at de som kritiserte senteret, helt opp til profilerte politikere som Sarah Palin og Newt Gingrich (Goldman 17.08.2010), brukte nettopp nærheten til Ground Zero som et argument mot senteret. Dette har hittil vært det argumentet mot senteret som har fått bredest aksept, også blant mange amerikanske muslimer. Det er forståelig hvorfor folk ressonerer med dette argumentet om man husker på hva slags symbolikk som ligger i “Ground Zero”. Ja, det ligger noen felles meninger, som tragedie og smerte, men for noen ligger det i symbolet at “muslimer” er de skyldige. Noen av de som har en negativ assosiasjon til en forestilt kategori av “muslimer” når de tenker på “Ground Zero”, baserer sine tanker om denne kategorien på stereotypier, og ender opp med å behandle alle kategoriens medlemmer på en måte som bunner i deres oppfattelse av en stereotypifisert kategori av “muslimer”. “Muslimer” fremstår som en monolittisk enhet, hvor alle bærer ansvar for de fås handlinger. Det er selvfølgelig ikke denne måten argumenter blir bygd opp av politikere og mer offentlige personer som har mye å tape på en slike stereotypifisering. De snakker om at en “Ground Zero Mosque” virker støtende på ofrene og de etterlate. At det virker støtende og som et stikk i hjertet på de som bor i nærheten og personlig opplevde tragedien (ibid, www.procon.org 2013). Noe som alikevel også er en form for stereotypifisering, fordi for det første fremstiller argumentet alle de som bor i nærheten og alle de som personlig opplevde tragedien som om de har den samme meningen om senteret. Dette er ikke tilfelle da både pårørende, overlevende og folk som bor i nærheten har gått ut og både støttet senteret og kritisert det (ibid.). For det andre bygger også argumentet på en forståelse av kategorien “muslimer” som innebærer at alle medlemmene er affiliert med de ansvarlige for 11. september i kraft av å være “muslimer”. For hvorfor skulle det ellers være et problem at muslimer ville bygge et kultursenter to kvartaler unna Ground Zero?

“Park51 and PrayerSpace aren’t even the same organizations!”

De som er kjent med New York vet at ofte så går butikker, cafeer, restauranter, kinoer og så videre på tvers av bygg. Et bygg på en adresse kan være forbundet med bygget ved siden av kun via kjelleren, første etasje, eller via hele bygget slik at byggene utenfra ser ut som to ulike hus, men innenfra er umulig å skille fra hverandre. Det kan også være separate bygg, men det

er generelt sett vanskelig å vite dette med mindre man har vært i hele bygget. Når man går på gaten og bare titter på hus derimot ser man ikke for seg at alle kvartalene bare på utsiden ser ut som ulike hus, man antar også at det er slik innenfor med mindre det er synlig fra utsiden at de henger sammen. Folk som bor i New York får ikke den trangen til å se opp på de store skyskraperne. De er opptatt og har sitt fokus på den gaten de er i. Man ser på gatebildet, og gatebildet skjer i all hovedsak på gateplan, med butikkskilter, pynt som henger over veiene, gatemalerier eller plakater som mulige unntak. En butikk som går over to bygg, men som har samme utseende på uteveggen eller vinduene i første etasje og i noen tilfeller også andre etasje ser ikke ut som den går over to bygg. Om man derimot går på andre siden av gaten og ser opp kan man se at det er to ulike bygg. Om man bare går forbi butikken, uten å tenke så veldig nøye over om det er ett eller to bygg ser man bare en butikk. Man ser en enhet.

Park51 ligger ikke i det området av finansområdet som alle turistene valfarter. Som regel er det folk som bor eller jobber i området som går forbi. Om jeg kan gjøre en generalisering så går turister som regel rundt med enten et synlig kamera eller et kart. Etter å ha oppholdt meg mye på senteret, stått mye utenfor og spist mye på spisestedet ved siden av, føler jeg meg trygg på påstanden om at denne gaten ikke er den som tiltrekker flest turister. Inngangen til Ground Zero-plassen lå på den andre siden av området, Wall Street og børsen og alt det andre som er så populært å se ligger på den andre siden av hele finansdistriktet. Det er derfor en påstand som jeg har grunnlag for i min empiri når jeg sier at de aller fleste som går forbi senteret er folk som enten jobber eller bor i en relativ nærhet til senteret. Det gjenspeiler seg også i at det som tidligere nevnt er flest forretningsmenn og kvinner, samt lokale politifolk²⁴, og bygningsarbeidere som arbeider i området som overværer deres fredagsbønn. Disse ser ikke opp, og ser ofte heller ikke så mye rundt seg. De vet hvor de skal, de har vært der før, og de er ikke nysgjerrige på området. Når de går forbi park51 og PrayerSpace som ligger i to ulike bygg rett ved siden av hverandre ser de store vinduer i første etasje som dominerer utsiden på begge husene. Jeg sier dominert fordi vinduene ikke er like, men at disse vinduene tar fokuset vekk fra utsiden, og heller får deg til å titte inn. I bygget med Park51 er det søyler mellom vinduene, og vinduene er litt lavere enn i bygget som huser PrayerSpace. PrayerSpace sine vinduer er ikke delt av noe annet enn rammen, og disse går bokstavelig talt fra gulv til tak. Funksjonen som sagt er å dra blikket innenfor vinduene, de bruker med andre ord samme metode som de fleste butikker i det at det er ikke utsiden og vinduene som er det butikkene vil

²⁴ Mange ganger kan man se store ansamlinger av politifolk utenfor PATH (togstasjonen) som ligger under Ground Zero og har inngangen i Park51s retning.

du skal se, men det på innsiden. Denne teknikken fungerer overraskende godt, selv la jeg ikke merke til at Park51 og PrayeSpace lå i to ulike hus før en god stund etter at jeg begynte å være der. De som da titter inn vil lett se at det er en åpning mellom de to byggene, en åpning på cirka to til to og en halv meter med en liten trapp på tre-fire trinn som effektivt sveiser de to byggene sammen. Om man ikke er særlig oppmerksom, noe de aller fleste ikke er når de kikker kjapt inn i et bygg, har man kanskje ikke i utgangspunktet lagt merke til at det er to ulike bygg. Vinduene som trekker blikket inn, denne åpningen, og det noenlunde felles utseende som preger interiøret til de to byggene gjør at man ser ett bygg. Om man er klar over at det er to bygg, oppfattes Park51 og PrayerSpace på samme måte som en butikk som går over to bygg. Som den samme enheten.

Denne observasjonen er viktig. Poenget er at for de som går forbi, både de som ikke kjenner spesielt til senteret annet enn gjennom media, de som ikke vet hva de går forbi, eller de som vet hva senteret er, oppfattes disse to adressene som ett og samme *lokale*. Dette gjelder også for mange av muslimene som oppsøker PrayerSpace for å be. Denne oppfattelsen blir bare styrket av at begge adressene bruker samme hovedinngang. Inngangen til bygget der PrayerSpace holder til er en mørk dør litt inn i bygget og har et slikt utseende at forbispaserende ikke skjønner at det er noe spesielt bak den døren. Hovedinngangen er derimot slik mange innganger er i New York, noen få trappetrinn opp, med rekkverk på begge sider. Det er tydelig at dette er hovedinngangen. Og den ligger i bygningen som huser Park51. Det er der alle går inn når de kommer for å be, og det er der alle går ut når de er ferdig. Det er også der alle som besøker Park51 går inn og ut. Når mine informanter som har vært på kurs på Park51 går ut etter et kurs er ferdig, og dette tilfeldigvis sammenfaller med at noen går ut etter et besøk på PrayerSpace er det umulig for de utenfor å se at noen kommer fra bønn, mens andre kommer fra et kurs om historien til muslimer i USA eller akkurat har trent karate en time.

Mange av mine informanter, forkjempere for senteret, fremla nettopp dette argumentet. "Park51 and PrayerSpace aren't even the same organizations!". Hvordan senteret oppfattes fysisk strider imot dette argumentet. Du må *vite fra før* at det ikke er det samme for å forstå det. De aller fleste, både de aktive brukerne, forkjempere for senteret som ikke selv bruker det og kritikerne av senteret er ikke fullstendig klar over at det er et skille mellom de to. Det ser jo ikke sånn ut. Og har ikke Sharif El-Gamal fra Soho Properties blitt fremstilt som lederen både for Park51 og PrayerSpace? Det er nettopp det han har vært. Han og Imam

Feisal Abdul Rauf. Rauf er ikke lenger med i bildet, men El-Gamal er der fortsatt. Han grunnla Soho Properties, som eier og driver både Park51 og PrayerSpace. For de som bruker senteret aktivt, de som ber på PrayerSpace og går på kurs på Park51, ser at det er de samme menneskene som står og samler inn penger for PrayerSpace som holder kurs på Park51 dagen etter. Man ser en sammensmelting av sfærer som ikke stemmer overens med to separate organisasjoner: (I) Fysisk så oppfattes det som samme stedet, det henger sammen via en stor åpning som er synlig fra gaten, ser relativt likt ut interiørmessig og bruker samme hovedinngang. (II) Sosialt så oppfattes det som det samme stedet, de som benytter seg av senteret og de som benytter seg av moskeen går alle ut den samme døren, og de går alle inn den samme døren. Dessuten er hovedandelen av deltagerne på de forskjellige kursene muslimer²⁵, noe som gjør det enda vanskeligere å skille de to stedene fra utsiden. (III) Juridisk, eller eierskapsmessig oppfattes det som det samme stedet, siden Sharif El-Gamal blir omtalt som lederen av hele prosjektet, og Soho Properties fremstår som eier av begge organisasjonene, selv om det formelt ikke er det samme. (IV) Økonomisk er de rent faktisk totalt adskilt, da PrayerSpace har innvilget status som en “501(c) organization²⁶”, eller med andre ord en non-profit organization. Dette innebærer at de får store skatteletter, men også at ingen skal tjene penger på det. Økonomisk lever de i all hovedsak av donasjoner. Park51 derimot har fortsatt en søknad inne om 501(c)(3) status, som de enda ikke hadde fått svar på da jeg avsluttet mitt feltarbeid. Ifølge deres nettside kan det se ut som at per første oktober 2012 hadde de enda ikke fått svar (www.park51.org). Denne statusen gir mange skattefordeler - det er den statusen av alle 501(c) statusene som gir flest skattefordeler - og det gir også mulighet for å søke på en del økonomisk støtte (grants) som de ellers ikke kvalifiserer for. Den utelukker samtidig muligheten for å drive eller støtte noe politikk, noe som uansett ikke er den uttalte intensjonen med Park51. Det at PrayerSpace har innvilget 501(c) status mens Park51 ikke har det, gjør at økonomien må holdes strengt adskilt. Det handler også om lovverk knyttet til donasjoner, da donasjoner som blir samlet inn for spesifikke formål må gå til nettopp de formålene selv om pengene egentlig ikke trengs. Alikevel så er det selv ikke på dette punktet alltid lett å forstå at de er adskilt. De som jobber på gaten for å få folk til å donere til Park51 og PrayerSpace bruker nemlig det samme skjemaet for begge organisasjonene. Distinksjonen mellom de to ulike organisasjonene er bare et valg du må

²⁵ Dette var “synlig” i form av enten synlige markører som klær eller skjegg eller den mer tvilsomme markøren at mange så ut til å være fra Midtøsten.

²⁶ Mest sannsynlig 501(c)(3) som er rettet inn mot blant annet religiøse organisasjoner. Jeg har hittil ikke fått bekreftet dette, da ikke mange var fullstendig klar over nøyaktig status, samt at ikke mange var så villige til å snakke om den økonomiske siden av PrayerSpace og Park51s drift.

huke av: “I am donating to: () PrayerSpace. () Park51.” Det er ikke lett ut ifra et slikt valg å forstå at distinksjonen ikke bare er til deler av en organisasjon, men til to ulike organisasjoner. (V) Administrativt så er det heller ikke vanskelig å forstå en viss forvirring, selv om dette punktet trolig ikke har så mye å si, da de aller fleste ikke er klar over nøyaktig hvordan organisasjonene administreres uansett. For det er en egen gruppe som jobber med Park51, den samme gruppen jeg var praktikant hos. Men denne gruppen holder også styr på visse deler av PrayerSpace sin drift og jeg har selv hatt oppgaver som rettet seg mot PrayerSpace.

Konklusjonen ut ifra hvordan de to selvstendige organisasjonene tilsynelatende flyter sammen i ulike sfærer gjør at argumentet om at de ikke er den samme organisasjonen ikke vinner frem. Forestillingen om at Park51 og PrayerSpace er en og samme organisasjon vinner frem, selv om det egentlig er to. Opplevelsen av senteret og *lokalet* underminerer delingen og putter begge organisasjonene effektivt inn som én post i én kategori. Dermed blir en idé om “Ground Zero Mosque” stående. En idé som blir symbolet på hvordan kategorien “muslimer” går frem i forhold til pårørende av 11. september. Det at “muslimer bygger en supermoské på Ground Zero” underbygger en forestilling om at kategorien “muslimer” er sånn og sånn. Selv om senteret har fått kritikk også fra andre muslimer, både fra New York og andre steder i USA, blir også disse plassert inn i denne kategorien som “bygger en supermoské på Ground Zero”. Initiativtagerne feiler i å vinne frem med et nyansert bilde, både av “muslimer” som kategori og Park51 og PrayerSpace. Noe av grunnen er hvordan senteret oppleves som et *lokale* i landskapet og hvordan plassen Ground Zero fungerer som et symbol.

Den tredje veien

Omdøpelsen av Park51 til “Ground Zero Mosque” er retorikk som ikke nødvendigvis går hjem hos alle. Det er mange argumenter som man kan sette imot en slik navngiving. Alikevel ser vi at både forkjempere for senteret og mostandere i mediene ett sted på veien tok i bruk navnet “Ground Zero Mosque”. Obama for eksempel uttalte at han mente at muslimer hadde samme rettigheter til å praktisere sin religion som alle andre og at dette *“includes the right to build a place of worship and a community center on private property in lower Manhattan”* (www.procon.org). Selv om han ikke kalte Park51 for “Ground Zero Mosque”, så uttalelsen hans ut til å behandle Park51 og PrayerSpace som den samme organisasjonen. Initiativtagerne og noen av forkjemperne forsøkte å nyansere bildet, men på grunn av at den offentlige debatten ble nasjonal hvor lokalet ble mer preget av en *idé* om et landskap enn den fysiske

oppfattelsen av landskapet, samt at også den fysiske oppfattelsen av senteret bød på forvirringer vant ikke dette nyanserte bildet frem i den offentlige debatten. Dette til tross, “Ground Zero Mosque” viser seg å være vesentlig mer komplisert om man vil ta en nærmere titt. Hvorvidt to kvartaler i en by som New York ikke skal telle som avstand eller om senteret er en moské er svært diskuterbart, spesielt det siste da det beviselig ikke er en moské. Alikevel, kombinert med mine poenger om at sfærene flyter over i hverandre kan man forstå vanskeligheten for å forstå at Park51 ikke er en moské. Jeg ble fortalt av en som jobbet for Park51, men som var fra Wisconsin og flyttet til New York cirka fire måneder inn i mitt feltarbeid, at han trodde senteret lå nærmere Ground Zero. Han ble overrasket da han ikke umiddelbart forsto hvor Ground Zero var i forhold til senteret da han besøkte det første gangen. Han hadde forstått fra mediene hjemme i Wisconsin at senteret lå rett ved og forestilte seg da tvers over gaten eller i det minste innenfor synsvidde.

Det er fullstendig forståelig at folk flest ikke forstår at Park51 og PrayerSpace ikke er samme tingen. De hadde en hensikt med å lage vinduene så store og gi så mye innsikt. En hensikt jeg skal komme nærmere inn på under Case II, men som kort gikk ut på at utenforstående skulle se muslimer be når de gikk til og fra jobb og dermed skulle bli så vant til dette synet at de anså det som en helt normal del av gatebildet i New York. Dette hadde noen bieffekter, blant annet ble det seende ut som om det ikke var noe skille mellom Park51 og PrayerSpace, da de bruker samme hovedinngang og det er en åpning mellom husene som er synlig gjennom vinduene fra utsiden. Altså talte opplevelsen av byggene imot deres argument om at senteret ikke var noen moské, fordi Park51 og PrayerSpace tydelig var forbundet. Man kan si at det var en grense, men at det var fri ferdsel over den i så stor grad at den ble nærmest usynlig.

Symbolene “11. september” og “Ground Zero” ble til stadighet brukt i kontroversen rundt senteret. De ble brukt fra begge sider og både tilhengerne og motstanderne forsøkte å bruke disse symbolene til egen vinning. Tilhengerne understreket at det var mange muslimske ofre for 11. september, de påpekte at det hadde vært et bønnerom i syttende etasje i sørtårnet som styrtet (www.procon.com), de fremhevet at 11. september også var en tragedie for amerikanske muslimer og at de har like mye rett som alle andre til å bygge i nærheten av Ground Zero. Motstanderne mente et muslimsk senter så nærme Ground Zero ville være et hån mot ofrene, de underkommuniserte kategorien “muslimer” sin del i tragedien og fikk medlemmene av kategorien til å stå utenfor, med de ansvarlige som eneste selskap. De dro begge tungt på “11. september” og “Ground Zero”, og man kan se tydelig at “11. september”

blir en aktant. Hadde ikke terroren truffet USA den dagen ville det aldri blitt noe diskusjon om det skulle komme et muslimsk senter der. Hadde ikke terroren skjedd hadde kanskje ikke initiativtagerne vært så opptatt av å legge det akkurat der. Grunnen til at det ble en kontrovers rundt senteret er minnene som er festet til symbolene “11. september” og “Ground Zero”, samt oppfattelsen av Park51 som et “locale” i landskapet.

I løpet av de cirka ni årene som gikk mellom 11. september 2001 og da kontroversen rundt Park51 begynte har det skjedd store ting i verden; Afghanistan og Irak blant annet. Aviser og TV-nyheter rapporterer om selvmordsbombere i Midtøsten titt og ofte og vi ser ut til å glemme selve definisjonen av hva en nyhet er; noe som er uvanlig. Dette er en type kategoriseringsprosess som mange har sett nærmere på (Gardell 2011, Said 1994 [1978], Morey og Yaqin 2011, Nacos og Torres-Reyna 2007). I en slik taksonomi som denne typen kontroverser avler finnes det bare én term; muslimer. Alle som tror på islam, uansett hvilken undergruppe de tilhører, uavhengig av hvordan de tenker rundt både politikk og religion blir satt inne i denne meget generelle kategorien. Denne kategorien tenker likt, handler likt og er motivert av den samme essensen, sin islamske tro. Troen på islam blir det som avgjør hvordan “muslimer” handler og tenker, en tankegang man kan kjenne igjen i de tidligste definisjonene av begrepet “etnisitet”, en primordialistisk tankegang (Banks 1996). “Muslimen” er alltid *først og fremst* “muslim”. Denne identiteten er medfødt, noe som ligger i hjertet til “muslimene”, i motsetning til en instrumentalistisk identitet som ligger i hodet (ibid.). Årsaken til terrorangrepet 11. september blir islam, voldsbruk blir en generisk del av religionen. Og siden det å være “muslim” er noe medfødt, blir “muslimer” noe farlig, og essensielt annet enn “amerikanere”. For motstanderne er det bare sånn, at det å bygge et muslimsk senter to kvartaler unna Ground Zero beviser hvor slemme “muslimer” er. De viser forakt for ofrene for 11. september, og denne meningen er i mange tilfeller urokkelig. “Muslimer” blir bare tenkt gjennom stereotypier og interessen for et nyansert bilde forsvinner. Derfor blir det likegyldig hva slags argumenter som motparten kommer med; “muslimer” blir en stereotypifisert kategori som ikke er verdige å bygge ved Ground Zero. Så enkelt er det bare.

Dette eksempelet viser ikke bare hvordan en kategori blir opprettholdt ved bruk av symboler og retorikk, men viser også hvordan en slik kategorisering kan ha begynt. Ved at “muslimer” blir utelukket fra tragedien skaper man et bilde av en kategori av mennesker som har mer til felles med *angriperne* enn ofrene. Klassifikasjonen av “muslimer” blir redusert til ett begrep som inkluderer både de muslimske ofrene for 11. september og de som var ansvarlige for

terrorangrepet. Slik blir også et grunnlag lagt for en forestilling om at vold og terror er noe som er essensielt ved islam. Dette bildet kan så brukes i andre settinger, ikke kun i forbindelse med denne kontroversen.

Men en tredje vei som senteret sannsynligvis²⁷ havnet på skulle vise seg å være mindre spektakulær enn de to alternativene man intuitivt kunne se for seg. Motstanderne ville ikke ha noe senter der, med den foretrukne metoden var at de ikke fikk lov. Myndighetene skulle helst gi de ansvarlige for senteret beskjed om å finne et annet sted, med begrunnelsen at det ville støtte mange av ofrene for 11. september. Newt Gingrich og Sarah Palin og andre profilerte politikere uttalte seg i den retning. Og fortsatte gjerne med at de skulle se nærmere på saken om de ble valgt, med en tydelig hinting om at de var imot senteret. Eventuelt var håpet at initiativtagerne skulle “innse sin egoisme” og be om unnskyldning og finne et annet egnet sted. Tilsynelatende ville det bli et tap for “muslimer”; de ville lære seg sin plass i samfunnet. Mange av tilhengerne har argumentert for at det tvert om ville blitt et tap for USA som nasjon, et bevis for omverden om at de virkelig lot seg kue av terroristene og ga slipp på sine verdier. Tilhengerne ville ha en like spektakulær ende. De ville bygge et flere etasjers høyt kultursenter som skulle være et “fyrtårn” av islamsk kunnskap og toleranse. De ville ha dette bygget nærme Ground Zero for å vise verden at islam ikke er terrorisme. De ville være en symbolsk motvekt mot det bildet de føler media gir av kategorien “muslimer”. De ville være et symbol som motvirket de negative aspektene som symbolet “11. september” har imot “muslimer” ifølge tilhengerne.

Den veien det ser ut til at det går i skrivende stund ble ingen av delene. Mange muslimer i New York er av den oppfatningen at initiativtagerne kanskje burde ha funnet et annet sted for senteret. En annen grunn, som jeg tror er enda viktigere er at det tilsynelatende ikke er et stort behov for senteret. Finansdistriktet er ikke det området av Manhattan det bor flest. Noen bor der, men forholdsvis få. Som jeg tidligere har nevnt er området preget av finansbygg, ikke boligblokker. For å finne grobunn til et kultursenter må man ha mennesker som bor i nærheten som vil komme til å bruke det. Cirka 2000 muslimer i området hadde et behov for å finne et sted å be. Det behovet forsøker PrayerSpace å møte. Det ser ikke ut til at det er et stort behov for et kultursenter i området. Jeg deltok på flere kurs der og det var bare ett av de kursene om hadde over ti deltagere, og det gikk bare tre ganger. Park51 hadde håpet på å finansiere seg selv med donasjoner, kursavgifter og pengestøtte fra diverse stiftelser de kunne

²⁷ Jeg sier sannsynligvis fordi senteret fortsatt lever, og intensjonen forblir den samme, om enn noe moderert.

søke på med en 501(c)(3) status. De får relativt få donasjoner av privatpersoner hovedsakelig av to grunner; (I) folk gidder ikke å støtte et prosjekt de aldri vil oppsøke fordi de ikke bor i nærheten, og (II) mange vil ikke støtte det fordi de føler senteret har en negativ virkning på hvordan kategorien “muslimer” blir oppfattet. Altså at “muslimer” fremstår som krangleverne og egoistiske siden initiativtagerne ikke var villige til å flytte etter at lokaliteten til senteret ble gjenstand for massiv kritikk. Med andre ord mener mange at Park51 ikke egentlig hjelper i kampen mot stereotypifisering, tvert om. Dette siste punktet kan være en del av forklaringen på at det tilsynelatende er flest turister og studenter som gir donasjoner direkte til senteret²⁸. Siden mange må dra et godt stykke for å delta på kursene er det ikke mange deltagere. Om vi tar arabisk-kurset som et eksempel vekslet vi mellom to og tre deltagere, selv om vi første gangen var seks. Dermed får de ikke store summer inn i kursavgifter. De har såvidt jeg vet enda ikke fått innvilget 501(c)(3) status, noe som gjør at de ikke kvalifiserer til en del ulike pengestøtter. Dermed klarer de bare såvidt å holde driften oppe. To talende eksempler på at det ser ut til å gå den veien er for det første at det kun jobber én person ved senteret i skrivende stund. For det andre er de store planene tilsynelatende skrinlagt da du bare får beskjed om at siden ikke lenger finnes om du forsøker å gå inn på den delen av deres hjemmeside som før beskrev de store planene (www.park51.org).

Dette er et eksempel på hvordan to ulike former for klassifikasjonsstrategier fungerer i praksis, hva slags konsekvenser det kan få når stereotypifisering kommer ut seirende, og hva slags metoder som blir brukt for å skape og opprettholde kategorier av “andre”. En enkel byggesak i finansdistriktet på Manhattan gikk helt opp til presidentens bord. En byggesak som ble en kontrovers på grunn av forestilte kategorier av mennesker. Men det hele endte mindre spektakulært enn de fleste hadde ønsket. Som en tilreisende fundraiser-ekspert sa; “the organizations who don’t get supported by the community they are supposed to serve, does not deserve to live”.

Case II: “Stupid people”

I denne casen vil jeg bruke en diskusjon vi hadde på kontoret som et utgangspunkt for å se på hvilken rolle inntrykksskontroll kan spille i kategoriseringsprosesser. For å forstå diskusjonen bedre vil jeg begynne med et lite persongalleri der jeg kjapt forklarer hvem de ulike personene

²⁸ En av mine faste oppgaver på senteret var å holde donasjonslistene oppdatert. Jeg registrerte alle forandringer, og alle donerende var registrert med navn og hvor de bor blant annet. Derfor har jeg mye kvantitativ data på akkurat dette.

er før jeg ser på hvordan diskusjonen utspilte seg. Dette eksempelet er et meget talende eksempel som viser at hvordan man ser for seg kategorier av andre mennesker styrer hva man mener om ulike saker og hvordan man reagerer til diverse ting. Det at man har en forestilling om en kategori og de som utgjør kategorien, får ikke bare konsekvenser for den direkte samhandlingen mellom den kategoriserte og den kategoriserende, det får også konsekvenser for hvordan man vurderer temaer som relaterer seg til kategorien og de kategoriserte. Denne casen vil også vise tydelig at det hele tiden foregår en toveis kategorisering, som i stor grad bruker de samme teknikkene.

Persongalleriet

Hanadi er allerede nevnt i Case I. Hun arbeidet på Park51 med markedsføring hovedsakelig men også litt budsjett, og er i dag den eneste som arbeider ved senteret. Hun hadde begynt i organisasjonen som en som sto på gata for å få folk til å donere. Deretter hadde hun tatt steg for steg oppover og hadde våren 2012 en av tre faste fulle stillinger som jobber spesifikt med Park51. Hun er født og oppvokst i Brooklyn, New York, av palestinskfødte foreldre. Hun er en politisk engasjert muslim, men ikke en islamist, og oppgir en tro på at Park51 står for en god sak som hovedårsak til at hun jobber der. *"I'm not here for the money! I mean, the only reason I'm here is that I believe in it, the pay is crap!"* som hun selv ordla seg. Hun har en mastergrad i internasjonal politikk, der hun skrev om forholdet mellom Palestina og Israel.

Sa'ad var sjefen for Park51 våren 2012 frem til en gang i mai. Da tok Rashid over. Rashid har ennå ikke begynt når denne hendelsen finner sted. Sa'ad er født i Saudi Arabia. Hans far er en indisk pakistaner med arabiske aner, mens moren er en miks av persisk, tyrkisk, kashmir og kurder. Begge foreldrene var født i Pakistan og Sa'ad refererte til de som pakistanske. De emigrerte til USA da Sa'ad var ett år gammel, og bodde en liten stund i Texas før de flyttet til et område av Florida som var hovedsakelig spansktalende. Det var der han tilbragte størsteparten av hans barndom. Sa'ad er i likhet med Hanadi en politisk engasjert muslim, ingen islamist. Han har en bachelor i internasjonal politikk og islamstudier. I skrivende stund er han masterstudent ved Yale University, som var noe av årsaken til hvorfor han sluttet som sjef for Park51 i mai. Jeg fikk aldri det inntrykket at han brant for Park51 på samme måte som Hanadi, men en ivrig muslim var han definitivt. Han hadde stor tro på åpenhet og rasjonell tenkning i kombinasjon med islam. Han hadde for eksempel ikke noe problem med å

diskutere homofili, noe mange muslimer vegrer seg for etter min erfaring, og da med begreper som hørte mer til samfunnsvitenskapene enn islam.

Brandon er en afro-amerikaner som ikke tilhørte noen spesiell religion. Man kunne få et visst inntrykk av at han lurte litt på islam, men jeg fikk aldri noe definitivt svar på om det stemte. Jeg fikk heller aldri klart svar på hvor han var fra, annet enn at han var fra USA. Årsaken til det er at han sluttet brått, da han fikk et bedre jobbtillbud et annet sted. Han jobbet med budsjett og hadde en bachelor i økonomi. Han trodde på senterets sak, slik alle som jobbet der gjorde til en viss grad, men syntes ikke ting ble drevet helt på riktig måte, og ga til tider uttrykk for sin frustrasjon i forbindelse med det. Da jeg spurte Sa'ad hva det ville si å være muslim og å leve på et islamsk vis, svarte han meg at det egentlig ikke er nødvendig å kalle seg selv muslim for å være en muslim ifølge islam. Sa'ad fortalte at teologisk tror alle muslimer at alle blir født muslimer, noe som gjenspeiler seg i **الشهادة** (as-shahadah – trosbeskjennelsen) som lyder kun: "Jeg bevitner at det finnes ingen gud utenom Allah, og at Mohammed er hans profet.". Det handlet mer om hvordan man velger å leve livet enn hva man trodde, var hans poeng. Han pekte på Brandon som et eksempel på en mann som var en bedre muslim enn de fleste muslimske vennene han hadde ifølge ham, inkludert seg selv.

Samantha er en hvit amerikansk jøde. Hun jobbet på freelance, og var ikke fast ansatt. Hun jobbet med webdesign og hadde ansvaret for å vedlikeholde og utvikle hjemmesiden til Park51. Hun var sjeldnere og sjeldnere innom kontoret, da senteret av økonomiske grunner ikke ville ha henne der om de ikke hadde behov for henne. Hun hadde en bachelor i webdesign, med noen fag i antropologi. Hun var også fotograf og hadde en utstilling mens jeg var i feltet. Da jeg spurte henne hvorfor hun jobbet for Park51 oppga hun at hun i utgangspunktet bare søkte en jobb, men at hun også mente senteret gjorde en veldig viktig jobb. Hun var ikke religiøs av seg ifølge henne selv, men feiret likevel de jødiske helligdagene, i all hovedsak på grunn av at de var koselige tradisjoner hennes familie hadde.

Diskusjonen

Rommet er et helt vanlig kontor. Eller ikke egentlig: vi sitter på et stort bord, seks skrivebord spikret sammen. Fire plasser har stasjonær pc, to har ingen. Vi sitter vanligvis ikke mer enn fire der, men til tider kan vi være opp til seks. Sa'ad sitter ikke på dette bordet, han sitter på en skrivebordsrekke med tre skrivebord som sto langs begge veggene på veien inn mot vårt kontor. Kontorlandskapet er åpent men oppstykket, så det er kun et fåtall rom som har fire

vegger. Direktøren for selskapet som eier Park51 og PrayerSpace, Sharif, har et eget kontor med fire vegger, dessuten er det et til bak vårt kontor som hovedsakelig blir brukt som bønnerom; man kan stadig vekk høre *“oh, excuse me, I will come back later”* da noen har gått inn der mens noen ba. Det er faste plasser. Brandon sitter innerst ved vinduet på andre siden av dette store bordet i forhold til meg. Han hadde Samantha rett ovenfor seg. Jeg og Hanadi sitter rett overfor hverandre på andre enden av bordet. Jeg har Sa’ad bak meg, men jeg bytter også litt plass og sitter noen ganger mellom Brandon og Hanadi.

Det var slik vi satt denne dagen, og drev på med hvert vårt da Hanadi bryter ut²⁹ *“Look at this! 58 percent of these people think it’s okay that NYPD spy on Muslims just because they’re Muslims! What is wrong with people?” “They are stupid?”* foreslår Brandon. *“Are you serious? Where did you read that?”* spurte Samantha. Sa’ad får det ikke helt med seg, men løfter opp hodet for å forstå hva det blir snakket om. *“New York Times! There has been a poll here, and the result is that 58 percent of the people here think it is okay that the NYPD monitor us just because we are Muslims! This result would have been completely different if it were Christians that got monitored!” “Yeah, but it would never have happened in the first place if it were Christians”* sier Brandon. Nå har også Sa’ad fått med seg hva som blir snakket om og legger til *“It would never have happened with Muslims either if people knew what Islam really was all about... It’s just ignorance”*. *“It’s a shame though, it is sad to see so many people think like that, I mean, they cannot be aware of the consequences of what they are saying!” “What do you mean?”* spør jeg Samantha som sa det siste. *“I mean, if the police can do this to Muslims today, they may do this to Jews tomorrow, or Christians! The police shouldn’t do stuff like that”*.

Diskusjonen fortsetter en liten stund, hvor det hovedsakelig var kunnskapsnivået (som de mente måtte være lavt) til de som svarte på spørreundersøkelsen som var tema.

NYPDs forhold til muslimer i New York

Januar 2011 begynte rykter å svirre om at en film med navn *“The Third Jihad”* hadde blitt vist til rekrutter under trening i NYPD. Filmen viser blant annet bilder av muslimer som skyter

²⁹ Alle de følgende sitatene er ordrette. Jeg satt og skrev notater når diskusjonen begynte, og fortsatte da bare å skrive det jeg hørte. Jeg klarte ikke lenger å henge med i diskusjonen mens jeg skrev etter det siste sitatet jeg har skrevet her så jeg satt på båndopptageren. Desverre var vi så langt fra hverandre så det er lite av opptaket som er forståelig. Men jeg fulgte med og skrev notater til diskusjonen etter at vi hadde begynt å jobbe igjen, som da ble mer et sammendrag av hva vi hadde diskutert.

kristne i hodet, et islamsk flagg som vaier fra toppen av Det Hvite Hus, og fortellerstemmen sier blant annet *“This is the true agenda of much of Islam in America”, “A strategy to infiltrate and dominate America”* og *“This is the war you don’t know about”* (Powell 23.01.2012). Politiet nektet for at filmen var vist systematisk, men innrømmet at filmen hadde blitt vist ved en feil “et par ganger” (ibid.). Det var ikke mulig på det tidspunktet å gjøre noe mer ut av den saken fordi politiet ikke ville gi fra seg dokumenter som kunne belyse saken. Senere det året, på sommeren, begynte Associated Press (AP) å skrive om hvordan NYPD hadde overvåket moskeer, cafeer, universiteter, og andre møtesteder for amerikanske muslimer i New York. Senere ble det påvist at de ikke bare hadde bedrevet overvåking av denne gruppen i staten New York, men også vært i New Jersey og Connecticut, noe mange mener politiet ikke hadde jurisdiksjon til. Overvåkingen “sprakk” som følge av at en vaktmester hadde vært inne og vasket på et kontor i New Jersey og der inne hadde funnet noe han antok var avansert overvåkingsutstyr og terrorist-relatert litteratur (Napolitano 01.03.2012). Vaktmesteren hadde meldt ifra til sin sjef, som hadde meldt fra til det lokale politiet som igjen hadde meldt fra til FBI (Federal Bureau of Investigation). FBI hadde da i samarbeid med det lokale politiet tatt seg inn i kontoret og oppdaget fem menn fra NYPD i full sving med utstyret (ibid.). Det var denne spiren som etterhvert ble til en ganske så massiv sak. AP hadde skrevet om dette med jevne mellomrom over hele høsten 2011. De hadde gjentatte ganger spurt politiet om hvorfor de overvåket amerikanske muslimer med en mistanke om at de ikke hadde en lovlig grunn. Politiet insisterte flere ganger på at de aldri overvåket noen uten en mistanke om kriminelle forhold (Hawley 20.02.2012). Dette viste seg å ikke stemme da dokumenter fra 2006 ble frigitt og det ble klart at mange av moskeene og stedene NYPD hadde overvåket ble overvåket ene og alene på bakgrunn av religionen til de som oppholdt seg der (Goldman, Hawley et al. 02.02.2012, Goldman og Apuzzo 09.03.2012). Samtidig, siden Januar 2011 hadde det vært en lang rettsprosess for å få utlevert dokumenter om visningen av den tidligere nevnte filmen via “Freedom of Information Act”³⁰. I januar 2012 ble de frigitt og det ble klart at filmen ikke hadde blitt vist et par ganger ved et uhell, men hadde blitt vist i tre månededer, til over 1400 politifolk (Powell 24.01.2012).

Årsaken til at de hadde foretatt overvåkingen viste seg å være å kartlegge de ulike muslimske miljøene i tilfelle en potensiell terrorist ville oppsøke miljøene. Da ville politiet hatt klar en fullstendig demografisk kartlegging og hadde dermed ikke hatt behov for å lage en oversikt

³⁰ Som kort går ut på at offentligheten har rett til innsyn i hva staten driver med, også en del ting som i utgangspunktet ikke blir offentliggjort.

der og da. Oversikten hadde de nemlig allerede hatt. Dette er en problematisk motivasjon, spesielt når kartleggingen foregikk³¹ uten mistanke om kriminelle handlinger i miljøet, bare at stedene kanskje ville bli oppsøkt av en terrorist. Blant annet ble sjiamuslimer overvåket i stor skala, på grunn av økt spenning mellom Iran og USA og en usikkerhet i forhold til hvordan iranere ville reagere om det kom til krig mellom USA og Iran uten mistanke om kriminell aktivitet (Goldman, Hawley et al. 02.02.2012). Mange borgerrettighetsgrupper og advokater har uttalt at NYPD bryter grunnloven fordi de overvåker på grunnlag av religion, og det beviselig ikke har vært mistanke om kriminell aktivitet utover en forestilling om at medlemmer av kategorien “muslimer” kan være affiliert med islamistiske terrorister fordi de tror på samme religion (www.usatoday.com 04.02.2013 Goldstein 03.02.2013, Neumeister og Sullivan 04.02.2013). FBI har uttrykt seg skeptisk til NYPDs praksis og omtalt den som kontraproduktiv (Baker 07.03.2012). Mens andre igjen forsvare praksisen og overvåkingen, blant annet borgermesteren av New York, Michael Bloomberg (Rubinstein 21.02.2012). I skrivende stund er saken fortsatt ikke løst da det ikke er avgjort om overvåkingen var ulovlig eller ikke og debatten og overvåkingen foregår ennå. Senest i februar 2013 leverte borgerrettighetsadvokater inn en begjæring om at NYPDs kontraterrorvirksomhet bør granskes av en uavhengig observatør (Goldstein 03.02.2013). I denne konteksten er ikke spørsmålet om overvåkingen var lovlig eller ikke egentlig så viktig.

Det som er viktig er at det uten tvil foregår overvåking av den demografiske gruppen amerikanske muslimer i New York-området og at dette tilsynelatende blir gjort på bakgrunn av en forestilling om deres religiøse identitet. Denne overvåkingen kan man argumentere for at trolig aldri hadde skjedd om ikke visse ideer om hvem “muslimer” var fantes. Bak politiets overvåking ligger det trolig en forestilling av en kategori preget av et sterotyp bilde av “muslimen” som truende til å begå terrorhandlinger kun i kraft av å tro på islam. Islam blir implisitt i denne forståelsen ansett for å ha noe essensielt voldelig i seg, og muslimers tro blir det som får de til å handle. Vi ser her et tydelig eksempel på en tolkning av islam og “muslimer” som kategori, ikke på deres egne vilkår, men på vestlige sekulære vilkår. Overvåkingen og debatten etterpå forsterket og opprettholdt visse forestillinger både om kategoriene “muslimer” og “politiet”. Dette caset viser at kategorisering ikke skjer en gang også er man ferdig med saken, men at det hele tiden er en pågående prosess som hele tiden

³¹ Og fortsatt foregår ifølge mange av mine informanter. Dessverre er det umulig å få et klart svar på om NYPD fortsatt overvåker muslimske områder da denne informasjonen er klassifisert og ikke i politiets interesse å gi klart svar på.

må opprettholdes for ikke å forsvinne, mye det samme poenget som Latour gjør i forbindelse med grupper (2007).

Gruppers inntrykkskontroll og inntrykkskontroll av andre

For å bedre forstå hvorfor politiet har bedrevet denne overvåkingen, samt å forstå hvorfor mine informanter reagerte som de gjorde vil jeg se på hvordan inntrykkskontroll fungerer i forbindelse med kategorisering. Det jeg vil vise her er at (tidvis) store og abstrakte demografiske grupper bedriver inntrykkskontroll for å forsøke å kontrollere publikummets inntrykk av deres egen gruppe, samt hvordan kategorier av “andre” oppfattes. Med andre ord er ikke inntrykkskontroll noe som kun fungerer på det observerbare planet, men også på et mer abstrakt nivå. Jeg vil se på fire empiriske eksempler på måter dette blir gjort. De to første vil ta for seg hvordan inntrykkskontroll bedrevet av en part på vegne av en annen part kan foregå, først via media, så via lovverk og offentlig debatt. Den tredje vil ta for seg hvordan den samme type stereotypifisering foregår den andre veien, fra mine informanter mot deres kritikere. Den fjerde vil se grundigere på et eksempel der initiativtagerne for Park51 og PrayerSpace forsøker å bedrive inntrykkskontroll på vegne av kategorien “muslimer”, og blir dermed et eksempel på hvordan inntrykkskontroll på egne vegne kan se ut når det blir utført av en større, abstrakt gruppe.

“Muslimer” er problemet, “muslimen” er problemet

Terrorisme preger en del av mediernes dekning av islam. I dag er det ganske sjeldent å lese om noe annet enn “muslimsk terror” om man leser om terror. Det er ikke tilfeldig at det ble slik, etter 11. september har “muslimsk ekstremisme” fått mye medieoppmerksomhet. En del forfattere har skrevet om hvordan “muslimer” har blitt omtalt som kategori i mediene etter 11. september. Mange av disse forfatterne ser ut til å ha to “agendaer” ved å skrive bøkene. Den første er å vise på et faglig grunnlag hvordan mediene kategoriserer “muslimer” og tar gjerne utgangspunkt i stereotypifisering (Nacos og Torres-Reyna 2007, Morey og Yaqin 2011 for eksempel). Den andre “agendaen” er å gi den ene “parten” skylden. De viser ofte hvordan det er vestlige medier som opprettholder et sterotypisk bilde av “muslimer” som uopplyste, barbariske, kvinneundertrykkende *Andre* (ibid.). De hører *egentlig* ikke til her kan man få inntrykk av i mediene ifølge mange av disse bøkene, til tross for at mange som tror på islam er født og oppvokst i vestlige land. De ser ut til å glemme et viktig spørsmål, som selvfølgelig

kan skyldes begrensninger i problemstillingen, plass, tid eller lignende. De glemmer å spørre seg om det å plassere skyld egentlig er *fruktbart*. Man skal selvfølgelig være klar over at vestlige medier ofte fremstiller “muslimen” som en stereotypi, men det kan man se at også “den andre siden” gjør. “Vesten” kan bli fremstilt i ganske så stereotype beskrivelser i både ikke-vestlige og vestlige medier. Det er heller egentlig ikke så viktig. Om man derimot ser grundigere på hva denne stereotypifiseringen kan gi av konsekvenser, og ser nærmere på hva det er som gjør at denne stereotypifiseringen får gjennomslag kan man identifisere noen punkter som kan hjelpe til i prosjektet det er å bygge en bro over en forestilt kløft. Vi ser ut til å ha havnet et sted der det nærmest er en fornærmelse mot mange amerikanere å si at de kan lære toleranse av islam. Et sted der det amerikanske samfunnet blir fremstilt som den største ondskapen i verden som må bekjempes med alle tilgjengelige midler. Det er blitt et giftig miljø, hvor de mest ekstreme og høylydte stemmene er de som tilsynelatende får mest plass i mediene. Hvilken nytte har det å plassere skyld i en slik situasjon? Det er den gjensidige stereotypifiseringen av hverandre vi trenger å se nærmere på og forstå, for kanskje en gang klare å takle.

Vi har mange eksempler på hva denne stereotypifiseringen kan få av konsekvenser. Og når medier skriver om nettopp konsekvensene underbygger de ofte allerede eksisterende stereotyper; “(...) *the enemy fits prevalent stereotypes*” (2007: 75) som Nacos og Torres-Reyna skriver i sin overskrift på et kapittel som tar for seg bruken av tortur i krigen mot terror. Et godt case-in-point er en artikkel i The New York Times den 13. februar 2012. Artikkelen er et godt eksempel på hvordan mediene har en tendens til å overse alle muligheter for kritikk av “vestlige” praksiser, og heller velge å fokusere på “muslimen”/terroristen som problem. Denne artikkelen tar for seg en sak der en britisk terror-mistenkt, jordanfødte Abu Qatada eller Omar Mahmoud Mohammed Othman, har blitt løslatt under strenge restriksjoner;

The conditions of his bail, the tightest permitted under British law, include a 22-hour-a-day curfew. They bar Mr. Othman from traveling beyond his home neighborhood and using cellphones, the Internet and public transportation.

They also prohibit him from attending mosques, leading prayers, or accompanying any of his five children between his London home and school, and they allow him to meet visitors only if they have been vetted by the police (Burns 13.02.2012).

Artikkelen beskriver de store problemene England har møtt i sine forsøk på å få ham stilt for retten på en terroranklage, eller utvist til Jordan. Abu Qatada har blitt dømt in absentia av Jordan for en serie bombeangrep mot diverse mål som han blir påstått å være ansvarlig for.

Britiske domstoler har vært lite villige til å utvise ham til Jordan, og når de endelig ga tillatelse etter at saken gikk helt til høyesterett blandet den europeiske menneskerettighetsdomstolen seg inn. Den bestemte at England ikke kunne utvise ham med bakgrunn i at noen av de jordanske bevisene mot ham kanskje hadde blitt anskaffet ved bruk av tortur av vitner. Artikkelen beskriver hvordan England mangler muligheten for et Guantánamo Bay og dermed blir “forced” til å ta terroristsaker gjennom vanlige domstoler, og dermed ikke har mulighet for å holde terrormistenkte i åresvis uten anklage slik USA kan. De har heller ikke klart å få ham stilt for retten for terroranklager “...*partly because of what officials have said are concerns among the security agencies about divulging intelligence sources and methods*” (*ibid.*). Årsaken til at han ble kom i politiets søkelys var ifølge artikkelen at kopier av hans prekener var funnet hos Mohamed Atta, en av de ansvarlige for 11. september. Når dette ble kjent ble han tatt inn i varetekt, men tilsynelatende sluppet ut igjen. Han er også blitt beskyldt for å oppmuntre til angrep mot jøder, og Scotland Yard har uttalt at de i 2001 “*found him in possession of more than \$250,000 in cash, some of it in an envelope marked ‘for the mujahedeen in Chechnya’*” (*ibid.*). Han ble arrestert i oktober 2002. Ifølge artikkelen har han vært fengslet uten formelle anklager i over seks år, så han har tydeligvis ikke sittet inne hele tiden siden 2002 med tanke på at denne artikkelen er skrevet i 2012.

Språket i artikkelen etterlater ingen tvil om at han er skyldig. Gjennom hele artikkelen blir han omtalt som en “militant preacher”, og sympatien ligger ikke hos mannen som har sittet i fengsel i over seks år uten en formell anklage mot seg, men hos systemet som ikke klarer å få ham dømt eller utvist. Gjennom bruk av ord som “forced” for å beskrive at England må ta sine terror-mistenkte gjennom vanlige domstoler fremstilles USAs Guantánamo Bay som et godt alternativ. Et alternativ det er synd England ikke har fordi det da ville vært lettere for de å holde terror-mistenkte uten anklager. Setningen lyder i sin helhet slik:

“Lacking the option of a Guantánamo Bay in Cuba, where the United States has held terrorism suspects for years without charge to keep them away from the American homeland and access to its civilian courts, Britain has been forced to handle individuals it regards as terrorist threats through its normal courts, a process that has led to recurrent rulings against the suspects’ deportation (ibid.).

Det er tydelig å se at setningen kunne blitt formulert på mange andre vis for å gi et annet inntrykk av den samme saken. En annen avis ville kanskje sagt “England behandler sine

terrormistenkte i vanlige domstoler”. Essensen er den samme, men setningen blir fort vesentlig mer nøytral.

Når man ser på fakta i denne artikkelen så ser det ut til at mannen er mistenkt for å ha oppfordret til angrep på jødiske mål, og å inneha et ganske stort pengebeløp hvorav deler av beløpet (ingen detaljer om hvor mye) var funnet i en konvolutt markert “for the mujahedeen in Chechnya”. Han er også anklaget og dømt in absentia av en jordansk domstol for å være skyldig for en serie bombeangrep for over ett tiår siden. Noen av de jordanske bevisene mot ham har den europeiske menneskerettighetsdomstolen grunn til å tro at ble anskaffet ved bruk av tortur. For dette har britiske påtalemyndigheter tilsynelatende brukt cirka 10 år og cirka 4.5 millioner norske kroner. En sum som da inkluderer velferdsutgifter til hans familie, og juridisk hjelp for ham. Og Othman har brukt over seks år av sitt liv i fengsel og er nå ute på de strengeste vilkårene i britisk rett om man skal tro artikkelen. Resultatet av alt dette er foreløpig ingen formelle anklager.

Om ikke Othman hadde vært muslim, så er sannsynligheten stor for at artikkelen hadde hatt en annen vinkling. Sannsynligheten er stor for at fokuset ville vært på det etisk problematiske ved å holde en person fengslet i over seks år uten formelle anklager. Det kan se ut som at når det kommer til “muslimske terrorister”, og muslimer mistenkt for å ha forbindelser til terrorisme, at utgangspunktet er at de er skyldige, og tilsynelatende er bevisbyrden flyttet over fra påtalemakten til den mistenkte. Når man da ikke klarer å bevise at man er uskyldig, og påtalemakten ikke har sterke nok beviser for å kunne stille ham for retten havner den mistenkte i et slags limbo der han ikke blir siktet for noe, men likevel fengslet.

Hvordan denne artikkelen er skrevet og ordlagt har konsekvenser for flere enn bare den aktuelle mannen som blir omtalt. Han blir hele tiden omtalt som en “militant preacher” og fremstilt som skyldig, selv om britene tilsynelatende ikke har klart å bevise det. Dette mener mange av mine informanter har en smitte-effekt over på “vanlige muslimer”. Fordi det finnes så mange av denne typen artikler skaper det et inntrykk av at det er noe med *islam* som gjør at denne “militante muslimen” preker det han gjør. Med andre ord blir “islam” og “muslimer” forstått fra et primordialistisk perspektiv, at det er noe essensielt ved akkurat den religionen som gjør at de som tror på religionen er truende til å utøve vold. Årsaksforklaringen til voldelig atferd blir lagt til *innenfor* islam. Og da er ikke veien lang for å lage en implisitt forbindelse mellom “vanlige muslimer” og muslimer som Abu Qatada. Abu Qatada fremstår som en represant ikke bare for en militant islamistisk retning, men for en kategori av

“muslimer”, som bare består av ett taksonom og inneholder alle verdens muslimer. Dette igjen fungerer som en form for inntrykkskontroll begått av mange medier for en tredje part. Mange vil nok argumentere for at det ikke er bevisst og at man i en slik analyse feiltolker mediernes intensjon. Det blir å overse poenget; som Goffman sier kan man anta at publikummet har en fordel i tolkningen av en aktørs inntrykkskontroll. For selv om aktøren forsøker å kontrollere inntrykene hun *gir fra seg* er sannsynligheten stor for at hun ikke vil klare å kontrollere alle aspekter av hennes kommunikasjon. Dermed vil aktøren alltid være sårbar overfor publikumets tolkning. Om mediene ikke intensjonelt viser frem kategorien “muslimer” i et dårlig lys gjennom slike artikler kan godt stemme. Men mange tolker det slik at mediene fremstiller “muslimer” på en negativ måte. Med andre ord har vi enten med en intensjonell inntrykkskontroll å gjøre, eller så har vi med en feilet inntrykkskontroll å gjøre, der publikummet tolker mediernes negative fremstilling av “muslimer” som intensjonelt, mens det kanskje egentlig var uintensjonelt og intensjonen bare var å fortelle en nyhet på en nøytral måte.

Sharia er en trussel.

Et annet eksempel kan vise hvordan man ofte fokuserer på islamske tradisjoner, og fremstiller disse som spesielle på en eller annen måte i forhold til andre lignende tradisjoner i andre religioner. Et eksempel er en tendens som har spredd seg i USA de siste årene, nemlig å forsøke å forby bruk av fremmed lov i amerikanske domstoler. Våren 2012 var det over 40 lovforslag som gikk på dette i 24 stater ifølge the National Conference of State Legislatures (Sedensky 02.03.2012). Tre stater hadde våren 2012 godtatt lovforslag som skulle hindre bruk av fremmed lov (ibid.). Oklahoma har også stemt over et lignende forslag hvor 70% stemte for, men de nevner spesifikt sharia og var våren 2012 i en prosess for å se om den var grunnlovstridig og var derfor enda ikke implementert (ibid.). Disse lovforslagene kan se ut på papiret som at de ikke har så mye med hverken det ene eller det andre å gjøre, bare for å sikre at det er amerikansk lov som gjelder i amerikanske domstoler. Når man derimot går inn og ser på hvem som er forkjemperne av disse lovforslagene, hvem som er motstandere, og på hvilket grunnlag argumentene hviler, kan man se at det er sannsynlig at disse lovforslagene har noe med en stereotypifisering av islamske tradisjoner å gjøre. Noen av forkjemperne for disse lovforslagene er spesielt opptatt av at sharia ikke skal kunne brukes i amerikanske rettsaker. Lovforslaget til Oklahoma er et godt eksempel. Det kanskje aller tydeligste tegnet på at disse

lovforslagene ofte bunner i en forestilling av hva sharia er, er en mann med navn David Yerushalmi, en advokat med base i Brooklyn.

Yerushalmi sier selv han ble interessert i sharia etter 11. september 2001 (Elliot 30.07.2011). Han har studert arabisk og sharia under to islamske akademikere etter at interessen ble vekket, men innehar ingen formell utdanning innen islamsk lov eller arabisk (ibid.). Til tross for det er han blitt en av de sterkeste stemmene i den offentlige debatten og lovgivningsprosessene i forbindelse med bruk av sharia i USA. Han startet organisasjonen Society of Americans for National Existence, en non-profit organisasjon som skulle bli hans middel for å kjempe mot sharia (ibid.). På gruppens hjemmeside har han blant annet postet et forslag til en lov som ville gjøre bruk av islamsk rettspraksis straffbart med 20 år i fengsel (ibid.). Han begynte også å studere om det fantes en forbindelse mellom "*Shariah-adherent behavior*" i amerikanske moskeer og støtte til voldelig jihad (ibid.). Dette prosjektet (Mapping Shariah) førte ham blant annet til Frank Gaffney, presidenten av Center for Security Policy i Washington. Frank Gaffney hadde et stort nettverk i neokonservative³² sirkler, og skulle bli Yerushalmis hovedforbindelse til tidligere og daværende offentlige tjenestemenn (ibid.). Gaffneys senter bidro med et uspesifisert beløp til Yerushalmis prosjekt, som kostet cirka 2.3 millioner kroner, og involverte blant annet å sende forskere inn i 100 moskeer (Elliot 30.07.2011, Kedar og Yerushalmi 2011). Studiet konkluderte blant annet med at 82 prosent av moskeenes imamer anbefalte tekster som promoterte vold (Elliot 30.07.2011, Kedar og Yerushalmi 2011). Han har også sett på banker som bare investerer i bedrifter som er godkjent i sharia. I 2008 fikk han et møte med Treasury Department, men klarte ikke å overbevise representantene om det han anså som farer ved sharia-godkjent finans (Elliot 30.07.2011). For Yerushalmis del var det tydelig at han ikke ville klare å endre lovverket på nasjonalt nivå, og han begynte å arbeide opp mot statlig nivå istedet³³. I 2009 begynte han å skrive "American Laws for American Courts", en modell-lovgivning som skulle hindre bruken av fremmed lov i amerikanske domstoler (ibid.). Det er denne modellen som nå ofte blir brukt og ligger til grunn for de lovforslagene som var fremstilt i 24 stater. Tennessee og Louisiana nevnte ikke sharia eller noen annen spesifikk lov da de gikk igjennom, men dette har da begynt å forandre

³² Den politiske retningen som George W. Bush sine presidentperioder preges av. I denne konteksten holder det med å si at neokonservative ofte blir beskyldt for å være temmelig aggressive. Politikken deres blir betegnet som en variant av konservatisme som kombinerer elementer av tradisjonell konservatisme med politisk individualisme og en stor tro på det frie marked (Britannica 2013).

³³ Dette kan høres litt rart ut på norsk. Som regel er "statlig" synonymt med "nasjonalt", men siden USA er en føderasjon, henviser "statlig" til delstatene, mens "nasjonalt" henviser til hele landet. Eventuelt kan man bruke "føderalt" istedetfor "nasjonalt".

seg. Det er ikke alle som bare er ute etter sharia, andre religiøse konsepter har også blitt forsøkt forbudt; i ett av forslagene i Arizona var karma også inkludert (ibid.).

De som forsvarer lovforslagene går som regel for argumenter som ligger innenfor tre “typer”. Den første typen argument er at (I) sharia er et totalitært system som hjelper “muslimer” til å sakte men sikkert ta over verden. Yerushalmi selv mener han har sett i sine studier av arabisk og islamsk lov at sharia er farlig og totalitært og setter hele det amerikanske samfunnet i fare. Dette argumentet når kanskje ikke frem til så mange, men er ofte det som blir brukt av de ivrigste tilhengerne av denne typen lovforslag (Sedensky 02.03.2012). Det andre argumentet er også rettet mot en forestilt kategori av “muslimer”. Det påstår at (II) sharia utsetter amerikanske kvinner for fare. Dette blir brukt av de som forsøker å appellere til massene ifølge Sedenskys artikkel. Den siste typen argument er mer nøytralt i formen; (III) man understreker at det ikke har noe med sharia-frykt å gjøre, og at loven ikke direkte er rettet mot noe spesifikt system (ibid.). De som bruker denne typen argumenter forsøker som oftest å latterliggjøre eller skape et inntrykk av at kritikerne ikke vet hva de egentlig diskuterer. Som Senator Alan Hays som sponset et av disse lovforslagene i Florida sier: *“There have been all sorts of wild accusations about what this bill does ... This is very clear, very simple: In American courts we need American laws and no other”* (ibid.). De ber kritikerne ikke beskymre seg, avfeier at det har noe som helst med islamfrykt å gjøre og ber gjerne kritikerne lese det aktuelle lovforslaget med den implikasjonen at kritikerne ikke har lest det godt nok. Dette er et på mange måter holdbart argument. Floridas lovforslag som skulle stemmes over våren 2012 inneholdt ingen formuleringer rettet direkte mot noen spesifikke lover eller lovsystemer. Alikevel kan man spørre seg om hva som er årsaken til at de føler et behov for å ha en slik lov, noe jeg vil komme nærmere inn på nedenfor.

Før jeg skal diskutere argumentene er det nødvendig å si noen ord om sharia. Man hører ofte “sharia” i mediene som en beskrivelse av islamsk rett, gjerne med en implikasjon om at denne retten er middelaldersk, og at den blant annet proklamerer at utroskap skal straffes med steining, tyver skal få hender kappet av også videre. Det er slik begrepet blir brukt av for eksempel Yerushalmi (Kedar og Yerushalmi 2011) og folk som har sympatier den veien, samt av de aller fleste som bare enkelt og greit ikke vet at sharia faktisk ikke er betegnelsen for islamsk rett. “Sharia” betyr “veien til vannhullet” som i overført betydning betyr “veien til det gode mål”. Dette innebærer at sharia er mer som en retningsguide å regne, for å leve ens daglige liv i pakt med gud. Det råder ingen enighet om hva egentlig sharia er rent

innholdsmessig, noe som for mange sikkert vil være en overraskelse. Mattias Gardell skriver at

“Mens Veiviseren og målet, det gode mennesket og det gode samfunnet, er bestående, skifter den sosiale geografien mennesket må navigere innenfor, både i tid og rom. Hvilken vei man bør ta for å komme til målet, avhenger av hvilken tid og hvilket samfunn man lever i” (2011: 122).

Det er ifølge Sumbul Ali-Karamali bedre å tenke på sharia på samme måte som vi tenker på de ti bud innenfor kristendommen (2008: 81). Altså som veiledende prinsipper, eller guds lover om man vil, men ikke lover i den konvensjonelle betydningen. Det er *fiqh* som er den riktige betegnelsen for islamsk rett. I *fiqh* så er det 8 anerkjente skoler, det er fire sunnitiske, to sjiiittiske samt to andre ifølge Gardell (2011). Det eneste som de fleste er enige om i forbindelse med anvendelse av *fiqh* er at alle skolene er legitime. Man er ikke enige om forholdet mellom sharia og *fiqh*, man har enda ikke klart å putte alle de ulike skolene inn i ett helhetlig system, og det hersker uenighet i spørsmålet om sharia kan brukes som kilde til lovgivning for et land (ibid.). Og både sharia og *fiqh* kan ikke forstås uten å ha god forståelse for koranen og hadith (fortellingene om Mohammeds liv). Dette vil si at sharia *kan* være det Yerushalmi påstår, men det kan også *ikke* være det. Med andre ord forenkler Yerushalmi et svært komplekst tema og handler utifra denne forenklete forståelsen.

Sharia er altså vesentlig mer flytende enn det man ofte får inntrykk av i mediene. Sharia er heller ikke likestilt i betydning med grunnloven til USA. Dette er et viktig poeng, fordi svært mange muslimer er av en oppfattelse om at sharia er nyansert og komplisert. Alikevel vil jeg i denne forbindelsen bruke begrepet sharia på samme måte som det ofte blir gjort i media og offentlig debatt, altså som betegnelsen for islamsk rett. Dette er fordi jeg tar utgangspunkt i en debatt som bruker sharia som begrep for islamsk rett, og det ville blitt unødig komplisert å hele tiden “rette på” begrepsbruken rundt sharia og *fiqh*.

Argument (I) er det som oftest blir brukt blant de som arbeider hardest for å få gjennomslag for denne typen lover. Derfor er det også best å begynne med å diskutere nettopp dette argumentet, da man kan si at det legger premissene for mye av debatten rundt disse lovforslagene. Det er dette argumentet David Yerushalmi hovedsakelig benytter seg av, og er blitt en stor forskjemper for. Han er av den oppfatningen at sharia er en stor trussel mot det amerikanske rettsystemet. Morey og Yaqin skriver derimot at det hittil ikke er noen moderate muslimer som har ytret noe ønske om å innføre sharia-lovgivning i vestlige samfunn (2011).

De skriver i hovedsak om hvordan “muslimer” blir fremstilt i britiske medier, så det er vanskelig å si med sikkerhet at det samme er tilfelle i USA. Yerushalmi og hans meningsfeller påstår at problemet ligger i amerikanske muslimske organisasjoners forbindelse til islamistiske grupper utenlands. De drar for eksempel frem “Holy Land Foundation for Relief and Development”, en muslimsk veldedighetsorganisasjon hvor lederne ble dømt for å sende penger til Hamas i 2008 (Elliot 30.07.2011). I et dokument som kom til lys under rettssaken mot lederne i organisasjonen er det ett sted listet opp 29 amerikanske muslimske organisasjoner som “*our organizations and the organizations of our friends*” og ber videre leseren “*imagine they all march according to one plan*” (ibid.). De som bruker argumenter av typen argument (I), legger stor vekt på denne passasjen, men underkommuniserer at forfatteren ber leseren *forestille seg* at de alle går sammen. Kritikerne på sin side fremhever nettopp dette som en tydelig indikasjon på at det ikke er tilfelle at de faktisk arbeider sammen.

Når man hører argumenter av type (I), får man fort et inntrykk av at det virkelig er ille ute med det amerikanske rettsystemet, og at det til stadighet og i stadig større grad blir underminert av islamsk rett. Derfor kan det være nyttig å se på en undersøkelse som tar for seg saker i det amerikanske rettsystemet som sharia har vært involvert i.

En rapport utgitt av det tidligere nevnte Center for Security Policy, en rapport blant annet David Yerulshalmi var involvert i, forsøker å se på hva slags innvirkning sharia har på rettsystemet i USA. Rapporten identifiserte 50 saker hvor sharia var involvert i rettsprosessen. 29 av disse sakene ble kategorisert som “highly relevant” som vil si at de kom i konflikt med konstitusjonelle prinsipper, eller “state public policy” (Center for Security Policy 2012). De 21 andre blir kategorisert som “relevant”, som vil si at “*a significant element of Shariah law was involved at the trial court or appellate court level*” (ibid.). Det noe begrensede antallet forklarer forfatterne av rapporten med at de har brukt Google Scholar, og derfor er begrenset til åpne kilder. De fant i utgangspunktet cirka 150 saker som involverte “sharia doktrine”, som de kuttet ned til 50 relevante og høyst relevante saker. De uttrykker en tro om at dette bare er “*the tip of the iceberg*” (ibid.). De har med andre ord ikke et reelt tall, men noe de anslår bare tilsvarende å skrape i overflaten. Hvorvidt dette stemmer eller ikke er nærmest umulig å svare på. Men for å sette dette tallet inn i perspektiv ble det i 1990 hørt 260 000 saker i Federal District Courts, 41 000 saker ble behandlet av Federal Courts of Appeal, altså 301 000 saker i nasjonale domstoler (www.maxwell.syr.edu). Mens på statlig nivå ble over 88 millioner saker hørt på laveste nivå, 160 000 fikk gjennomslag for anke og kom til andre nivå, mens 62 000

saker ble behandlet på øverste statlig nivå (ibid.). Dette ikke medregnet Supreme Court der tall varierer mellom 100 og 200 i året. Alikevel, siden disse lovforslagene som vi diskuterer her retter seg mot de statlige lovverkene, bør man kanskje ta vekk 301 000 saker, de som går igjennom det nasjonale rettsystemet. Det bør også nevnes at de 50 sakene rapporten til Center of Security Policy tar for seg ikke er fra ett år, men i hovedsak fra de siste 30 årene (Center of Security Policy 2012, Elliot 30.07.2011). Rapporten legger de 50 sakene frem som beviser for at sharia er en fare for USAs rettsystem, selv om mange av sakene viser at dommere har en tendens til å følge amerikanske rettsprinsipper over fremmede eller religiøse lover (Center of Security Policy 2012, Elliot 30.07.2011). Om det enn bare er “toppen av isfjellet” vil det fortsatt ikke være overbevisende for å kunne rettferdiggjøre en omtale av sharia som en umiddelbar trussel mot det amerikanske samfunnet. Om ikke resten av isfjellet skjuler flere millioner saker utgjør det en veldig liten promille av de totale sakene som går igjennom det amerikanske rettsystemet årlig. Dette er det en viss sannsynlighet for at ganske mange innser, og dermed er det ikke dette argumentet som tiltrekker seg aller mest støtte.

Det som argument (I) derimot gjør, selv om det vitenskapelig er et vanskelig argument å opprettholde, er at det skaper en idé om hva sharia er, og at dette er et fremmed element som truer det amerikanske samfunnet. Når denne typen argument blir gjengitt i mediene eller i lovtekster underbygger det en forestilling om *kategorien* “muslimer”, siden “alle” vet at “muslimer må følge sharia”. Hva sharia egentlig *er* forsvinner i debatten, selv om et typisk argument for brukerne av argument (I) er at de vil skape en debatt. Det som er tydelig er at de ikke vil ha en debatt om hva sharia *er*, men de vil ha en debatt om hvor *farlig* det er. Det blir å starte en debatt på det mange vil si er feil premisser. Noe av det mest typiske argumentet mot Yerushalmis ideer går nettopp på denne generaliseringen han gjør implisitt i sin beskrivelse av sharia. Siden sharia *ikke* er et fastsatt system som alle er enige om hva er, men derimot noe som kan forandres ut ifra hvilken tid og hvilket samfunn man lever i, vil det si at argument (I) gjør en grov generalisering. Argument (I) sier at sharia er farlig, middelaldersk også videre og indikerer at *alle* “muslimer” som følger sharia adopterer og tror på dette farlige middelalderske lovsystemet. Vi ser her at det samme skjer som i forhold til artikkelen over. En kategori av “muslimer” blir (gjen)skapt som kjennetegnes av en stereotypifisert idé av den islamske tradisjonen sharia. Dette putter effektivt alle de ulike formene for praktisering av sharia inn i en enkelt term med en enkel definisjon; “sharia is bad”. Som i eksempelet med artikkelen over ser vi igjen at voldstendenser og brutalitet blir betegnet som noe som *kommer fra islam*. Man fratår muligheten for individuell tolkning av sharia, og fremstiller det som om

det er den samme tingen for alle muslimer i hele verden. Kategorien “muslimer” fremstår som en primordialistisk gruppe hvor medlemmers handlinger er styrt av dette middelalderske og farlige lovsystemet (Elliot 30.07.2011).

Argument (II) er også rettet mot kategorien “muslimer” i det at det får sharia til å fremstå som et kvinnefiendtlig lovsystem. Dette tar utgangspunkt i mye den samme forståelsen av hva sharia er som argument (I) gjør. Man ser for seg at sharia er noe tidløst og noe bestemt. Dette argumentet spiller også veldig på en populær forestilling om at kvinner er spesielt undertrykt i land hvor nominell religion er islam. Det er ikke uvanlig at “muslimer i Midtøsten” blir fremstilt som kvinneundertrykkende. Det er diskutabelt om det er fullt så ille som medier ofte fremstiller det, men at land som Saudi Arabia tenker annerledes rundt kvinners rettigheter enn USA er tydelig. Ifølge flere av mine informanter befinner Midtøsten seg i dag i en bakevje. Spesielt Sa’ad hadde sin oppfattning på grunn av manglende rettigheter for kvinner, korruperte myndigheter og noe han oppfattet som en stor frykt for fremskritt. I forhold til argument (II) har det betydning å se nærmere på argumentet om kvinners rettigheter. Det er det mest typiske argumentet ikke bare i forbindelse med disse lovforslagene, men også når “muslimer” blir omtalt som en kategori; “muslimer” er kvinneundertrykkende.

Ali-Karamali setter kvinners rolle i islam inn i en historisk kontekst. Hun påpeker at da islam kom ga den vesentlig mer rettigheter til kvinner enn det som noensinne hadde vært gitt til da (2008: 121-123). Hun sier at for å forstå kvinners rolle i islam må man ha en viss forståelse for 600-tallets verden, den verden der islam oppsto. Årsaken til at det er viktig ifølge henne, er for å motvirke noe av “sitat-plukkingen” av koranen mange kritikere av islam driver med. Noen regler i koranen er nemlig ifølge henne ment for det spesifikke samfunnet (som forbudet mot å drepe småbarn), noen regler var ment for å begynne en prosess for å kvitte seg helt med visse praksiser uten å forby den umiddelbart, mens andre igjen var ment for å være generelle, universale retningslinjer med det ultimate mål om total likhet mellom kjønnene (ibid.: 121-122). De rettighetene kvinnene fikk med islam klarte ikke den vestlige delen av verden å oppnå før i mange tilfeller over 1000 år senere (ibid.).

Et stort “problem” i forbindelse med hvilken som helst religion, og alle hellige bøker er at de er åpne for tolkning. Mer eller mindre alt som står i hvilken som helst hellig bok finnes det flere oppfatninger av hva betyr. Gardell sier at koranen *ikke* er en regelbok (2011). En del fundamentalistiske islamister er nok i stor grad uenig i det utsagnet, og er kanskje heller av den oppfatningen at koranen *ikke er noe annet* enn et regelverk satt av Allah. Som mange

som skriver om islamisme og islamofobi påpeker har de fleste som befinner seg i ytterkantene en stor tendens til å plukke ut bare visse deler av sin hellige bok som støtte for sin retorikk, eller visse deler av en annens hellige bok for å kritisere. “Sitat-plukking” er en vanlig praksis selv om det beviselig er svært mange problemer knyttet til det. Man kan lett finne sitater i koranen, og bibelen for den saks skyld, som kan karakteriseres som kvinnefiendtlig. Man kan like lett finne sitater i koranen, og bibelen, som priser kvinnen og fremstiller kvinnen som likestilt med mannen. Det spørres bare på hvordan man leser teksten. Derfor råder det mye uenigheter om hva som betyr hva i alle hellige bøker innenfor alle ulike religioner. Dette gir grobunn for ulike retninger innenfor enhver religion, som vi beviselig har flere av også innenfor både islam, jødedom og kristendom. Så når Ali-Karamali sier at visse regler var til for å forby spesifikke praksiser, andre var for å sakte men sikkert utrydde praksiser mens andre igjen var ment som generelle retningslinjer hersker det uenighet om hva som er hva. Wahhabismen for eksempel, den saudiske tolkningen av islam, er svært konservativ og tolker ofte regler de hadde på 1000-tallet som regler som også er like gyldige i dag. Dette gir igjen vann på mølla for mennesker som benytter seg av argumenter av typen (II). Selv om kvinner i islamske land hadde mer rettigheter enn kvinner i vesten for 1000 år siden, har vesten gått videre og gitt kvinner vesentlig flere rettigheter enn mange kvinner har i land som Saudi Arabia i dag. Forholdet er snudd. Rettspraksisen til land som Saudi Arabia, som akkurat har gitt kvinner lov til å sykle (men ikke som fremkomstmiddel, bare på visse steder og kvinnen må ha følge av en mann (Staveland 02.04.2013)), underbygger og gir empiriske “beviser” for at argument (II) er holdbart.

Kort sagt forenkler argument (II) sharia. Sharia blir redusert til å kun å være essensielt kvinneundertrykkende. Dette får den samme virkningen på en forståelse av kategorien “muslimer” som argument (I), men det legger også til et annet element av forståelsen for kategorien. Det er de muslimske *mennene* som fremstår som “den store stygge ulven”, mens kvinnene blir tenkt på som forsvarsløse ofre for menns patriarki. Dette har en dobbelt virkning; innenfor den svært store kategorien “muslimer” som alle som tror på islam blir puttet inn uten distinksjoner, fremstår mennene som kvinneundertrykkende, mens kvinnene blir infantilisert og fratatt muligheten for at de går med for eksempel hodeskjerve av eget valg. Det virker med andre ord degenererende for både kvinner og menn som tror på islam. Dette får igjen større ringvirkninger enn brukerne av argumentet i mange tilfeller ser for seg.

Et eksempel på at denne typen argument gjør seg gjeldene i mange ulike situasjoner for de menneskene som blir lempet inn i en slik kategori er en telefonsamtale Brandon hadde en dag. Jeg satt og jobbet og hørte plutselig Brandon utbryte “*excuse me?!*” og vi som satt på kontoret løftet hodet opp. Vi hørte bare den ene delen av samtalen siden han snakket i telefonen, men forsto at de diskuterte kvinners hodeskjerf. Etter at samtalen var over spurte vi hva det handlet om og Brandon sa at han hadde snakket med mannen i andre enden tidligere i dag i forbindelse med at han var donor for Park51. Samtalen hadde vært helt vanlig og hadde ikke utpekt seg på noen måte. Så hadde han da ringt igjen [den samtalen vi hørte], og sagt at han akkurat hadde undersøkt litt, og funnet ut at muslimer tvinger kvinner til å gå med hodeskjerf og derfor ikke lenger ville støtte Park51 siden de tvang kvinnene sine inn i hodeskjerf. Brandon, som den ikke-muslimen han er, reagerte på dette og forsøkte å fortelle mannen at her [på Park51] er det ingen som tvinger noen inn i noe. Men mannen stolte på sine undersøkelser og begynte å kjefta på Brandon for å kunne behandle kvinner slik. Brandon fortalte at han faktisk ikke var muslim, men det trodde ikke mannen på, for om han ikke var muslim, hvorfor skulle han jobbe for et muslimsk kultursenter³⁴? Etter dette ga Brandon mer eller mindre opp og bare jattet med mannen frem til samtalen var over og mannen hadde trukket seg som donor. Dette eksempelet viser at argument (II) er et argument som kan få konsekvenser i mange ulike situasjoner, ikke bare juridisk i forbindelse med sharia. Mannen som ringte Brandon hadde helt klart en forestilling om hvordan alle mennene som utgjør kategorien “muslimer” behandler kvinnene i kategorien.

Argument (III) er av betydning fordi det viser en interessant kontrast til de to andre argumentene. De forslagene som så langt har gått igjennom, i Louisiana, Arizona og Tennessee, har vært generell i språkbruken og har ikke rettet seg mot noen spesifikke fremmede lover som for eksempel sharia. Dette legger kraft bak argumentet. Alikevel er det et gyldig spørsmål å stille om hvor nøytralt egentlig dette argumentet er. Argumentet tar utgangspunkt i det nøytrale språket som så langt har preget de fleste lovforslagene. Man forbyr bruk av fremmed lov i amerikanske rettsaler, og i Floridas eksempel gjelder lovforslaget ikke for alle sektorer i samfunnet. Fremmed lov blir kun forbudt om det strider med amerikansk grunnlov, og bare i visse situasjoner, som for eksempel skilsmisse eller forsørgerrett i forhold til barn (Sedensky 2012). Det vil fortsatt være lov å bruke fremmed lov

³⁴ På dette tidspunktet var vi seks som arbeidet jevnlig på kontoret; tre muslimer, to ikke-religiøse, og en jøde. Under samtalen Brandon hadde var vi alle sammen på kontoret, unntatt den ene muslimen, altså var vi flere ikke-muslimer enn muslimer.

i forretningssammenhenger, om ikke det bryter med amerikansk grunnlov selvsagt. Lovforslaget vil heller ikke forby å bruke religiøs rett i religiøse spørsmål, som for eksempel den jødisk tribunalen (ibid.). Motstanderne er ikke enige med at lovforslagene er så enkle. Som sjefen for Miami-avdelingen til Council on American-Islamic Relations, Nezar Hamze sier: *“It’s a waste of time and irrelevant legislation”* (ibid.). Det som er et viktig ord i dette utsagnet er “irrelevant”. Dette er på mange måter nøkkelen for å forstå hvorfor argument (I) muligens ikke er så nøytralt som det vil gi uttrykk for. Hvorfor sier denne mannen at loven er irrelevant? For det første mener Hamze at problemstillingen aldri har kommet opp hos noen domstol i Florida. Dette stemmer ikke helt, det har minimum vært fire tilfeller (Center for Security Policy 2012). For det andre forbyr både nasjonal og statlig lov i Florida allerede bruken av fremmed lov om anvendelsen vil være i strid med grunnloven eller statlig lov. Den amerikanske grunnloven er den loven som uten spørsmål har høyest juridisk status, og annen lov kan kun brukes om den ikke kommer i konflikt med den.

Hvor mange saker som det blir brukt fremmed lovgivning i er vanskelig å si sikkert da det er svært mange saker som går igjennom det amerikanske rettsystemet hvert år. Kanskje som en konsekvens av dette, eller bare det at det er vanskelig å få folk til å relatere seg til tall, har argumentene for forbud mot fremmed lov en tendens til ikke å bruke kvantitative argumenter, men å peke på enkeltsaker. Det finnes saker som gir styrke til argumentet om at fremmed lov bør forbys i USA. En sak fra New Jersey blir ofte sitert av brukerne av alle de tre ulike argumentene. Denne saken mener de viser hvor farlig og skadelig bruk av fremmed lov er for amerikansk rettsikkerhet. Saken var en kvinne som søkte om at mannen hennes ikke skulle få lov til å nærme seg henne (restraining order), fordi han gjentatte ganger hadde angrepet og voldtatt henne. Dommeren avsto hennes ønske, med begrunnelse i at mannen ikke hadde kriminell intensjon, fordi han trodde at hans kone måtte, ifølge islamsk lov, tilfredstille hans ønsker om sex (Elliot 30.07.2011). Denne saken ble anket og neste rettsinstans ga kvinnen medhold. Denne saken er sannsynligvis ikke tilfeldig plukket ut. Den viser et grotesk tilfelle av mangel på amerikansk rettsikkerhet. Og dommen hadde sin bakgrunn i hensyn til islamsk lov. Med slike saker styrkes argumentet om at bare amerikansk lov bør brukes, samtidig som det ser ut til å ha vært tilfeldig at dette grove eksempelet på manglende rettsikkerhet var forbundet med sharia. Hypotetisk sett kan man si at et hvilket som helst annet tilfelle også kunne bli brukt om det hadde vært like groteskt. Problemet er bare at det ikke blir brukt andre eksempler. Det er sharia-lovgiving som blir brukt som eksempel på en fremmed lov. Eventuelt brukes “muslimske lands” rettsystemer. Lederen for American Public Policy

Alliance, gruppen som Yerushalmi skrev sin lov-modell for, sier for eksempel at “*It’s probably a small percentage of a court’s docket, but certainly if you’re the woman who lost her child to Pakistan, it’s important to you*” (Sedensky 2012). Han peker videre på en sak der moren mistet forsørgerretten på grunn av fremmed dom. Bruken av Pakistan som et eksempel, for en mann som tar utgangspunkt i argument (III) kan kanskje tilsynelatende se ut til å være tilfeldig. I kontekst av andre eksempler derimot fremstår valget av Pakistan ikke som tilfeldig. Bruken av Pakistan havner inn i et mønster der man på åpenbare eller subtile vis gir uttrykk for en frykt for sharia-lov i USA eller eventuelt bruken av “muslimske lands” lover i USA.

Så selv om kritikerne av lovforslagene får beskjed av brukerne av argument (III) at det overhode ikke har noe med sharia å gjøre, og at de bare bør lese lovforslagene klarer de ikke overbevise kritikerne om at lovene er helt urelaterte til sharia. Og det er heller ikke bare muslimske amerikanere som reagerer på det. Jødiske Andrew Rosenkranz, regional direktør for Anti-Defamation League i Florida sier at trusselen fra fremmede religiøse lover bare er forestilt og sier at også at forslaget er irrelevant og ubrukelig siden loven i praksis eksisterer allerede (ibid.).

Det ser ut til at kritikerne er enige om at lovforslagene vil ha lite, om noen, praktisk nytte, men at *beskjeden* det gir er skadelig. Man gir et inntrykk av at det er nødvendig å forby fremmed lov, og siden mye av argumentasjonen blant forskjemperne for lovene går spesifikt på sharia skaper man spesielt et inntrykk om at sharia er et lovsystem som det er et *spesielt* behov for å forby, selv om dette ikke alltid gjenspeiles i de faktiske lovforslagene. Dette skaper igjen et inntrykk av at sharia er noe skadelig, som kan ødelegge det amerikanske rettsystemet. Som følge av dette fremstår “muslimer” som en kategori bestående av en helt spesiell type mennesker, som av uforståelig grunner fortsatt forsvarer dette barbariske lovsystemet. Dette gir igjen et inntrykk av at det er noe med *islam* som styrer alle disse “muslimene”. Saudi Arabias strenge og konservative tolkning av sharia fremstår som noe som har sin årsaksforklaring i islam, uavhengig av andre faktorer. Historisk og politisk kontekst for lovsystemer som Saudi Arabias, forsvinner ut av debatten og religionen islam fremstår som den eneste konteksten som har noe å si på hvordan kategorien “muslimer” tolker sharia og hvordan medlemmene av denne kategorien handler. Det er selvfølgelig ikke alle som kjøper denne typen argumentasjon, og det er flere som ikke ser behovet for denne typen lovforslag. Poenget mitt her var å vise hvordan lovforslag og debatten som følger den kan

være en del av en inntrykkskontroll bedrevet *av* en part, *om* en annen part, *for* en tredje part. A (forskjemperne av lovforslagene) sier til C (vanlige folk – eller publikummet i Goffmans terminologi) at B (sharia og muslimer) er sånn og sånn, og forsøker dermed å kontrollere C sitt inntrykk av B, uten at B får noe å si på saken.

Vi reverserer rollene – “people are stupid”

Hittil har jeg gitt to eksempler på hvordan en “part” forsøker å kontrollere hva slags inntrykk en annen “part” sitter igjen med av en tredje “part”. I bunn og grunn er det store spørsmålet i denne casen hvordan *grupper* bedriver inntrykkskontroll på et mer abstrakt nivå i forhold til en kategoriseringsprosess *vica versa* *individer* eller *teams* som utfører inntrykkskontroll i observerbare samhandlinger. Den type kategoriseringsmetoder, eller metoder for inntrykkskontroll som jeg hittil har beskrevet viser hvordan dette kan foregå. Det jeg nå skal ta en nærmere titt på er hvordan en demografisk bestemt gruppe av muslimer utfører den samme typen kategorisering mot sine kritikere. Man kan få et inntrykk av at denne typen kategorisering basert på stereotypifisering er noe som i all hovedsak foregår kun fra den ene parten, mens “muslimer” er passive “ofre” for stereotypifisering. Min erfaring tilsier at det ikke er slik og om man ser nærmere på de diskusjonene jeg har gjengitt over ser man det. Hele tiden mens, som i foregående eksempel, A forsøker å skape et inntrykk av hvordan B er overfor C forsøker også B å skape et inntrykk av hvordan A er overfor C samtidig som de motstrider det inntrykket A forsøker å skape av dem [B]. Det er en gjensidig kategoriseringsprosess som hele tiden foregår, noe som bringer oss tilbake til navnet til denne casen. Det har foreløpig ikke vært klart hvorfor jeg ga casen tittelen “Stupid People”. Dette har sin bakgrunn i en reaksjon jeg la merke til gjentok seg gang på gang når mine informanter fikk kritikk, både rettferdig og urettferdig.

Det var spesielt i situasjoner der enten islam, kategorien “muslimer” eller Park51 var under kritikk jeg la merke til at det samme skjer den andre veien. I eksempelet som starter casen ser vi Brandon foreslå at så mange godtar NYPDs overvåking av muslimske amerikanere i New York-området “*because they are stupid*”. I et eksempel enda lenger ned, der Brandon er i samtale med en mann som er fast bestemt på at alle mannlige muslimer tvinger sine kvinner inn i hodeskjerf var reaksjonen blant de som hørte samtalen først alvorlig og litt trist. Etter en kort stund lettet humøret og man begynte å vitse om det, og kalle mannen dum. En annen gang, da Hanadi fikk en mail som sa at Park51 burde aldri få lov til å bygge nær Ground Zero

fordi de brenner kirker i Kuwait, var reaksjonen igjen vitsing og kalle slike mennesker som denne avsenderen dumme. Dette gjentok seg igjen i andre ordelag da Sa'ad hele tiden fremhevet mangelen på kunnskap som hovedgrunnen til at det finnes en slik stereotypifisert og primordialistisk forestilling av "muslimer" som kategori. I eksempelet som starter casen ser vi for eksempel Sa'ad si at overvåkingen ikke hadde skjedd om NYPD hadde hatt kunnskap om hva islam er.

Det ble tydelig at mine informanter hadde skapt en kategori av "stupid people". Denne dro de ofte frem når de fikk kritikk, uavhengig om kritikken var saklig eller ikke. Det var heller ikke av stor betydning om kritikeren var ikke-muslim eller muslim, de kalte også muslimske kritikere dumme eller ignorante eller påsto at de egentlig ikke visste hva de snakket om. Et talende eksempel på det siste er årsaken mine informanter selv oppga om de hadde vært ute i møte med andre muslimske organisasjoner for å få støtte til Park51 og fått negativt svar. De mente som oftest på at de bare ikke forsto hva Park51 egentlig drev med. Mine informanter opplevde å bli kritisert for mange ulike ting i ulike situasjoner. Det blir for enkelt å påstå at alle formene for kritikk blir møtt med et mer eller mindre gjennomtenkt "people are stupid". Men at kategorien finnes er jeg ikke i tvil om. Under en samtale med en av mine informanter April 2013 kom vi inn på den tidligere nevnte Pamela Geller og jeg la merke til at kategorien fortsatt lever i beste velgående da informanten i diverse utsagn gjentatte ganger i samtalen plasserte Geller i denne kategorien. Og på samme måte som en kategori av "muslimer" kan bli kjennetegnet av påståtte karakteristikk som at de som utgjør kategorien er kvinneundertrykkende, terroristsympatiserende eller lignende, fungerte kategorien "dumme mennesker". Den skapte et stereotyp bilde av kritikerne, der de ulike formene for kritikk ikke ble distansert fra hverandre, samtidig som det reduserte all kritikk til dumskap, ignoranse eller manglende kunnskap. "Hadde de bare visst hva islam var, så hadde de skjont det". Dette igjen fikk en "smitte-effekt" over på menneskene som sto for kritikken i det at de ble fremstil som dumme, ignorante eller kunnskapsløse, og at det var disse karakteristikkene som fikk de til å mene og handle som de gjør. Jeg føler meg rimelig sikker i min påstand da jeg sier at mine informanter i all hovedsak bruker de metodene de kritiserer for å selv å kritisere. Det blir nesten det samme som mange antropologer har påpekt i forhold til motstand mot vestens hegemoni; de som kjemper imot hegemoniet blir tvunget til å bruke institusjoner som har sin opprinnelse i det hegemoniske systemet for å opponere. Dette innebærer ikke at jeg mener mine informanter gjør det de gjør ved å bruke "vestens" metoder, men at de samme metodene er i bruk fra begge parter.

Det er en *substansiell* forskjell i kategoriseringen begått av mine informanter og deres motstandere. *Innholdet* er ulikt, men *metodene* er de samme. Jeg skal forsøke å forklare min erfaring i en sammenligning med et dataspill. World of Warcraft er et veldig kjent dataspill. Det er et såkalt “MMORPG” som står for Massive Multiplayer Online Role Playing Game. Dette vil si at man spiller over internett med andre spillere, og at spillets “handling” foregår i en virtuell verden der man spiller hver sin unike “karakter”. Spillerne er delt opp i mange servere (separate verdener, disse kan romme cirka 4000 spillere per stykk), som det finnes to hovedtyper av; PvP – Player versus Player, og PvE – Player versus Environment. PvP går ut på at man spiller mot andre spillere mens i PvE spiller du mot den datastyrte verden. Det er to “factions”, eller allianser. Hver av disse består av et antall raser (troll, mennesker, alver, dverger også videre) som er unike for den faction. Altså er troll og orker bare å se som “Horde” (den ene faction), mens mennesker og dverger bare er å se som “Alliance” (den andre faction). Under raser igjen kan du velge et forskjellig antall “classes”, eller roller, avhengig av hvilken rase du har valgt. Alle dataspill er bygd opp rundt “gaming mechanisms”. Med andre ord fungerer alt, både PvP, PvE, gruppespilling, solospilling og alt annet du måtte finne på i samsvar på grunn av en kjernemekanisme som er den samme for alle, uansett hvem du er og hva du gjør. For å gjøre dette eksempelet tydelig skal jeg her fokusere på PvP. I PvP møtes spillere fra Horde og Alliance for å slåss mot hverandre. I dette eksempelet er det en Horde snik og en Alliance prest som slåss. Sniken er i dette tilfellet utstyrt med to sverd og er god på nærkamp. Sniken kan også gjøre seg selv usynlig for å komme inn på presten uten at presten ser ham. Der har han noen muligheter for å sørge for at presten blir værende innenfor armlengde slik at sniken kan gi presten juling. Presten på sin side er i dette tilfellet en helbreder med egenskaper som blant annet gjør at angriperen selv kan miste liv ved å slå på presten. Når presten plutselig ser en snik bak seg som akkurat har slått ham i svime og tvunget ham til å bli værende, slenger han på seg sitt skjold. Dette skjoldet absorberer skaden som sniken gir presten og sørger samtidig for at noe av skaden sniken forsøker å gi presten reflekterer tilbake på sniken slik at sniken i praksis tar sitt eget liv. Skjoldet har ikke evig tid, og kan heller ikke absorbere evig skade. Dette vet sniken og fortsetter å hamre løs på presten. Da skjoldet er borte og sniken har halvt liv igjen svimeslår sniken igjen presten. Men denne gangen kan ikke presten bruke skjoldet fordi han nettopp brukte det, og han kan heller ikke helbrede seg siden han er svimeslått. Når presten er på en fjerdedel liv kan han igjen bevege seg og skremmer bort sniken, noe som fratår sniken kontrollen og får ham til å løpe i en tilfeldig retning. Dette gir tid til presten for å helbrede seg

og begynne å løpe vekk fra kampen. En helbreder kan ikke gi så mye skade så hans rolle er ikke å slåss en mot en, men støtte andre spillere som slåss ved å helbrede de. Sniken har enda ett ess opp i ermet og begynner å spurte. Dermed tar han igjen presten og begynner igjen å hamre løs på ham.

Hvorfor dette er et godt illustrerende eksempel ligger i hva *spilleren* ser foran seg på sin pc-skjerm. Som beskrevet har sniken og presten ulike egenskaper. Disse egenskapene er det spilleren som aktiverer ved å trykke på knapper på sin skjerm (interface). Disse er lagret med “hotkeys” eller snarveier. Sniken har “bakangrep” på sin “1” knapp på tastaturet, mens presten har “skjold” på sin “1” knapp osv. Om man spiller presten eller sniken er *systemet det samme, men ikke innholdet*. Begge trykker på “1”, og utførelsen av selve knappetrykkingen oppleves og ser likt ut for begge parter. Men hva som *skjer*, er ulikt. Det er en substansiell forskjell, men systemet er det samme. Dette eksempelet viser også at spillerne hele tiden gjør sine trekk som en reaksjon på hva den andre gjør. Presten tar på seg skjold fordi sniken svimeslo ham bakfra. Sniken begynner å spurte fordi presten forsøker å løpe fra ham. På samme måte (om enn mindre brutalt) kan vi si denne gjensidige kategoriseringen mellom mine informanter og deres kritikere fungerer. David Yerushalmi sier at sharia er farlig og jobber for at statlige lovsystemer skal forby bruken av sharia i amerikanske rettsaler. Noen som ikke er enig i Yerushalmis syn på sharia svarer med å offentlig si at Yerushalmi ikke vet hva han snakker om, og at motivasjonen bak lovforslagene er en frykt for islam. Da Park51-planene lakk ut i media reagerte kritikerne med blant annet påstander om at byggingen av senteret ville være et hån mot ofrene av 11. september og bare et bevis på hvor fæle “muslimer” er. Initiativtagerne svarte på kritikken med blant annet forsøk på å nyansere bildet, samt understreke at amerikanske muslimer ble like mye angrepet 11. september som for eksempel amerikanske kristne.

Ikke bare enkeltmennesker forsøker å kontrollere inntrykk

At individer ønsker å bli oppfattet på en spesiell måte i en gitt situasjon viser Goffman tydelig. Individer driver inntrykkskontroll for å kunne kontrollere situasjonsdefinisjonen, samt hva slags inntrykk de gir fra seg. Han skiller som nevnt mellom inntrykk man *gir* og inntrykk man *gir fra seg* (1990 [1959]). Inntrykkene man *gir* er ideelt fullstendig kontrollert av den som gir, det kan for eksempel være hvordan hun velger å ordlegge seg for å få fram et poeng. Inntrykkene man *gir fra seg* derimot er ikke alltid aktøren selv klar over. Det kan være at man

har kledd seg “uventet”, og dermed ikke blir tatt seriøst til tross for at det man sier er veldig seriøst. Et grovt eksempel på dette kan være at en mann som jobber på toppnivå i et departement møter opp i et veldig viktig møte i grilldress og joggesko og gjennomfører møtet som om ingenting var unormalt. Det er et totalt brudd på all etikette og dermed setter han situasjonsdefinisjonen på spill. De som kommer på møtet, som blir publikummet i dette tilfellet, hører hva han sier, men uansett hvor smarte og seriøse ting han sier, vil han ikke bli tatt helt seriøst. Inntrykket han *gir* i form av seriøse og smarte ting som han sier, samsvarer ikke med inntrykket han *gir fra seg*, og skaper da en vanskelig situasjon. Ifølge Goffman kan da publikummet bli fiendtlig innstilt til aktøren (ibid.).

Dette virker også på et mer abstrakt nivå der man ikke nødvendigvis befinner seg i en direkte interaksjon med hverandre. Massemediene er gode eksempler, der ulike mennesker hele tiden forsøker å definere verden på bekostning av andres definisjoner. Man krangler om situasjonsdefinisjonen. Og denne må være avklart for å kunne samhandle på en måte hvor inntrykkene man *gir* kan samsvare med de inntrykkene man *gir fra seg* på en tilfredstillende måte. Når man ikke klarer å bli enige om hvordan man skal definere situasjonen, kan resultatet bli et utall ulike definisjoner på situasjonen, noe som kan gi grobunn til større konflikter.

Som tidligere nevnt er det store vinduer på gatenivå både i bygget som huser Park51 og bygget som huser PrayerSpace. Jeg spurte flere som jobbet der hva som var hensikten med disse store vinduene. Intensjonen med disse store vinduene slik svaret lød, var at de som arbeidet og bodde i området og generelt alle som gikk forbi skulle kunne se inn og se faktiske muslimer be. Dette ville de gjøre så mange ganger at etterhvert ville bedende muslimer bli en fullstendig vanlig og normal komponent av gatebildet at alt det “eksotiske” ved kategorien “muslimer” forsvant. De ville normalisere kategorien “muslimer” for ikke-muslimske forbispaserende og gi kategorien et menneskelig ansikt. Med andre ord kan vi se initiativtagerne til Park51 og PrayerSpace bruke sin og deres besøkendes muslimske identitet instrumentalistisk for å nyansere bildet av kategorien “muslimer”. Jeg oppfattet ikke at dette nødvendigvis hadde den ønskede effekten, igjen på grunn av hvordan senteret oppfattes som et “place” i et landskap og hvordan senteret i seg selv oppfattes rent fysisk. En ting som er viktig å ha klart for seg i forbindelse med diskusjonen som følger er at *målgruppen* for vinduene ikke var muslimene som ba i PrayerSpace, eller muslimene som brukte Park51.

Målgruppen var de anonyme massene som gikk *utenfor*. De som ikke nødvendigvis har noen kunnskap om islam, men som bare gikk forbi på vei til et annet sted på fortauet utenfor.

Det er langt ifra alle som går forbi som i det hele tatt titter inn. Noen bare glanser inn og legger ikke spesielt merke til hva de egentlig ser på. Andre igjen titter inn, registrerer hva de ser, men glemmer det umiddelbart etter at de har gått forbi. Slik er det overalt der mennesker vandrer i bylandskap. Det er så mye inntrykk at man umulig kan fange opp alt og huske alt. Men om du nå forestiller deg at du er en av de som titter inn, registrerer hva du ser, og *ikke* glemmer det etterpå er det denne observasjonen du sitter igjen med: Om du kommer nordfra, på vei tilbake til jobben i finansområdet etter lunsj på fredag vil du kanskje komme akkurat i fredagsbønnen eller kanskje akkurat når den er ferdig. I første tilfelle vil du registrere først et stort hvitt rom med en skranke, og en hel haug med sko plassert på sidene av en åpning i veggene mot neste bygg. Noen skritt senere vil du registrere et enda større rom hvor mange mennesker ber i ordnede former, alle vendt samme vei mot et hjørne av rommet. I det andre tilfellet vil fortauet utenfor være fullt av mennesker, noe som ikke er så vanlig akkurat på denne gatesnutten. Dette vet du, siden du går her hele tiden. Noen av disse står og snakker sammen i små grupper, men de aller fleste går ut av bygget og forsvinner raskt i den ene eller andre retningen. Du ser alle komme ut av en hovedinngang, og når du titter inn vil du se et hvitt rom med en masse mennesker i, mange av de i gang med å ta på seg sko. Noen skritt senere, etter å ha gått litt sikk sakk for å komme deg forbi folkemengden utenfor, ser du et stort rom hvor noen sitter spredt og ber på et teppe som er preget av store striper, vekselvis beige og grønn som er skrå, og ser ut til å rette seg mot det ene hjørnet. I dagens samfunn kan vi anta at du forstår at du ser muslimer. Hele opplevelsen tar maksimalt 15-20 sekunder, avhengig av hvor mange som står utenfor.

Dette går rett i kjernen på vanskeligheten mellom å skille PrayerSpace og Park51.

Tilsynelatende er det det samme stedet, alt tyder jo på det. Men det er et annet moment jeg vil snakke om her; hva man ser disse muslimene *gjøre* innenfor vinduene. Intensjonen med at forbispaserende skulle se inn var å *normalisere* inntrykket folk har av islam og kategorien “muslimer”. Park51 og PrayerSpace forsøkte med andre ord å *gi* et inntrykk av at de som utgjør denne kategorien demografisk var som alle andre, en naturlig del av gatebildet. Dette kan man kanskje argumentere for at blir å tøyse Goffmans argumenter om hva det vil si å *gi* et inntrykk, kanskje man heller bør si at vi her ser på et tilfelle der initiativtagerne til Park51 og PrayerSpace på vegne av kategorien “muslimer” forsøker å kontrollere hva slags inntrykk de *gir*

fra seg. Goffman åpner for den muligheten der han skriver at mange er klar over at det er aspekter ved ens kommunikasjon som man ikke direkte styrer selv, og dermed vil forsøke å også manipulere disse aspektene (1990 [1959]: 19). Han sier at aktøren kan om hun er vellykket i sitt forsøk oppnå mye “makt” i en slik situasjonen, men om hun ikke klarer det vil nettopp hennes forsøk på å kontrollere disse “ukontrollerbare” aspektene være det som kan felle henne og gjøre hennes forestilling upålitelig (ibid.).

Disse vinduene var et moment i et forsøk på inntrykkskontroll, det er det liten tvil om. Initiativtagerne til Park51 og PrayerSpace ønsket å nyansere kategorien “muslimer” og få dets medlemmer til å fremstå som en normal del av gatebildet gjennom at mennesker som gikk forbi ville se muslimer be hver dag. Ideen kunne kanskje fungert bedre om det ikke hadde vært for ett viktig arkitekturisk valg. Når man går forbi, slik jeg har beskrevet, ser man bare aktivitet som kan knyttes til bønn. Man ser ingen andre aktiviteter. Årsaken til det er at det første bygget man går forbi, bygget som huser Park51, har delt sin første etasje inn i to rom, i motsetning til PrayerSpace som er ett stort rom. Det som foregår *bak* veggen som deler Park51 i to ser man ikke fra utsiden. Bak veggen gikk det under mitt feltarbeid blant annet arabisk-kurs, kurs om islams historie i USA, kampkunst-kurs og tegnekurs. Dette er aktiviteter som foregår mange steder i New York av mange ulike mennesker. Det eneste som hinner om at det er noe annet enn bønn som foregår i byggene, er relativt små plakater som noen ganger er hengt opp for å reklamere for diverse kurs. Disse er så små at man må fysisk gå bort til de for å kunne lese alt som står, og det er grunn til å tro at de færreste får med seg hva som står på disse plakater da de fleste bare går forbi og ikke er interessert i å stoppe. Ved å velge å ikke la disse aktivitetene synes, men kun la bønneaktivitetene være det synlige har forsøket på inntrykkskontroll feilet på en avgjørende måte. De klarer ikke å få “muslimer” til å fremstå “som alle andre”, men *fremhever* det eksotiske som de forsøker å normalisere. Heller enn å få “muslimer” til å fremstå som noe helt naturlig i gatebildet, noe som hører hjemme og egentlig er som alle andre, blir eksisterende stereotyper av “muslimer” derimot sementert og forsterket. Kategoriens medlemmer blir fremstilt som bedende, noen som går i moskeen hele tiden³⁵, noen som er “mer enn normalt” hengivne ovenfor sin gud enn det sekulariserte USA mener å være selv. “Muslimer” fremstår som “mer” religiøse enn andre

³⁵ Det er sjeldent det er tomt i PrayerSpace om det er åpent. Tidspunktene for de fem bønnene er av typen “mellom da og da”, noe som gir den enkelte muligheten til å be når det passer for ham/henne. Dette fører til at folk ber de til ulike tider. Det er ikke nødvendig å oppsøke noen moské for å be med unntak av fredagsbønnen, men mange velger likevel å oppsøke en moské for å be også de andre bønnene. De fleste steder har et fast tidspunkt for denne fredagsbønnen, men også denne bønnen kan i teorien blir bedt når det passer best for den enkelte muslimer.

amerikanere. Dermed får deres intensjon en utilsiktet bieffekt. Alikevel skal det fremheves at det ikke var mange som gikk utenfor som så ut til å stusse over at disse menneskene ba der inne. Dette tyder på at en del av inntrykkskontrollen var velykket. Med andre ord kan de se ut til at intensjonen deres ble oppfylt, men det fikk også en annen konsekvens på grunn av at de ikke klarte å kontrollere situasjonen helt og holdent. Dermed ble inntrykket de *ga fra seg* ikke helt det samme som det de forsøkte å *gi*. De forsøkte å nyansere bildet av kategorien “muslimer” og normalisere det eksotiske, men forsterket og sementerte stereotypiene mange har av kategorien istedet. Riktignok klarte de til en viss grad å normalisere det eksotiske, men de *ga støtte* til eksisterende stereotyper av “muslimer” samtidig. Det inntrykket de *ga fra seg* underbygger også argumentet til motstanderne av senteret om at Park51 og PrayerSpace er det samme, samt at dette er en moské – Ground Zero Mosque.

Så hvorfor ble muslimer overvåket?

Jeg har forsøkt å vise hva slags kategoriseringsprosesser som kan ligge bak en slik sak som politiets overvåking av amerikanske muslimer i New York-området, samt hvorfor mine informanter reagerte som de gjorde. Som jeg har vist er det en langvarig og pågående prosess, med mange mennesker involvert. Det er rimelig å anta at politiet handler som følge av hva de tror er viktig. Det er også rimelig å anta at politiet overvåker muslimer i New York-området fordi de tror disse har en risiko for å tiltrekke terrorister som utgjør en trussel mot USA. Hvorfor de tror det kan ha mange forklaringer, men jeg har pekt på noen av mulighetene.

Det kan være hvordan media beskriver muslimer i artikler som den jeg så nærmere på over. Den omtalte mannen blir fremstilt som en terrorist eller i det minste som en som oppfordrer til terrorisme selv om rettsystemet ikke klarer å dømme ham for dette. En slik fremstilling kan skape en smitte-effekt der hele islam og alle verdens muslimer blir implisert i en slik tankemåte som denne mannen representerer. Denne angivelige voldsfremmende islamisten fremstår som en representant for en stereotypifisert kategori av “muslimer”. Klassifikasjonen av “muslimer” blir redusert til én term, der alle former for muslimer blir inkludert og sidestilt. Man kan si at kategorien blir “grunn” og rommer kun én post. Videre er denne kategorien preget av en primordialistisk forståelse der årsaksforklaringen på hvorfor denne mannen oppfordrer til vold blir lagt *innenfor* islam.

Det kan også være lovforslag som fremmer et syn av kategorien “muslimer” som farlige ved å stemple sharia som farlig. Gjennom offentlig debatt rundt disse lovforslagene forsterkes et

inntrykk av at sharia er et spesielt farlig lovsystem som utsetter det amerikanske rettsystemet for umiddelbar fare. Sharia fremstår som noe fastsatt, noe alle er enige om hva er, noe middelaldersk og barbarisk og noe som underminerer amerikansk rettssikkerhet. Noen av de mest ivrige forsvarerne av lovforslagene spiller på stereotypier, gamle forestillinger og en frykt for det ukjente. Alt dette skaper ikke bare et inntrykk av hva sharia er, men det smitter over på et inntrykk av en kategori av “muslimer” og islam generelt, da sharia er noe de fleste troende muslimer forsøker å leve etter. Om slike forestillinger om hva sharia er vinner frem i den offentlige debatten kan det være en mulig forklaring på hvorfor så mange synes det er greit at muslimske amerikanere overvåkes av politiet kun på bakgrunn av deres religion.

Samtidig forsøker noen å motarbeide alle disse inntrykkene folk får av kategorien “muslimer” ved å møte kritikken. Dette ser ut til å skje i all hovedsak med samme metoder. Mens disse gir kritikk til de som ikke nyanserer tegner de selv et sterotypisk bilde av de de kritiserer, som kategorien “dumme mennesker” viser.

Ved siden av denne offentlige debatten forsøker partene å bedrive inntrykkskontroll på sine egne vegne. Det kan man se i Center for Security Policy sin rapport som forsøker å fremskaffe bevis for hvor farlig sharia er ved å gå vitenskapelig til verks. Siden vitenskapen ideelt sett er noe objektivt skaper de da en forestilling av at det de sier er objektive fakta. Fra den andre “siden” illustrerte jeg dette ved å se på initiativtagerne til PrayerSpace og Park51 sitt forsøk på normalisere bildet av “muslimer” i det daglige gatebildet i New York. Dette er i mitt eksempel ikke fullstendig velykket, da det fikk en viktig bieffekt som ikke var planlagt eller ønskelig. Det kan man kanskje si er et symptom på dagens situasjon.

Man ender opp med å snakke om hverandre som stereotypier og man er lite villige til å høre på forsøk på nyansering. Veldig grovt sett kan man si at den ene siden sier at kritikere til islam, muslimer eller muslimske organisasjoner er dumme mennesker, de tar feil, de vet ikke hva de snakker om, eller at de er ignorante. Samtidig sier den andre siden at muslimer er kvinneundertrykkende, barbariske og farlige. Det som det hele bærer preg av er at man er lite villige til å snakke *med* hverandre. Det kan se ut som om man hele tiden snakker til en tredje part for å overbevise denne tredje parten om å bli med på den ene eller den andre siden. Dette kan blant annet føre til at politiet overvåker amerikanske muslimer på en måte som skader forholdet mellom politiet og amerikanske muslimer, istedet for å samarbeide med disse menneskene i kampen mot terror. FBI har som sagt vært ute å sagt at det er kontraproduktivt (Baker 2012), mens andre bare påpeker at manglende samarbeid har ført til at NYPD rett og

slett i visse tilfeller har operert med feil data. Som da de overvåket en café som serverte mat fra Midtøsten i den tro at det var muslimske eiere, men på tidspunktet for overvåkingen var eid av syriske tredjegenasjons innvandrere som var oppdratt som katolikker (Goldman og Apuzzo 09.03.2012).

Case III: kategorisering på makro-nivå

Så langt har jeg forsøkt å vise hvordan samspillet mellom stereotypifisering og nyansering fungerer i kategoriseringsprosesser på relasjonelt nivå, i media, og i samfunnsdebatter som følge av lovforslag. Jeg har også forsøkt å vise hvordan grupper bedriver inntrykksskontroll i kategoriseringsprosesser på vegne av både sin egen gruppe eller den kategorien de har blitt plassert i, og kategorier av “Andre”. Jeg har også sett på noen av konsekvensene det kan få for de faktiske menneskene som utgjør kategorien “muslimer”; minsket støtte til muslimske kultursenter, lovforslag som retter seg spesifikt mot sharia og overvåking fra politiet. Til slutt kan det være interessant å se på hvordan alt dette fungerer på makronivå. Det er viktig å være klar over at en stereotypifiserende klassifikasjonsstrategi som jeg har beskrevet i denne oppgaven kan få store konsekvenser. Stereotypier operer ikke kun på det relasjonelle nivået, eller skalaen om man vil. De kan gjøre seg høyst aktuelle på mellom-nasjonale nivåer, og også mellom ulike internasjonale allianser som EU, den arabiske liga og lignende. Jeg tar utgangspunkt i temaet til en debatt jeg var med på som het “Time to attack Iran?” og vil med det se nærmere på forholdet mellom USA og Iran. Debatten var mellom to stykker som begge har hatt stillinger innen amerikanske myndigheter og har jobbet opp mot Midtøsten. Den ene, Matthew Kroenig, har skrevet en bok med tittelen “Time to Attack Iran”, mens den andre, Colin Kahl, har skrevet en bok med tittelen “Not Time to Attack Iran”. Jeg skal ikke gå inn på debatten i detalj, men vise via denne debattens tema hvordan kategorisering fungerer på mellom-statlig nivå.

Ved å se på hvordan USA og Iran snakker om hverandre, kan vi få noen viktige pekepinn på hvordan stereotypier, med dens forenklete taksonomi og retorikk, gjør at man ser på verden som om den er svart-hvit, med få muligheter til å «være grå». Noe som kan gi alvorlige konsekvenser som sannsynligvis ikke er ønskelige fra noen parter. Språkbruken til begge landene når de snakker om hverandre havner veldig fort i USAs og Irans tilfelle inn i dikotomien «god» og «ond» og prøver å forklare eller distansere seg selv fra den andre parten ved å skyve den andre inn i ondskapen. Gode eksempler på dette er Irans kallenavn på USA –

«The Great Satan», og president Bush sin «ondskapens akse» der Iran var et av de tre landene inkludert.

Noen språklige forenklinger er nødvendig når jeg nå drar problemstillingen opp på makro-nivå. Siden jeg snakker om et mellom-statlig forhold vil jeg bruke betegnelsene “USA” og “Iran”. Det kan med andre ord se ut i teksten som at «USA» og «Iran» er tenkende, monolittiske enheter, som strategisk velger ut den retningen de skal gå for å få mest ut av situasjonen. Det er selvfølgelig ikke helt slik, da Iran har flere titalls millioner innbyggere og USA teller røft regnet fire-fem ganger så mange som det igjen. Altså er synet som «USA» har på «Iran» ikke nødvendigvis representativt for hva alle amerikanere tenker om Iran. Det vil si at synet som «USA» har om Iran er her representert gjennom offentlig diskurs og politikk, ikke vanlige folks faktiske meninger om Iran. Det er viktig å huske på at det finnes mange ulike meninger innad i både USA og Iran om den andre parten, og at mange av disse meningene synes i den offentlige debatten. Alikevel er faktum det at USA og Iran ikke har bilaterale relasjoner, noe de ikke har hatt siden 1979. De snakker med hverandre i multilaterale forum, men samtaler kun imellom de er totalt fraværende på offisielt plan. Dette gjør at forholdet mellom USA og Iran er svært interessant i denne konteksten, samtidig som det viser tydelig hva som kan være følgende om stereotypifisering får gå seirende ut av kampen om hvordan man skal se på mennesker som faller inn i en kategori av “De Andre”.

Dagens kjernespmål

Jeg har av naturlige årsaker mest data om hvordan USA og amerikanere snakker om Iran. Om man følger med i aviser og er interessert er det tydelig at mange amerikanere er opptatt av Iran. I dag dreier hele konflikten seg fra USAs side i all hovedsak om atom-programmet til Iran. Et program mange tror har som mål å utvikle atomvåpen, men Iran nekter for at så er tilfelle. De insisterer på at de har fredelige hensikter og bare ønsker å utvikle atomenergi. Mange i USA rasler med sablene, men offisielt så står Obama fast på at diplomatiske forsøk er det som skal være strategien i denne omgang, men har ved flere anledninger gjort det klart at militær makt er et alternativ og at USA ikke godtar et Iran med atomvåpen. Iran på sin side nekter ifølge ryktene inspektører adgang til alle atom-anleggene sine, og klarer dermed ikke å overbevise verden om at de ikke prøver å lage atomvåpen. Israel er veldig aktivt med her, og er retorisk vesentlig mer aggressiv mot Iran enn det USA er villig til å være i dag.

Historien

Kategorisering kan se ut til å få mer kraft jo lenger det får gå uten at noe endrer kursen. Ideene om hvem “De Andre” er og hva som kjennetegner de og får de til å handle blir mer og mer sementert, og forholdet mellom Iran og USA er sterkt preget av dette. Det er naivt å tro at den nåværende situasjonen mellom USA og Iran nylig har oppstått. Forholdet strekker seg langt tilbake i tid. For å bedre forstå hvordan slike prosesser kan foregå må vi se litt på historien og hva som har preget forholdet mellom USA og Iran.

Kampen mellom det interne og det eksterne er viktig i Iransk historie og kultur ifølge Beeman (2008). Det interne er forestilt som det rene, mens det eksterne er det som hele tiden prøver å korrumpere det interne. Dette er forståelig med en historie av erobringer utenfra helt tilbake til Alexander den Store via araberne, mongolene til britene og russerne. Periodene mellom disse erobringene blir ansett for å være de mest blomstrende periodene i iransk kultur (ibid.: 27). Da shaen av Iran falt under USA som en av deres viktigste klienter i etterkrigstiden ble dette av mange iranere oppfattet som bare en fortsettelse av denne “tradisjonen” (ibid.). USA ble sett på som en ekstern korruperende makt som det rene interne måtte forsøke å verne seg mot. Dette kan være noe av forklaringen på hvorfor shaen insisterte på at all kontakt mellom USA og Iran skulle gå gjennom myndighetene og ikke vanlige folk.

Coup d'état

I 1951 hadde de iranske myndighetene, ledet av den demokratisk valgte statsministeren Mohammed Mossadegh nasjonalisert oljeindustrien i landet (Gerges 2012: 38). Dette kom som et slag mot selskapet Anglo-Iranian Oil Company, som holdt store konsensjoner i den iranske oljeindustrien³⁶. Dette skjedde midt oppi en maktkamp mellom Mohammed Mossadegh og den iranske shaen Mohammed Reza Pahlavi, den vestligvennlige monarken av Iran (ibid.). Det resulterte blant annet i en diplomatisk krise mellom Storbritania og Iran. Storbritania kuttet irans muligheter for å eksportere olje sjøveien ved å befeste Iran fra sjøen. Mossadegh ba flere ganger i løpet av dette om hjelp fra USA for å hjelpe økonomien som var helt avhengig av olje og dermed var meget hardt presset. USA nektet å gi noe hjelp, men tok likevel på seg en rolle som mekler mellom Iran og Storbritania (ibid.). Men da Mossadegh nektet å gi seg, ble daværende president av USA, Harry S. Truman, med på et forslag fremmet

³⁶ Denne konsensjonen hadde blitt gitt i 1901 til briten William Knox D'Arcy. Konsesjonen ble gitt etter at Shah Naser ed-Din hadde avgjort å bruke salg av konsensjoner for å øke Irans inntekter og i prosessen gjøre seg selv mer uavhengig av den iranske befolkningen (Beeman 2008: 104-105).

av Storbritannias statsminister Winston Churchill som gikk ut på at USA og Storbritannia skulle sammen nøytalisere Mossadegh og gi shaen tilbake sin autoritet (ibid.: 38). Årsaken til at Truman gikk med på dette sier Gerges hadde med en frykt om at Iran skulle “*disappear behind the Iron Curtain(...)*” (Acheson i Gerges: 38), samt en frykt for at Mossadegh kunne svekke det nylige opprettede North Atlantic Alliance (NATO). I 1953 tok Dwight D. Eisenhower over presidentembetet i USA, og han viste enda mindre vilje til å hjelpe Mossadegh enn sin forgjenger. Konflikten ble enda tydeligere satt inn i kontekst av den kalde krigen og folk med viktige stillinger understreket hvor alvorlig trusselen mot Iran fra Sovjet var (ibid: 39). «*So this is how we get rid of that madman Mossadegh*» sa statssekretær John Foster Dulles når han fremla planene til CIA (Central Intelligence Agency - den amerikanske etterretningstjenesten) om hvordan de skulle styrte Mossadegh (Gasirowski 1987, Gerges 2012: 39). 19 August 1953 ble planene gjennomført og USA hadde vært med på et coup d'état mot den folkevalgte statsministeren av Iran og hadde satt shaen tilbake til posisjonen som den sterkeste politiske makten i Iran (ibid.). I tiden etter ble shaen en av USAs viktigste allierte i midtøsten.

Uviklingsplaner

I 1949 lanserte shaen av Iran Den Første Planen som han hadde fått mye råd og hjelp fra fremmede makter for å utvikle (Beeman 2008). Planen var en utviklingsplan for Iran. Men tiden som fulgte 1949 var preget av store politiske uroligheter, der shaen, kommunistpartiet og de sekulære nasjonalistene kjempet om makten (ibid.). En maktkamp som kulminerte i det tidligere nevnte coup d'état som satte shaen tilbake som den definitive makten i landet. Alt dette resulterte i at Den Første Planen feilet totalt. Den Andre Planen skulle gå fra 1955 til 1962, men strategiene for utvikling var så dårlig definert at planen var i praksis ubrukelig som en veileder for utvikling (Daftary 1973). Den Tredje Planen bidro på en positiv måte, men målet (6% økning i bruttonasjonalprodukt (BNP) årlig som til slutt skulle summere opp til en total på 35-40% vekst) hintet om en forenklet forståelse for vekstteorier innenfor økonomien som var moderne på denne tiden, som at en fast årlig vekst i BNP automatisk skulle gavne alle innbyggerne i et land (Beeman 2008: 110). Den Fjerde Planen fra 1968 til 1972 var bedre. De hadde lært av sine tidligere feil, og selv om målet var en årlig økning av BNP på 9%, ble den faktiske økningen over 2% mer enn det (ibid.: 112).

Den iranske befolkningens oppfatning av utviklingen under shaen

Utviklingen var i hovedsak basert på at myndighetene finansierte store infrastrukturprosjekter, og alt dette førte blant annet til fremveksten av en ny klasse. Denne klassen, bestående av mennesker med høy utdanning, vel utstyrt for å takle en økende teknisk modernisering, hadde ofte internasjonale verdier og vaner som førte til at denne nye klassen ble sett på med skepsis av den videre befolkningen. Deres verdier falt inn under tradisjonelt “eksterne” verdier, og kom i konflikt med de mer tradisjonelle åndelige verdiene til Iran (ibid.). 1.2 millioner jobber ble skapt i denne perioden, men tradisjonelle sektorer som jordbruk, handel på basarene og nomadekulturen led sterkt. Basarene mistet fotfeste; deres sentrale posisjon i den iranske økonomien ble erodert av industrialismen. Jordbruk ble kraftig redusert; så mye så Iran måtte begynne å importere korn. 250 000 jobber forsvant på det rurale bondelandet. Ved hjelp av jordreformer brøt også mange av samarbeidsinstitusjonene i jordbruket sammen. Forbindelsen mellom jordbrukerne og basarene hadde før gått hovedsaklig gjennom landeier, men gikk nå direkte mellom bonde og basar. Dette førte til at bøndene fikk mindre igjen for sitt arbeid; faktisk så lite at de betalte mer for å fremskaffe kornet enn de fikk for å selge det (ibid.: 111). Shaens håndtering av nomadestammene førte til et enormt underskudd av kjøtt – som også måtte importeres. Den fjerde viktige “maktbasen” i Iran, de geistlige, hadde hele tiden fått sin betydning og relevans forminsket, så mye at oppfatningen generelt var at de lå med brukket rygg (ibid.). På slutten av 70-tallet oppnådde også shaen sin målsetting om å være totalt løsrevet fra det iranske folket, forretningsavtaler i forbindelse med oljeindustrien sørget for at myndighetene teoretisk sett ikke trengte støtte fra folket lenger (ibid.).

Befolkningen begynte å bli ukomfortable med alt dette nye som underminerte de gamle interne tradisjonene. Kjente forfattere begynte å oppsøke landsbygda og skrive om de i romantiske tonelag, og skrive kritiske tekster til utviklingen (ibid.). Mange av disse døde under mystiske omstendigheter, mens andre ble arrestert og plaget av myndighetene. Det hele begynte å bære preg av et eksperiment av en gal forsker ifølge Beeman; *“this was clearly not progressive change, as has often been claimed in assessing the Pahlavi regime, but rather irresponsible and reckless experimentation”* (ibid.: 114).

Følgene av revolusjonen

Misnøyen med shaen toppet seg i 1979, da det brøt ut revolusjon som endte med at shaen ble kastet og de geistlige tok makten. USA hadde til da som nevnt hovedsakelig bygget opp forholdet mellom USA og Iran gjennom shaens person. Shaen selv var en viktig faktor i det, da han hele tiden hadde insistert på at USA skulle forholde seg til shaens myndigheter, og ikke sivilbefolkningen (ibid.). Dermed ble følgene av at shaen falt at mer eller mindre alt arbeidet USA hadde gjort for å ha et godt forhold til Iran forsvant med shaen. Men kanskje av aller størst betydning for forholdet mellom USA og Iran fra amerikansk side var gisselsituasjonen som etterfulgte revolusjonen. I 444 dager holdt en gruppe studenter den amerikanske ambassaden fanget og i løpet av denne perioden ble gislene offentlig ydmyket, amerikanske flagg brent og tråkket på mens mengder av folk ropte “Death to America” (ibid.) Alt dette ble kringkastet på amerikanske nyheter så den amerikanske befolkningen fikk med seg alle fornærmelsene. Ifølge Beeman var gisselsituasjonen i Iran en stor faktor i Jimmy Carters mislykkede gjenvalg, noe som førte til at demokratene i USA ble negativt innstilt til det nye regimet i Iran (ibid.). Og selv om gisselsituasjonen på en måte kan sies å ha hjulpet republikanerne ble også disse negativt innstilt til det nye geistlige styret (ibid.). Det hersker ingen tvil om at gisseltagingen var ulovlig ifølge internasjonal lov (ibid.: 139) og det hele ble en svært pinlig affære for USA. Amerikanerne forsøkte flere ganger å få iranske myndigheter til å gripe inn, men ifølge Beeman hadde ikke Ayatollah Khomeini god nok kontroll over makten til at han kunne gjøre noe. Han endte til slutt opp med å støtte gisseltagerne, noe som hjalp hans posisjon i den pågående maktkampen etter revolusjonen, men som ytterligere ødela forholdet til USA. Alt i alt ble gisselsituasjonen en avgjørende faktor i det videre forholdet mellom USA og Iran.

Ulike minner

Med et slikt kjapt blikk på historien kan man se at inntrykkene de to landene har av hverandre er basert på ulike hendelser. En del forfattere, som William O. Beeman, David S. Mason, Godfrey Hodgson og Fawas A. Gerges har påpekt at USA tilsynelatende har dårlig hukommelse. I forbindelse med Iran gir denne “dårlige hukommelsen” seg til kjenne ved at de tar utgangspunkt i revolusjonen og gisselsituasjonen som fulgte og glemmer tiden før. De stereotypifiserer Iran ved å si at de er irrasjonelle, fremstiller kvinnes posisjon i Iran som undertrykte, og i dag forsøker de å overbevise alle om at Iran fremstiller atomvåpen (Beeman

2008: 156-162). Fra Irans side er det andre hendelser som farger deres bilde av USA, som USAs støtte til shaen, deres involvering i statskuppet mot Mossadegh³⁷, at USA støttet Irak i krigen mellom Iran og Irak rett etter revolusjonen, sanksjoner og USAs innlemmelse av Iran i ondskapens akse. Dette har igjen ført til at Iran stereotypifiserer USA ved å kalle de “Den Store Satan” og hele tiden fremstille amerikanere som korruperende, upålitelige og skadelig for Iran.

Dagens situasjon

Ingen har klart å overkomme situasjonen og fått de to landene til å møtes på midten til dags dato. Noe av forklaringen kan være ulikhetene i de to landene i forhold til hvem man har egalitære og hvem man har hierarkiske relasjoner til. Iran har et hierarkisk forhold til andre mennesker innad i samfunnet, ethvert forhold med unntak av de næreste forhold er preget av at den ene har høyere status enn den andre, og at begge oppfører seg etter det (ibid.). I internasjonale forhold derimot er de svært egalitære og forventer å bli behandlet på lik linje med alle andre, og vil heller ikke behandle noen land som om de har høyere status enn dem selv (ibid.). Samfunnet innad i USA er ideologisk sett preget av egalitet, der alle har like muligheter, og ingen mann er verdt mer enn en annen. Mens de i internasjonale relasjoner krever å få den respekt som det å være verdens mektigste land burde føre med seg (ibid.). Iran vil ikke gi USA den respekt USA mener de fortjener, og USA nekter å forholde seg til Iran som om de er av samme status. Kort sagt kan man si at det er en oppsummering av hele forholdet mellom USA og Iran, men som jeg har forsøkt å vise her ville ikke USA og Iran kunne fortsatt et slikt dysfunksjonelt forhold om ikke det fant en viss ressonans for dette også blant deler av befolkningene.

Jeg har flere ganger hørt oppfatningen om at Iran hadde en utelukkende positiv utvikling på 60 og 70-tallet av amerikanere jeg har snakket med. Ikke bare økonomisk og velferdsmessig, men kvinneverettigheter blir ofte trukket frem, en tidligere shah³⁸ forbudte for eksempel hodeskjerfet og heldekkende klær for kvinner, noe mange amerikanere oppfatter som noe positivt. Spørsmålet om kvinneverettigheter blir ofte trukket frem, og det går tilsynelatende aldri i Irans favør.

³⁷ Mark Gasiorowski mener kanskje aldri revolusjonen i 1979 hadde skjedd om ikke statskuppet mot Mossadegh hadde funnet sted (1987).

³⁸ Reza Shah Pahlavi som var shah i Iran fra 1925 til 1941, far til Mohammed Reza Shah Pahlavi som var den shaen USA hjalp tilbake til makten i kuppet 1953 (Beeman 2008).

Det debattmøtet jeg her tok utgangspunkt i diskuterte på en seriøs og saklig måte om det var på tide å gå til krig mot Iran. Jeg tror ikke det vil være en drøy påstand å si at krig er et ekstremt virkemiddel. Både Irak og Afghanistan har vist oss de siste årene at en krig ikke alltid er den beste løsningen for dagens ofte kompliserte konflikter. Om USA velger å selv gå inn i Iran, eller om de støtter Israel i en slik situasjon, vil det kanskje føre til at USAs påstand om at Iran utvikler atomvåpen kan bli en selvpoppfyllende profeti (ibid.). Iran kan ta på seg en offerrolle, en rolle mange kanskje er villige til å akseptere om de blir invadert, og argumentere for at de har behov for atomvåpen for å kunne hindre ett nytt angrep. For ikke å snakke om de ødeleggende effektene det vil ha på USAs omdømme. Mason viser ved å se på meningsmålinger rundt om i verden hvordan USAs omdømme falt drastisk etter invasjonen av Irak, spesielt i Europa (2009). Ingen av publikummet til debatten, som talte over 100 tilskuere, spurte om hvordan USA skulle oppnå støtte for et angrep mot Iran. Kroenig som argumenterte for at krig var den eneste utveien understreket at USA måtte gå inn i Iran med støtte fra mange land. Alikevel ble ikke dette poenget tatt opp av hans motdebattant. Det så ut til å være en tro i salen på at USA ville oppnå en slik støtte om det ble aktuelt med krig. Om man skal se historisk på saken er nok sannsynligheten for at USA eller Israel vil oppnå en slik støtte for å angripe Iran liten. Irak-krigen førte til massive demonstrasjoner i flere europeiske land, og spesielt forholdet mellom USA og Frankrike ble skaded etter invasjonen av Irak. En informant fortalte meg at etter at Frankrike åpent hadde nektet å gi noe støtte til USAs invasjon av Irak, og dessuten kritiserte USA for hele saken, reagerte amerikanere med å boikotte mange franske produkter, samt å omdøpe "French Fries" til "Freedom Fries". Våren 2013 kan du fortsatt se "Freedom Fries" på menyer på noen restauranter eller gatekjøkken selv om de fleste har gått tilbake til "French Fries" eller bare "Fries". Det vil trolig være svært få land i dag som vil være villige til å følge USA inn i enda en krig basert på det som foreløpig bare er mistanker.

Dette caset viser hvordan stereotypifisering av et helt land kan føre til, blant mye annet, en situasjon der to velrennomerte mennesker sitter i en debatt med hverandre om hvorvidt USA skal invadere Iran eller ikke. Hva som ble sagt er kanskje ikke så viktig, men at debatten i det hele tatt fant sted viser hvor dyp konflikten mellom Iran og USA er blitt. Alikevel skal det sies at Cole, mannen som mente at det ikke var tid for å invadere Iran, må sies å ha vunnet debatten. På enden av debatten ba ordstyrer om en håndsopprekning for og imot, og mitt anslag var at cirka 90% av publikummet holdt med Cole om at det ikke var tid for å invadere Iran. Det skal også nevnes at utenfor på gaten hadde det samlet seg en folkemengde som

demonstrerte mot krig med Iran. Da første taler begynte å tale ropte en kvinne på første rad påstander om at begge debattantene egentlig støttet krig. Dette viser som jeg tidligere nevnte at hva "USA" mener om Iran på langt nær deles av hele den amerikanske befolkningen. Og at et nyansert bilde av "De Andre" ennå ikke har tapt kampen.

Konklusjon

Case I tok utgangspunkt i en kontrovers som raste som verst i 2010. Planene om et mange etasjers muslimsk kultursenter to kvartaler unna Ground Zero kom ut i media i slutten av 2009. Dette ble snappet opp av bloggere som begynte å skape et narrativ om en “Ground Zero Mosque”. Temaet fikk en snøball-effekt og til slutt gikk kontroversen helt opp til presidentens bord. Profilerte politikere som Newt Gingrich og Sarah Palin uttalte seg kritiske til senteret, mens president Obama uttalte at så lenge de fulgte alle reguleringer og regler måtte senteret bli behandlet som alle andre byggesaker. Jeg diskuterte det politiske aspektet ved senteret, og argumenterte for at det var en politisk genistrek, som ville få positive følger for medlemmene av kategorien “muslimer” uansett utfall. Jeg drøftet to av de mest typiske argumentene i kontroversen; at senteret ble omtalt som “Ground Zero Mosque” av motstanderne, og at senteret og moskeen ikke er den samme organisasjonen som tilhengerne ofte fremhevet. I drøftingen av disse to argumentene så jeg på hvordan senteret oppfattes som et sted i landskapet og hvordan symboler ble brukt. Det som kommer tydelig frem er at motstanderne forsøkte å fremstille senteret som en supermoské som mer eller mindre lå *på* Ground Zero, mens motstanderne forsøkte å nyansere bildet ved å si at senteret som skulle bygges *ikke* skulle være en moské, og at Park51 og PrayerSpace var to ulike organisasjoner. Meget klart så vi her en definisjonskamp over hva senteret er mellom en stereotypifisert definisjon og en nyansert definisjon. Som jeg viste er ingen av definisjonene sterke nok til å slå ut den andre, og konsekvensene av dette samt noen andre faktorer har ført til at senteret mest sannsynlig ikke vil bli realisert.

Case II tok utgangspunkt i en diskusjon som oppsto på kontoret til Park51 etter at Hanadi hadde lest en undersøkelse på The New York Times sin nettutgave som sa at 58% syntes det var greit at muslimer ble overvåket av politiet kun på bakgrunn av sin religion. Ved å se nærmere på hvilken rolle Goffmans konsept om inntrykkskontroll har i kategoriseringprosesser viste jeg fire ulike måter inntrykkskontroll kommer inn i spill. Først så jeg på hvordan vestlige medier forholder seg til islam og en kategori av “muslimer”. Det ser ut i mange tilfeller til å være enten en vellykket inntrykkskontroll på denne kategoriens bekostning i det at som i mitt eksempel en militant islamist blir stående som en representant for kategorien, eller en mislykket inntrykkskontroll i det at leserne oppfatter mediene som om de vinkler på en bestemt måte selv om ikke dette var medienes intensjon. Deretter så jeg på en type lovforslag som blir lagt frem for å stemmes over i flere amerikanske delstater som viser

hvordan lovverk og offentlig debatt kan bli arenaer for en pågående inntrykkskontroll bedrevet av en part, for en annen part, om en tredje part. Jeg gjennomgikk tre ulike typer argumenter som ofte blir lagt frem til forsvar for disse lovforslagene og finner at i forhold til to av argumentene har den ene parten en stereotypisk forståelse av sharia og er lite villig til å høre på nyansering. Den ene parten er ikke interessert i å diskutere hva sharia er, men bare hvor farlig det er. Den tredje typen argument som blir brukt ser i utgangspunktet ikke til å ha noe med noen forestillinger om islam eller sharia å gjøre. Ved å se grundigere på dette argumentet fant jeg likevel at eksemplene de bruker ofte er saker hvor enten islamsk rett eller “muslimske lands” lovverk har vært involvert. Dermed kan det se ut til at også dette argumentet anser sharia som noe spesielt det er viktig å forby bruken av. Debatten ender med å stereotypifisere sharia og med det skape et stereotypisk bilde av kategorien “muslimer”. Religionen islam blir fremstilt som en primordialistisk identitet, der *islam* er det som styrer “muslimenes” identitet og handlinger. I den tredje delen så jeg på hvordan mine informanter selv ser ut til å gjøre det samme som det de kritiserer sine kritikere for. Gjennom å se på kategorien “stupid people” viste jeg hvordan de stereotypifiserer sine kritikere og reduserer deres argumenter til å være basert i ignoranse, manglende kunnskap eller dumskap, og i siste instans å fremlegge dette som karakteristikk som kjennetegner medlemmene av kategorien og får de til å handle og mene som de gjør. Til slutt tok jeg steget ut av det offentlige og så på hvordan inntrykkskontroll kan bli forsøkt utøvd på en mer konkret måte fra noen av kategorien “muslimer” sine medlemmer (initiativtagerne for Park51 og PrayerSpace) på vegne av “sin” kategori. Her så vi at initiativtagerne bruker sin og de bedendes muslimske identitet instrumentalistisk, i forsøket på å oppnå et nyansert bilde av kategorien “muslimer”. Initiativtagerne forsøker gjennom bruk av store vinduer og eksponering av bedende muslimer også å normalisere det eksotiske. De klarer dette til en viss grad da jeg aldri la merke til noen som stusset over at folk ba der inne. Likevel fikk ikke inntrykkskontrollen bare den ønskede effekten; siden alle de andre aktivitetene forsvant bak veggen som deler Park51, var det kun det eksotiske som fikk bli fremme i alles synsfelt. Dermed sementerte de også eksisterende stereotyper av kategorien “muslimer” som mer hengivne ovenfor sin gud og lignende, noe som ikke var deres intensjon. Selv om dette eksempelet viste et forsøk på inntrykkskontroll som ikke ble helt velykket, ga det likevel noen pekepinn om hvordan inntrykkskontroll kan bli utført av en mer abstrakt gruppe.

Case III så på forholdet mellom USA og Iran med utgangspunkt i temaet til en debatt med navnet “Time to Attack Iran?” Her forsøkte jeg å se på hva stereotypifisering som

klassifikasjonsstrategi kan føre til i forholdet mellom suverene stater. Vi så her at bildene de to landene har av hverandre har sin opprinnelse i ulike hendelser og ulike oppfattelser av de aktuelle hendelsene. USA var involvert i et kupp mot den demokratisk valgte statsministeren i 1953 og satte shaen tilbake som øverste makt etter det. Deretter ble shaen en av USAs viktigste klienter i Midtøsten, noe shaen nøy svært godt av. BNP økte kraftig på 60 og 70-tallet og mange amerikanere er av den oppfatningen at Iran hadde en svært god og positiv utvikling under shaen. Men som jeg viste med en liten titt på historien, ødela shaens utvikling de tradisjonelle maktbasene i det iranske samfunnet og mange iranere mener at utviklingen under shaen var ødeleggende for Iran. Denne misnøyen kulminerte i den iranske revolusjonen i 1979 da de geistlige tok makten. Under revolusjonen ble den amerikanske ambassaden holdt som gisler i 444 dager, og det er denne hendelsen som ofte styrer amerikanernes inntrykk av det iranske regimet. Etter gisselsituasjonen har ikke USA og Iran hatt offentlige bilaterale samtaler. Dette dysfunksjonelle forholdet har ført til en stereotypisk fremstilling av hverandre, der USA fremstiller Iran som blant annet irrasjonelle og kvinneundertrykkende, mens Iran fremstiller USA som korruperende og upålitelige. Selv om det er viktig å huske på at ikke alle iranere eller amerikanere tenker slik om hverandre, viser jeg at før en slik stereotypifisering på mellomstatlig nivå kan skje, er det skjedd noen prosesser i de respektive landene som gjør at det finner ressonans hos flere av borgerne i landene. Ved at bilder av gisselsituasjonen ble vist for amerikanske skjermer mer eller mindre hver dag fikk flere amerikanere se at iranere brant og tråkket på det amerikanske flagget, mens de ydmyket gislene og ropte "death to America". Dette førte til at mange amerikanere fikk ett inntrykk av iranere som blant annet irrasjonelle. Mange iranere fikk sitt livsgrunnlag ødelagt av shaens utviklingsplaner, noe USA hjalp til med å realisere. Dermed fikk mange iranere et bilde av USA som bare nok en ekstern korruperende makt som er skadelig for Iran.

Gjennom disse eksemplene illustrerte jeg hvordan menneskene som utgjør kategorien "muslimer" blir fremstilt på en primordialistisk måte, hvor distinksjonene mellom "muslimske terrorister" og "vanlige muslimer" blir visket ut. Årsaksforklaringen på at noen av denne "grunne" kategoriens medlemmer er villige til å bruke eller oppfordre til vold blir fremstilt som å ligge *innenfor* islam. Dette rettfærdiggjør igjen et bilde av at alle "muslimer" er farlige siden årsaken til voldsbruken og terrorismen til noen "muslimer" er at dette er et generisk trekk ved deres religion. De som fremstiller kategorien slik ser ut til å tolke kategorien fra et utenfra-ståsted og er lite villige til å tolke "muslimer" på deres egne premisser.

På den andre siden står noen av denne “grunne” kategoriens medlemmer og forsøker å nyansere bildet. De forsøker å vise at kategorien “muslimer” er delt inn i uttalige undergrupper ved å for eksempel identifisere seg som “amerikanske muslimer”, “sunnimuslimer” eller “amerikanskpalestinske muslimer”. De forsøker å få igjennom en nyansert taksonomi der motparten forsøker å redusere klassifikasjonen til en inkluderende term: “muslimer”. I denne prosessen forsøker de også å gå imot ideen om at vold og terror er en generisk del av islam, ved å fremstille islam som likestilt med forståelse, kunnskap og toleranse. Årsakforklaringer på terror og vold begått av muslimer blir hørende til en historisk eller politisk sfære, distansert og separert fra religionen islam. Alt dette gjør de gjennom en insistering på at kategorien “muslimer” må forstås på egne premisser og at man ikke kan tolke “muslimer” utifra det perspektivet deres kritikere gjør, noe kategorien “stupid people” viser.

I noe av motstanden mot denne stereotypifiseringen av kategorien “muslimer” ser vi en likedan stereotypifisering av deres “motstandere” gjennom kategorien “stupid people”. Dette skaper et miljø der ingen av partene er interessert i å snakke med hverandre, men foretrekker å snakke for en tredje part for å forsøke å få denne parten til å støtte sin egen sak. Et stereotypifisert bilde kan gi ringvirkninger oppover i det politiske systemet, slik forholdet mellom USA og Iran er preget av, men det kan også gå andre veien. For eksempel er USAs stereotypifiserte bilde av Iran en medvirkende faktor i NYPDs overvåking av sjiamuslimer i New York (Goldman, Hawley et al. 02.02.2012) og debatter som blir holdt om hvorvidt det er på tide å angripe Iran militært eller ikke.

Litteraturliste

Ali-Karamali, Sumbul (2008). The Muslim Next Door. USA, White Cloud Press.

Baker, Al (07.03.2012). "*F.B.I. Official Fault Police Tactics on Muslims*", The New York Times. Hentet 08.03.2012 fra <http://www.nytimes.com/2012/03/08/nyregion/chief-of-fbi-newark-bureau-decries-police-monitoring-of-muslims.html?ref=nyregion>.

Banks, Marcus (1996). Ethnicity: Anthropological Constructions. USA, Routledge.

Berulfsen, Bjarne og Gundersen, Dag (1978). Fremmedordbok. Fremmedordbok. D G Bjarne Berulfsen. Oslo, Kunnskapsforlaget.

Blumenthal, Ralph og Mowjood, Sharaf "*Muslim Prayers and Renewal Near Ground Zero*", The New York Times. Hentet 05.03.2013 fra <http://www.nytimes.com/2009/12/09/nyregion/09mosque.html>.

Burns, John F. (13.02.2012). "*Britain Releases Militant Preacher*", The New York Times. Hentet 14.02.2012 fra <http://www.nytimes.com/2012/02/14/world/europe/abu-qatada-release.html?ref=world>.

Bush, George W. (11.09.2001). "Address to the Nation on the Terrorist Attacks." Hentet 20.03. 2013, fra <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=58057>.

Carrol, Bret E. (2000). The Routledge Historical Atlas of Religion in America. New York og London, Routledge.

Cohen, Anthony P. (1993). "Culture as identity: an anthropologist's view." New Literary History 24 (1).

Colombani, Jean-Marie "*We Are All Americans*", Le Monde. Hentet 20.03.2013 fra http://www.worldpress.org/1101we_are_all_americans.htm.

Daftary, Farhad (1973). "Development planning in Iran: a historical survey." Iranian Studies 6(4): 176-228.

Elliot, Andrea (30.07.2011). "*The Man Behind the Anti-Shariah Movement*", The New York Times. Hentet 09.04.2013 fra http://www.nytimes.com/2011/07/31/us/31shariah.html?pagewanted=all&_r=0.

Frøystad, Kathinka (2003). Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge. Nære steder, nye rom. utfordringer i antropologiske studier i Norge. M Rugkåsa og K T Thorsen. Norge, Gyldendal Norsk Forlag: 32-64.

Gardell, Mattias (2007). Bin Laden i våre hjerter. København, Spartacus forlag.

Gardell, Mattias (2011). Islamofobi. Oslo, Spartacus.

Gasiorowski, Mark J. (1987). "The 1953 Coup D'etat in Iran." International Journal of Middle East Studies **19**(3): 261-286.

Gerges, Fawas A. (2012). Obama and the Middle East. New York, Palgrave Macmillan.

Goffman, Erving (1990 [1959]). The Presentation of Self in Everyday Life. England, Penguin Books.

Goldman, Adam og Apuzzo, Matt (09.03.2012). "*NYPD doc: 'focus' scrutiny on Muslim Americans*", The Washington Times. Hentet 12.03.2012 fra <http://www.washingtontimes.com/news/2012/mar/9/nypd-docs-focus-scrutiny-muslim-americans/?page=all#pagebreak>.

Goldman, Adam, Hawley, Chris, Sullivan, Eileen, et al. (02.02.2012). "*NYPD document: Collect intelligence at mosques* ", The Washington Times. Hentet 07.02.2012 fra <http://www.washingtontimes.com/news/2012/feb/2/nypd-document-collect-intelligence-mosques/?page=1>.

Goldman, Russel (17.08.2010). "Republican Pol Warns of Playing "Political Football" with "Ground Zero Mosque"." Hentet 29.03. 2013, fra <http://abcnews.go.com/Politics/republican-pol-warns-playing-political-football-ground-mosque/story?id=11419357>.

Goldstein, Joseph (03.02.2013). "*Lawyers Say Surveillance of Muslims Flout Accord*", The New York Times. Hentet 04.04.2013 fra http://www.nytimes.com/2013/02/04/nyregion/police-department-flouts-surveillance-guidelines-lawyers-say.html?_r=0.

Grynbaum, Michael M. (26.01.2012). "*Mayor Defends Kelly, but Says Anti-Muslim Film Caused Damage*", The New York Times. Hentet 27.01.2012 fra <http://cityroom.blogs.nytimes.com/2012/01/26/mayor-defends-kelly-but-says-anti-muslim-film-caused-damage/?hpw>.

Gundersen, Dag (2009). Fremmedord blå ordbok. Fremmedord blå ordbok. D Gundersen. Oslo, Kunnskapsforlaget.

Hawley, Chris (20.02.2012). "*NYPD monitored Muslim students all over Northeast*", San Francisco Chronicle. Hentet 20.02.2012 fra <http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/n/a/2012/02/18/national/a121557S55.DTL>.

Ingold, Tim (2000). The Perception of the Environment. Essays on Livelihood, Dwelling and Skill. London, Routledge.

Jackson, Joe og Hutchinson, Bill (11.05.2010). "*Plan for mosque near World Trade Center site moves ahead*", New York Daily News. Hentet 05.03.2013 fra <http://www.nydailynews.com/new-york/plan-mosque-world-trade-center-site-moves-article-1.444850>.

Jenkins, Richard (2008). Social Identity. New York, Routledge.

Kedar, Mordechai og Yerushalmi, David (2011). "Shari'a and Violence in American Mosques." The Middle East Quartely **Summer 2011**: 59-72.

Krogstad, Anne (1986). "Pønkere og symbolendring. Fra ekstern provokasjon til intern moralisme." Tidsskrift for samfunnsforskning(6): 499-527.

Lakoff, George og Johnson, Mark (1980). Metaphors We Live By. USA, University of Chicago Press.

Latour, Bruno (2007). Reassembling the Social. New York USA, Oxford University Press.

Mason, David S. (2009). The End of the American Century. Plymouth, UK, Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Morey, Peter og Yaqin, Amina (2011). Framing Muslims. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press.

Nacos, Brigitte L. og Torres-Reyna, Oscar (2007). Fueling our Fears: Stereotyping, Media Coverage, and Public Opinion of Muslim Americans. Plymouth, United Kingdom, Rowman & Littlefield Publishers.

Napolitano, Andrew P. (01.03.2012). "*NAPOLITANO: Spies in New Jersey*", The Washington Times. Hentet 02.03.2012 fra <http://www.washingtontimes.com/news/2012/mar/1/spies-in-new-jersey/>.

Neumeister, Larry og Sullivan, Eileen (04.02.2013). "*NYPD Muslim Spying Program Violates Handschu Rules, Say Civil Rights Lawyers*", Huffington Post. Hentet 04.04.2013 fra http://www.huffingtonpost.com/2013/02/04/nypd-muslim-spying-program-handschu_n_2614742.html.

Obama, Barack H. (04.06.2009). "Remarks by the President on a New Beginning." Hentet 14.01 2013, fra http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09.

Office of the Assistant Secretary of Defense for Nuclear, Chemical, and Biological Defense Programs (2013). The Nuclear Matters Handbook. Hentet 18.03.2013 fra http://www.acq.osd.mil/ncbdp/nm/nm_book_5_11/docs/NMHB2011.pdf.

Park51 (2013). Hentet 03.04. 2013, fra http://blog.park51.org/?page_id=23.

Policy, Center for Security (2012, 30.08). "Shariah Law and American State Courts: An Assessment of State Appellate Court Cases." Hentet 11.04. 2013, fra <http://www.centerforsecuritypolicy.org/2012/08/30/shariah-law-and-american-state-courts/2/>.

Powell, Michael (23.01.2012). "*In Police Training, a Dark Film on U.S. Muslims*", The New York Times. Hentet 27.01.2012 fra <http://www.nytimes.com/2012/01/24/nyregion/in-police-training-a-dark-film-on-us-muslims.html?pagewanted=all&r=0>.

Powell, Michael (24.01.2012). "*In Shift, Police Say Leader Helped With Anti-Islam Film and Now Regrets It*", The New York Times. Hentet 27.01.2012 fra <http://www.nytimes.com/2012/01/25/nyregion/police-commissioner-kelly-helped-with-anti-islam-film-and-regrets-it.html?bl>.

Rauf, Feisal Abdul (07.09.2010). "*Building on Faith*", The New York Times. Hentet 02.05.2013 fra http://www.nytimes.com/2010/09/08/opinion/08mosque.html?_r=0.

Rubinstein, Dana (21.02.2012). "*Bloomberg blast questions from the Yale president (and reporters) on the NYPD's Muslim-student surveillance*", Capital. Hentet 04.04.2013 fra

<http://www.capitalnewyork.com/article/politics/2012/02/5319255/bloomberg-blasts-questions-yale-president-and-reporters-nypds-musli>.

Said, Edward (1994 [1978]). Orientalismen. Drammen, Cappelen Forlag.

Sedensky, Matt (02.03.2012). "*Florida mulls outlawing Sharia, other foreign law*", The Washington Times. Hentet 02.03.2012 fra <http://www.washingtontimes.com/news/2012/mar/2/florida-mulls-outlawing-shariah-other-foreign-law/>.

Seymour-Smith, Charlotte (1986). Palgrave Dictionary of Anthropology. Palgrave Dictionary of Anthropology. New York, PALGRAVE.

Staveland, Lars Inge (02.04.2013). "*Saudiske kvinner får lov til å sykle*", Aftenposten. Hentet 12.04.2013 fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Saudiske-kvinner-far-lov-til-a-sykle-7163327.html#.UWhRzLWQXmo>.

Taylor, Charles (1994). The Politics of Recognition. Multiculturalism: examining the politics of recognition. A Gutman. Princeton, New Jersey, princeton University Press.

Tilley, Christopher (1994). A Phenomenology of Landscape: places, paths, and monuments Oxford, Berg Publishers.

Ukjent (2013). "Cities with the most skyscrapers." Hentet 29.03. 2013, fra <http://www.emporis.com/statistics/most-skyscraper-cities-worldwide>.

Ukjent (04.02.2013). "*Civil rights lawyers target NYPD surveillance of Muslims*", USA Today. Hentet 04.04.2013 fra <http://www.usatoday.com/story/news/nation/2013/02/04/muslims-nypd-surveillance-lawsuit/1890087/>.

Ukjent (2013). Encyclopædia. Britannica. www.britannica.com.

Ukjent (11.09.2001, 23.11.2010). "FOX News - Rick Leventhal interviews 9/11 WTC witness, Mark "Harley Guy"." Hentet 18.03. 2013, fra <http://www.youtube.com/watch?v=07hJhmiWZSY>.

Ukjent (24.01.2012). "*Hateful Film*", The New York Times. Hentet 27.01.2012 fra <http://www.nytimes.com/2012/01/25/opinion/hateful-film.html?adxn1=1&ref=nyregion&adxn1x=1362769230-GnpvkFvS8TkrTSuaea4aVw>.

Ukjent "*It's not Ground Zero anymore': Calls to drop the name ahead of tenth anniversary of 9/11 attacks*", Mail Online. Hentet 18.03.2013 fra <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2020654/Calls-drop-Ground-Zero-ahead-tenth-anniversary-9-11-attacks.html>.

Ukjent. "U.S. Court System." Hentet 11.04. 2013, fra <http://www2.maxwell.syr.edu/plegal/scales/court.html>.

Ukjent (2013, 22.03.2013). "WTC Muslim Center." Hentet 29.03.2013

02.05.2013 fra <http://wtcmuslimcenter.procon.org/#background>.

Wilson, Scott og Kamen, Al "*Global War On Terror*" Is Given New Name", Washinton Post. Hentet 16.11.2011 fra http://articles.washingtonpost.com/2009-03-25/politics/36918330_1_congressional-testimony-obama-administration-memo.

Zakaria, Fareed (2009). The Post-American World. New York, USA, W.W. Norton & Company, Inc.